

İnceleme

EDEBİYATÇILARIMIZDAN
İTİRAFLAR

Adem Çevik

EDEBİYATÇILARIMIZDAN İTİRAFLAR

Derleyen: Adem ÇEVİK

Adem ÇEVİK

20 Haziran 1973'te Karadeniz Ereğli'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini bu ilçede tamamladı. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli özel öğretim kurumlarında öğretmenlik yaptı. Evli ve iki çocuk babası olan yazar, halen Malatya'da özel bir öğretim kurumunda öğretmenlik yapmaktadır.

EDEBİYATÇILARIMIZDAN İTİRAFLAR

Derleyen: Adem ÇEVİK

EDEBİYATÇILARIMIZDAN İTİRAFLAR

Copyright © Sütun Yayınları, 2005

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

Mernuş KALKAN

Mizanpaj

Necmi TOPAL

ISBN

975-9089-10-6

Yayın Numarası

11

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96

Ağustos 2005

Genel Dağıtım

Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım

Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Sütun Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sutunyayinlari.com

İçindekiler

Önsöz	7
A. Şinasi HİSAR	9
Ahmet ALTAN	11
Ahmet HAŞİM	13
Ahmet MİTHAT	15
Ali KEMAL	19
Attila İLHAN	21
Aziz NESİN	23
Baki Süha EDİBOĞLU	27
Bedri Rahmi EYÜBOĞLU	29
Cahit KÜLEBİ	33
Cahit Sıtkı TARANCI	35
Cahit ZARİFOĞLU	37
Cemil MERİÇ	39
Enis BATUR	45
Fazıl Ahmet AYKAÇ	47
Fethi NACİ	49
Halide Nusret ZORLUTUNA	53
Hıfzı TOPUZ	57
Hilmi YAVUZ	59
Hüseyin Cahit YALÇIN	63
Mehmet RAUF	69
Memduh Şevket ESENDAL	73
Mina URGAN	75
Mithat Cemal KUNTAY	81
Nazım HİKMET	91
Necip Fazıl KISAKÜREK	99

Nurullah ATAÇ.....	103
Oktay AKBAL.....	107
Orhan KEMAL.....	111
Orhan PAMUK.....	115
Peride CELAL.....	117
Perihan MAĞDEN.....	119
Peyami SAFA.....	123
Refik ERDURAN.....	127
Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI.....	131
Sabahattin EYÜBOĞLU.....	135
Salim ŞENGİL.....	139
Selim İLERİ.....	141
Süleyman NAZİF.....	155
Tarık BUĞRA.....	157
Tevfik FİKRET.....	163
Yahya Kemal BEYATLI.....	169
Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU.....	173
Yaşar KEMAL.....	177
KAYNAKÇA.....	181

Önsöz

Edebiyat kitaplarında, edebiyatçılarımızın bugüne kadar alışlagelmiş ve biraz da sıradanlaşmış hayat hikâyelerini okuduk. Edebiyatçının toplumda saygın bir yerinin olması gerektiği kanaatindeyim. Bunun da edebiyatçılarımızı ilginç, özgün yanlarıyla tanımak ve tanıtmaktan geçtiğini düşünüyorum.

Bu konuda son yıllarda ard arda basılmış, edebiyatçıların hatıratları dikkat çekmektedir.

Sanatlarının zirvesindeki Yahya Kemal'in, Tarık Buğra'nın, Necip Fazıl'ın, Nazım Hikmet'in, Cemil Meriç'in, Nurullah Ataç'ın hayatlarının gizli yanlarını okumak edebiyatımızın değişik bir boyutuna bakmak olacaktır kanaatindeyim.

Öncelikle biyografilerinden, sonraları da anı-gezi-röportajlarından tanıdığımız şairlerimizin ve yazarlarımızın bilinmeyen yönlerinin ilk ağızdan okunmasının ilginç, bir o kadar da yararlı olacağını düşünüyorum.

Kitap yüzlerce dergi ve kitabın taranıp ve "İtiraf" niteliği taşıyan yazıların biraraya getirilmesinden oluşturuldu.

İtiraflardaki görüşler tamamıyla yazarlarına aittir. Alınan yazılardaki noktalama ve imlâlara da müdahale edilmedi; bunlar aslındaki gibi korundu.

Bu arada zaaflarını, hayal kırıklıklarını anlatan şair ve yazarların bu davranışlarıyla her şeyleriyle topluma mal olma çabalarının da takdir edilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Tüm büyüklüklerine karşın mütevazılığı ve içtenliği seçip kalbini ve mazisini bizlere açan edebiyatçılarımıza teşekkürü bir borç bilmek ahde vefanın gereğidir düşüncesindeyim.

Adem ÇEVİK

MALATYA

A. Şinasi HİSAR

(1888-1963)

İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)'den mezun olmuş, Paris'te Ecol Libre des Science Politiques'te okumuştur. Tevfik Fikret'ten Türkçe dersleri almıştır. Paris'e giderek Jön Türklerin faaliyetlerine katılmıştır.

Çeşitli bankaların idare meclis azalığında çalışmıştır.

Abdülhak Şinasi; Dergâh, İleri, Medeniyet, Ağaç, Türk Yurdu, Milliyet ve Dünya gibi dergi ve gazetelerde tenkit ve deneme türünde yazılar yazmıştır.

ESERLERİ:

Fehim Bey ve Biz, Çamlıca'daki Eniştemiz, Ali Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği (roman), Boğaziçi Mehtapları, Boğaziçi Yalıları Geçmiş Zaman Köşkleri (hatıra, deneme)

İTİRAF

İtiraf etmeliyim ki müşkülâtla yazarım

İtiraf etmeliyim ki müşkülâtla yazarım. Size bir misal vereyim: Şimdi neşrettiğim “Ali Nizamî Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği” isimli hikâye 1936 senesinde Varlık mecmuasının iki nüshasında “Bir Geçmiş Zaman Hikâyesi” adı ile küçük bir hikâye olarak neşredilmişti. Fakat o zaman bu hikâyenin birçok noktalarını istediğim gibi tafsilatlı yazamamış bulunduğumu,

bunların kifayetsiz kaldığını, tekrar yazmamın lazım geldiğini hissediyordum. Bu küçük hikâye sonradan hikâye antolojisine de alınmış bulunmasına rağmen bana hâlâ yazılmamış geliyordu. Nihayet 1950 senesinde bu hikâyeyi istediğim gibi bütün tafsilatlı ilaveleriyle yeni baştan yazarak Yeni İstanbul gazetesinde tefrika etmiştim. O zaman beni tatmin ediyordu. Fakat şimdi, 1952 senesinde kitap hâlinde çıkan şekilde de birçok yeni ilavelerim vardır. Diyebilirim ki bu küçük hikâye, tabii devamlı bu çalışmanın değil, fakat arada sırada bir hatırlayış, düşünüş ve tashih edişin, 16 senelik bir alakanın neticesidir.

Bütün bunları, aynı olarak değil, fakat benzerlikleri itibarıyla diğer kitaplarım için de söyleyebilirim. Mesela “Fehim Bey ve Biz”in ikinci tab’ı birincisine nazaran birçok ilavelerle doludur; dolayısıyla farklı ve daha uzundur.”

(YİRMİNCİ ASIR, NU. 18, 13 ARALIK 1952, S. 6)

Ahmet ALTAN

(1950 -)

1950 yılında doğan Ahmet Altan, orta ve lise öğrenimini çeşitli okullarda yapmış, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne devam etmiş, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirmiştir. Yirmi dört yaşında gazeteciliğe başlayan yazar, gece muhabirliğinden, genel yayın müdürlüğüne kadar gazeteciliğin hemen hemen bütün kademelerinde çalışmıştır. Çeşitli televizyon programları hazırlamış, birçok yazısından dolayı yargılanmış ve 1995 yılında bir buçuk yıla mahkûm edilmiştir.

ESERLERİ:

Dört Mevsim Sonbahar, İsyan Günlerinde Aşk, Yalnızlığın Özel Tarihi, Tehlikeli Masallar, Aldatmak, Sudaki İz, Karanlıkta Sabah Kuşları.

İTİRAF

Kendimden Korkuyorum

- Ahmet Bey, siz yeterince acı çekiyor musunuz?
- Cevabını bilmiyorum. Kendi duygularıyla ilgili çok fazla şey açıklayabileceğimi zannetmiyorum, çünkü bunu çok bilmiyorum. Kendimi kurcalamaktan korkarım.
- İnsan ruhunun derinliklerini bilen adam, kendini bilmekten yana değil mi?

– Çok tuhaf, herhâlde diğer insanlar arasında en az tanıdığım kendimimdir. Evet, kendimden korkuyorum, ama bu çok koruyucu bir şey aslında, belki de kendimi o kadar çıplak görmeye tahammül edemem.

(ŞEBNEM İYİNAM, RADİKAL GAZETESİ, 26 MAYIS 2001)

Bıraksam Kıskançlıktan Kendimi Bile Yakarım

– Çok kıskanç olduğunuzu düşünüyorum, çünkü hakkında çok etkili yazıyorsunuz...

– Onu kontrol altına almayı öğrenmemde de babamın payı büyük. Bu duygunun bir haksızlık, bir ayıp hâline dönebileceğini öğrenmek, bu duyguyu yok etmeye yarayan bir şey değil tabii; ama yine de kontrol altında tuttuğum bir şey, bıraksam kıskançlıkla kendimi bile yakarım yani.

(ŞEBNEM İYİNAM, RADİKAL GAZETESİ, 26 MAYIS 2001)

Babamı bile çıldırtacak işler yapıyordum

– Babanızla aranızda bazı çatışmalar yaşadınız mı?

– Fikirselsel bir çatışma olmadı, fikirselsel bütünlüğüm hep oldu. Biz 13-14 yaşında, belki daha önce sosyalizmi keşfettik. Babam bana Marks'ı okur, daha sonra tartıştık. Zamanla kendimiz o kitapları okumaya başladık. Ama kişilik çatışmaları oldu. Ben biraz serseri bir oğlandım, çok kurallara bağlı bir çocuk olarak büyüdüm. Babam da çok kuralcı bir adam değildi. Ama bazen benim için korktuğunu biliyorum. Okuldan kaçardım, sınıfta kalırdım, okullardan atıldım. En iyi okullara gönderiyordu, o okuldan atılıyordum. Buralarda çatışma kaçınılmaz oluyordu. Babamı bile çıldırtacak işler yapıyordum. Sonra edebiyat konusunda tartışmalarımız oluyordu. Sürtüşmeli zamanlarımız çok oldu. Onu deli ettiğim anlar oldu.

(FERİDUN ANDAÇ, HÜRRİYET GÖSTERİ DERGİSİ, EYLÜL 2001)

Ahmet HAŞİM

(1887-1933)

1887'de Bağdat'ta doğan Ahmet Haşim, Fizan Mutasarrıfı Arif Hikmet Beyin oğludur. Galatasaray Lisesini bitirmiş, çeşitli devlet memurluklarında bulunmuştur. Fecr-i Âti topluluğuna katılmış; Servet-i Fünûn, Âşîyan, Muhit ve Dergâh gibi ünlü dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Sembolizm ve empresyonizm etkisindeki şiirleriyle ön plana çıkmıştır.

ESERLERİ:

Göl Saatleri, Piyale(şîir); Bize Göre, Gurabahane-i Laklak, Frankfurt Seyahatnâmesi (fıkra, sohbet, gezi)

İTİRAF

Anladım ki, bu kafayı kökünden kesip atmaktan başka çare yok

Mon cher, dün gece bu suratımın hâli uyku mu kaçırdı. Onu şöyle, hayalimde bir tashih edeyim dedim. Mesela alınımı daha muntazam bir şekle soktum. Kafamı lepiska saçlarla örttüm. Yanağımdaki Halep çibaniğini hafzettim. Ağzımı ufalttım, çenemi incelttim. Gene bir şeye benzemedi. Anladım ki, bu kafayı kökünden kesip atmaktan başka çare yok.

Şiirle meşgul olabileceğime bizzat kendim bile inanamıyordum

Küçükken edebiyat denilen şeyi sevmezdim, şiirden falan âdeta iğrenirdim. Akrabadan bir süvari zabiti vardı. Mütarekede öldü zavallı. O zamanlar daha mektepte idi. Koltuğunda bir sürü kitaplar hafta tatilinde bizim eve gelirdi, bu kitaplar arasında Naci ve emsalinin şiirleri de vardı. Ben bunları her görüşümde: – Uğraşacak şey mi bulamadın, diye zavallıya takılırdım.

Sonra orduya gitti. Kitapları bize kaldı. Bir gün nasılsa merak ederek içlerinden bir tanesini elime aldım. Şurasına burasına göz atarken tuhaf bir alaka ile okumaya başladım. Sonra, nasıl bir boş dakikamda bilmiyorum, onlara benzer bir şeyler yazmak arzusu içimde uyanıverdi ve bir şiir yazdım. Bu benim ilk şiirimdi. Fakat, bir anda o kadar saçma ve manasız buldum ki, akabinde mektepte çekmeceye attım. Bir gün arkadaşlardan biri çekmecemi karıştırırken bu saçmayı bulmuş ve benden habersiz, o zamanlar yeni intişar etmeye başlayan Mecmua-yı Edebiye ismindeki risaleye göndermiş. Birkaç gün sonra idi ki, mecmuanın bir nüshası elime geçti: A... Tuhaf şey... 'Muhabe-rat-ı aleniye' tarzında bir mukaddeme, sonra da 'manzumenizi pek beğendik. Gelecek nüshamızda neşre başlayacağız!' kabilinden birkaç söz... Hayretler içinde kaldım. Şiirle meşgul olabileceğime bizzat kendim bile inanamıyordum. O zaman Galatasaray'da Ziya Bey isminde bir Fransızca hocamız vardı. Nasılsa kulağına çalınmış. Bir gün beni derse kaldırdı:

– Haşim Efendi, dedi, sen şiir yazıyormuşsun! Kıpırmızı oldum. Güya, şâyân-ı hicâb bir hareket yapmıştım. Derhâl inkâr ettim.

– Ben senden daha ciddi şeylerle meşgul olmanı arzu ederdim, dedi.

Bu bana uzun müddet için ders oldu. Tamam üç sene şairliği bıraktım.

(AHMET HAŞİM, ASIM BEZİRCİ, İNKILAP KİTABEVİ,1986)

Ahmet Mithat EFENDİ

(1844-1913)

Ahmet Mithat Efendi, 1844 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası tarafından daha küçük yaşta Mısır Çarşısı'nda çıraklığa verilmiştir. İşinin yanında okuma yazma ve Fransızca'yı da söken Ahmet Mithat, kendi kendini yetiştirmiştir. Öğrenimine babasının ölümünden sonra gittiği Vidin'de başlamış; Niş, Rusçuk gibi Balkan şehirlerinde memurluk yapmıştır. Yayın hayatına ilk ciddi adımını 1871'de İstanbul'daki evinde bir küçük matbaa kurarak atmıştır. Devrinin üniversitesinde ders vermiş, 'Tercüman-ı Hakikat' gazetesini çıkarmıştır. İki yüzü bulan eserlerinin çoğu halkı eğitmek amacıyla yazılmıştır.

ESERLERİ:

Kıssadan Hisse, Letâif-i Rivâyat, Durub-ı Emsal-i Osmaniye Hikemiyatını Tasvir (hikâye); Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Fe'latun Beyle Rakım Efendi, Paris'te bir Türk, Dürdane Hanım, Hayâl ve Hakikat, Gönüllü, Eski Mektuplar, Jön Türk (roman); Mafa (Otobiyografi); Avrupa'da bir Cevelan (anı).

İTİRAF

Yahu, demişler, şu çocuğun şerrinden kurtar bizi

Üzerimde mavi bezden eski bir esvap, yalınayak başıka-bak, sabahtan akşama kadar sokak sokak sürter, çeşit çeşit

muziplikler yaparak eğlenirdim. Bu muziplikler bana ekseriya pahalıya mal olurdu. Fakat dayağa alışık olduğum ve sade kızcılık sopasından değil, hiçbir şeyden korkmadığım için, ekseriya uğradığım akıbetlere aldırıyordum. Büyüklere beni dövdükçe ben bir mahalle çocuğunu kıstırır, yediğim dayanın acısını ondan çıkarıp ferahlardım. O senelerim ya sokak çamurları içinde ya mezar kavuklarının, yahut da çınar, servi ağaçlarının tepesinde geçti.

Fakat benden sade annem, babam değil; hemen bütün mahalle yaka silkmekte idi. Hatta nihayet bir gün, mahalle namına bir heyet gelip babam İsmailAğa'yı bulmuş ve ona:

"Yahu," demişler, "...şu çocuğun şerrinden kurtar bizi. Hemen her gün bir ailenin canını yakıyor. Bir gün çocuğumuzun burnunu, başka bir gün evimizin camını, çerçevesini kırıyor. Hem bu gidiş kendisi için de, senin için de tehlikelidir. Sırık kadar delikanlı oldu. Eğer onu şimdiden bir baltaya sap edemezsen, akıbeti felakettir. Hem kendi çeker, hem sana çektirir."

Zavallı babam bu ağır sözlerin altında hayli ezilmiş olacak ki, önce beni her zamandan fazla dövdü. Ve ertesi günü onunla birlikte, Mısır Çarşısı'na indik. Beni, o biraz evvel önünde durduğumuz dükkâna, boğaz tokluğuna çıkarıyordu.

Babam oraya devam etmeye mecbur kalmam için, evden nafakamı kesti. Ve ben bir dilim kuru ekmek yiyebilmek için her sabah namaz vakti horozlarla birlikte uyanıp kalkar, ta Boğazkesen'den Mısır Çarşısı'na kadar yayan gider, ağır hizmetime başladım. Hele karda kışta bu seyahati çıplak ayakla, açık başla ve incecik bir esvapla titreye titreye yapmak yok mu; bunun dehşetini hatırlamak beni, insanı buram buram terleten yaz günlerinde bile titretir.

Dükkân sahibi de beni, bir esirci yüreksizliği ve insafsızlığı ile çalıştırıyordu. Dükkânı süpürmek, dükkân sahibinin Tahtakale'deki evine günde birkaç sefer yapmak, öteberi

götürmek, odun kesmek, ustanın evine ve dükkâna çeşmeden kova kova su taşımak, hatta ustanın evinin ve dükkânın helalarını yıkamak, her günkü işlerim arasında idi. Bütün bunları yaptıktan sonra ustaya yardımda da bulunduğum hâlde, günde birkaç defa dövülmekten kurtulamazdım. Ara sıra babam dükkâna uğrar, bizim ustaya sorardı:

“Nasıl, memnun musun bizim haylazdan?”

Ustam, ihtimal, babamın kendisinden, benim hizmetime mukabil, para istemesinden çekindiği için, memnun görünmez, bilâkis beni orada hatır için ve istemeye istemeye tuttuğunu anlatan bir eda takınır:

“Vallahi, nerdeyse ümidi keseceğim. Çünkü, adam olacağı benzemiyor.” derdi.

Bu ziyaretlerin gecesinde ben, bir fasıl da evde ve babamdan dayak yerdim. O kadar dayağa nasıl katlandığıma hâla şaşarım.

Ustamın evine giderdim; karısı:

“Nerde kaldın? Ben sana bugün için erken gel demedim miydi?” der, döverdi.

O evde bir sürü iş görüp dükkâna dönerdim; usta:

“Ben sana evde fazla kalma, çabuk dön demedim mi?” der, döverdi. Kendi evimde de muhtelif vesilelerle babamdan yediğim dayakların haddi hesabı yoktu.

Yalnız, anacığım bana bütün bu dayakların acısını avutan sıcak bir şefkat gösterir, çocuk okşamayı bir lâubalilik, bir yüz göz oluş sayan babamdan gizli, beni öper, sever, bazen da yine babamdan gizli olarak, karnımı doyururdu.

Yavaş yavaş attarlığı da öğrenmeye başlamıştım. Attarlık o devrin nazik ve mühim sanatlarından biriydi. O zamanlar İstanbul'da eczane ve doktor, yok denilecek kadar azdı ve attarlar hem eczacının, hem de doktorun işini görürlerdi. Ben de yavaş yavaş baharatın isimlerini, fiyatlarını, nerelerde kullandıklarını öğrenmiştim. Hatta, ustamın dükkânı bana bırakıp

Yenicami'de namaz kılmaya veya Merkezefendi'de vaaz dinlemeye gittiği sıralarda gelen müşterilerin derdlerini dinler, onlara ilaçlar satardım.

Ustam da artık bir nebze insafa, merhamete gelmiş olacak ki, dükkânın gündelik geliri yirmi kuruşu buldukça bana bir kuruş bahşiş vermeye başlamıştı. Bu kuruşun artırdığı bir hevesle ben, attarlığa iyice meraklandım. Ve yavaş yavaş o işte ihtisas kazandım. Hatta o kadar ki, tunç havanda misk amberden, safrandan, karanfilden ve saireden yaptığım hususi kuvvet macunları bütün İstanbul'da rağbet ve şöhret kazandı. Saraylardan, vezir konaklarından, paşaların kâhyaları ayağıma kadar gelirler, efendileri için macun alırlardı. Bu sayede onlardan da, bol bol bahşiş alırdım. Hatta bazı günler ustamdan miktarını gizlediğim bu yüklü bahşişler, dükkânın bir günlük kârını aşardı.

Galiba, at kamçılana kamçılana, insan da tokatlana tokatlana yürütülüyor, oğlum!

Bana ezilmekten, sefaletten, cehaletten kurtulmak arzusu, bunların acısını çekmek verdi. Eğer çok ezilmeseydim, belki kurtulmak ihtiyacını o derece şiddetle duymaz ve bir attar çırağı olarak kalır giderdim.

(AHMET MİTHAT EFENDİ, MENFA, İSTANBUL, 1876)

Ali KEMAL

(1867-1922)

1867'de doğan Ali Kemal, okuduğu Mülkiye'nin dördüncü sınıfından ayrılarak Paris'e gitmiş, oradan da 1886'da Cenevre'ye geçmiştir. Babasının vefatından sonra İstanbul'a dönmüş ve İkdam'ın başyazarı olmuştur. Bu yıllarda, 1913'te Peyam gazetesini çıkarmıştır. Daha sonra Peyam'ı Mihran'ın Sabah'ıyla birleştirerek Peyam-ı Sabah adını vermiştir. Peyam'ın eki olan Peyam-ı Edebi'de Rıza Tevfik, Ahmet Refik, Yahya Kemal, Yakup Kadri gibi yazarlara yazı yazma fırsatı tanımıştır. İzmit'te halk tarafından taşlanarak öldürülmüştür.

ESERLERİ:

İki Hemşire, Çölde Bir Sergüzeşt Bu iki eser “Bir Safha-i Şebab” adıyla ikinci seferinde bir arada basıldı. (roman)

Paris Musahabeleri, Sorbon Darülfünununda Edebiyat-ı Hakikiye Dersleri, Bir Safha-i Tarih, Fetret (makaleler)

Ayrıca anıları Peyam-ı Edebi'de “Ömrüm” başlığıyla yayımlandı. (anı, inceleme, deneme)

İTİRAF

Beni bugüne kadar soran arayan, hatta küçük bir münasebetle adımı etmek isteyen olmadı

Hele ki bizde; belli başlı ediplerden biri bile olsa küçüklüklerden, kıskançlıklardan, bayağılıklardan sıyrılmıyor. Maalesef ben de işte onlardan biriyim; aynı yolun yolcusuyum ve tabiatıyla aynı mayada, aynı yaradılıştayım.

Beni bugüne kadar soran arayan, hatta küçük bir münasebetle adımı etmek isteyen olmadı. Siz de bu kurala uymalı idiniz. Mademki uymadınız; şimdi benden patavatsız, zamanın inceliğine, ahengine hoş gelmeyen ve buna uymayan sözler işitirseniz kızmayınız. Ama çekinmeyiniz de; elçiye zeval yoktur, derler. Söylediklerimi, olduğu gibi, okuyucularınıza aktarınız.

Bu girişten sonra emrinize, imtihanınıza amadeyim.

“Hem rütbelerince âcizane;

Çektim üdebâyı imtihanê.”

demekte, Ziya Paşadan ziyade hakkınız var; çünkü bu anket sorularınız gerçek bir imtihandır. Benim gibi küçük rütbede olanlar, böylece cemaatin en arka sıralarında yer alanlar; hasılı şiire, edebiyata pek o kadar mensup olmayanlar bir tarafa dursun,

“Ey ehâli, ben edib-i a'zamım...”

diye gizliden gizliye gururlananlar bile bu geçidi öyle pek kolay geçemediler, gördük.

(DİYORLAR Kİ, RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN, KÜLTÜR ve
TURİZM BAKANLIĞI, 1985)

Attila İLHAN

(1925 -)

1925'te İzmir'in Menemen ilçesinde doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki yüksek öğrenimini yarıda bırakarak, çeşitli gazete ve dergilerde çalışmıştır. Yeni Ortam, Dünya, Milliyet, Söz, Güneş, Meydan, Vatan gazetelerinde köşe yazarlığı yapmıştır. Senaryolarında Ali Kaptanoğlu adını kullanmıştır. İlk şiiri olan Balıkçı Türküsü, Yeni Edebiyat gazetesinde, ilk düzyazısı ise (Kültürümüz Üzerine Düşünceler) Balıkesir'de yayınlanan Türk Dili gazetesinde çıkmıştır.

ESERLERİ:

Duvar, Sisler Bulvarı, Yağmur Kaçağı, Ben Sana Mecburum, Bela Çiçeği, Yasak Sevişmek, Tutkunun Günlüğü, Böyle Bir Sevmek, Elde Var Hüzün, Korkunun Krallığı, Ayrırlık Sevdaya Dahil (şiir); Sokaktaki Adam, Zenciler Birbirine Benzemez, Kurtlar Sofrası, Bıçağın Ucu, Sırtlan Payı, Yarıya Tuz Basmak, Fena Hâlde Leman, Dersaadet'te Sabah Ezanları, Hacı Hanım Vay, O Karanlıkta Biz (roman); Hangi Sol, Hangi Batı, Faşizmin Ayak Sesleri, Hangi Sağ, Gerçekçilik Savaşı, Hangi Atatürk, Batının Deli Gömleği, İkinci Yeni Savaşı, Sağım Solum Sobe, Yanlış Erkekler Yanlış Kadınlar, Hangi Edebiyat, Hangi Laiklik, Hangi Küreselleşme (deneme-anı)

İTİRAF

Diyalektiği, ülkemde bana nice Marksist aydın ve sanatçı anlatamamıştı

Fransa'ya gitmeden önce, çok merak ettiğim, doğru dürüst kitap olmadığı için de bir türlü öğrenemediğim diyalektik kavramını, Marksist sanatçılar çevresinden kimse bana izah edememişti. Paris'te İşçi Üniversitesine kısa süre gittim geldim, orada tanıdığım bir sendikacı işçiye aynı soruyu soracak oldum; önce sordu:

“Lisede siz mantık okur musunuz?”

Ben olumlu cevap verince, bu defa Aristo mantığını bilip bilmediğimi sordu, ona da olumlu cevap verdim; o mantığa göre, a, a ise, b, a'nın karşıtı ise, a, b değildir; sendikacı bunun üzerine, diyalektiği meşhur ve bilinen şekliyle ayaküstü ifade ediverdi:

“a, a ise, b, anın karşıtı ise, a, b'yi içerir.”

Fransa'da Marksist bir sendikacının bana iki dakikada kavratığı diyalektiği, ülkemde bana nice Marksist aydın ve sanatçı anlatamamıştı.

(YALNIZ ŞÖVALYE, ATTİLA İLHAN, BİLGİ YAYINEVİ, 1996)

Aziz NESİN

(1915-1995)

İstanbul'da doğan Aziz Nesin, Kuleli Askeri Lisesini, Harp Okulunu bitirmiştir. Subaylıktan gazete fıkra yazarlığına geçmiştir. Sabahattin Ali ile birlikte (biri kapatılınca diğerini açmak üzere); Marko Paşa, Malum Paşa, Merhum Paşa, Alibaba dergilerini çıkartmışlardır. Daha sonra tek başına Zübük adlı mizah dergisini çıkartmıştır. Düşün Yayınevini, 1972'de de Nesin Vakfını kurmuştur.

ESERLERİ:

Geriye Kalan, İt Kuyruğu, Yedek Parça, Fil Hamdi, Damda Deli Var, Koltuk, Kazan Töreni, Toros Canavarı, Deliler Boşandı, Mahallenin Kısmeti (hikâye); Kadın Olan Erkek, Gol Kralı Sait Hopsait, Erkek Sabahat, Saçkıran, Zübük, Şimdiki Çocuklar Harika, Tatlı Betüş, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz , Surname, Tek Yol. (roman); Bir Sürgünün Hatıraları, Böyle Gelmiş Böyle Gitmez, Poliste, Yokuşun Başı, Salkım Salkım Asılacak Adamlar, Rüyalarım Ziyân Olmasın (anıt)

İTİRAF

Ne çok utanmışım

Dört yaşımdayken bana Arapça öğretmeye başladılar. Çünkü, Arapça'yı öğrenmeyen Osmanlıca'yı bilemezdi. Ama Arapça

öğretilenlerden hiçbiri, Arapçayı öğrenmiş olmazdı. Peki, Osmanlıca'yı öğrenebilir miydi? Hayır! Ne denli Arapça ve Farsça öğrenirsen öğren, yine de Osmanlıca'yı tam öğrenemezdin . Ben dokuz yaşıma dek Arap “sarf ve nahv”ini, emsile, bina, maksud hatta Arapça'nın “avamil” denilen bölümlerini okumuştum, yani Osmanlıca'yı iyi bilenlerden sayılırdım. O yaşımda sınava girecek imamlara Arapça dersi bile verirdim. Yine de Cumhuriyet gazetesinin o zamanki köşeyazarı Abidin Daver'in yazısının sürekli başlığını “Hem na'lene Hem Meyhane” diye okur, bundan bir anlam çıkaramaz, bilgisizliğim ortaya çıkmasın diye de bu başlığın ne demek olduğunu kimseye soramazdım. “Hem na'lene Hem Meyhane” diye okuduğum yazının ne olduğunu, doğru okunuşunu ancak yeni abecenin alınmasından sonra o başlığın yeni abeceyle basılmasıyla öğrenebilmişim:

“Hem Nalına Hem Mihnına.” Ne çok utanmıştım.

(AH BİZ ÖDLEK AYDINLAR, AZİZ NESİN,
ADAM YAYINLARI, 1986)

Kıyamadım paraya, işte

Gene Haydarpaşa'ya, hastaneye gitmişti. Doktorlar, saatlerce testler yapmışlar, birtakım aletlere sokup çıkarmışlar, iyice yorulmuş. Hastane dönüşü, sapsarıydı benzi.

– Demirtaş, dedi, bugün n'oldu, biliyor musun?

– Hayrola ağbi? dedim telaşla. Gene öylesine içtenlikli, öylesine güzeldi ki...

– Hiç sorma, dedi. Bugün gene hastaneye gittim. Bi dolu testler yaptılar, iyice yoruldu. Doktorlar, biraz uzanıp dinlenin, dediler ya, dinlemedim. Hemen çıktım hastaneden. Aslında, bir taksi çevirip binmeliydim. Biliyorum. Ama Demirtaş, gene cimrilğim tuttu. Kıyamadım paraya, işte. Kalktım, otobüs durağına gittim. Birazdan bir otobüs geldi. Çok doluydu. Ama aldırmadım. Bindim. Fakat, o kalabalığın itiş kakışı, öyle bir bunalttı ki beni. Birden fenalaştım. Nerdeyse yığılıp kalacağım otobüsün

içinde. Bir delikanlı, fenalaştığının farkına varmış olacak ki, kalktı, yerini verdi bana. Oturunca şöyle biraz kendime gelir gibi oldum. Ama bu kez de, yanımda oturan adam beni tanımaz mı? Vay Aziz Bey, diye yapıştı. Anlatır da anlatır. Meğer o da emekli subaymış ve gülmece öyküleri yazmaya meraklıymış. Olanaksız, susturamıyorum adamı. Habire anlatıyor. Utanmasa, çantasından yazdığı öyküleri çıkarıp okuyacak. Bi yandan kalabalık, bi yandan adamın üstüme üstüme gelmesi. Patlayacağım. Havasızlıktan, sıkıntıdan iyice bunaldım. Fırladım kalktum yerimden.

“Şoför bey, fenalaştım.” diye bağırdım.

“Otobüsü yolun yanında durdurun, ineceğim” dedim.

Kalabalık bir dalgalandı. Herkes bir kafadan bağışıyor.

“Şoför efendi, adamcağız fenalaştı.” diyorlar.

Fakat, şoförün dinlediği yok. Meğer o sıra Boğaziçi köprüsünü geçiyormuşuz ve köprünün üstünde durmak yasakmış. Bağrış çağrış iyice artınca,

“Köprünün üstünde durmak yasak yahu! Köprüyü geçelim, durup indireceğim!” diye tersledi bizi şoför. Ben, zar zor arka kapının önüne geldim. Gerçekten ayakta duracak hâlim yok. Köprü de ne uzunmuş meğer. Bi türlü bitmiyor. Nihayet köprünün Ortaköy ayağına geldik. Otobüs durdu, beni indirdi. Yolun sağında şöyle derin bir soluk aldım. Korkuluklara abandım. Çevre yolundayım. Otomobiller, kamyonlar vızıt vızıt geçiyor. Bir taksi bekliyorum. Ama Demirtaş, inanır mısın? Güya taksi bekliyorum ya, içimden de ne diyorum, biliyor musun? N'olur, bir tanıdık rastlasa, diyorum. Yalnız, bir tanıdık rastlasa desem, gene neyse... N'olur, diyorum, özel otomobilinin içinde yalnız, güzel bir kadın hayran rastlasa şimdi. Yahu, ölüp gideceğim nerdeyse, aklım hâlâ kadında, güzel bir kadında. Ama inanmazsın, gerçekten de biraz sonra bir tanıdık, otomobiliyle durdu önümde. Bizim Nazar Büyüm. Adam Yayınevinin sahibi. Otomobiline aldı, getirdi eve.

(ÇAĞIMIZIN NASRETTİN HOCASI, DEMİRTAŞ CEYHUN,
MİLLİYET YAYINLARI, 1984)

Benim adıma da iki satır bir şey yazıver Allah Aşkına

1979 yılının kasım ayında, Sofya'da çıkan “Narodna Kultura” adlı gazetenin yazı işleri müdürlüğünden adıma bir telgraf gelmişti. Aralık ayında kutlanacak, ünlü ozanları Vaptsarov'un 70. doğum yıldönümü dolayısıyla bir özel sayı çıkaracaklarını bildiriyorlar ve benden de bu konuda bir yazı istiyorlardı.

Tabii, Aziz Nesin'e de telgraf çekmişler ve ondan da bir yazı istemişlerdi.

İşte o günler... Aziz Bey eve telefon etti:

– Yahu Demirtaş, dedi, Narodna Kultura senden de yazı istedi mi?

– Evet, dedim.

– İyi, dedi. Öyleyse sen benim adıma da iki satır yazıver. Vallahi vaktim yok yazacak.

– Aman ağbi, dedim, ben kendi yazımı bitiremedim daha.

– O zaman, dedi, yazıyı biraz uzun tut. Ortadan böleriz, yarısını senin adına göndeririz, yarısını da benim.

– Olur mu öyle şey ağbi, dedim, Allah aşkına? Ben zaten ne yazacağımı bilmiyorum. Yazıyı nasıl uzatayım?

– Pekala, dedi. Öyleyse şöyle yapalım. Sen şimdi yazıyı bitirince telefonda bana bir oku. Ben de ondan esinlenip bir iki şey yazayım.

– Aman ağbi, dedim, o zaman benden aşırдың belli olur.

– Yoo, oğlum, dedi. Kimse, Aziz Nesin Demirtaş'tan aşırmış demez. Olsa olsa, Demirtaş Aziz Nesin'den aşırılmış derler. Sen benim adıma korkma.

(ÇAĞIMIZIN NASRETTİN HOCASI, DEMİRTAŞ CEYHUN, MİLLİYET YAYINLARI, 1984)

Baki Süha EDİBOĞLU

(1915-1972)

Antalya'da doğan Baki Süha Ediboğlu, liseyi İstanbul'da bitirmiştir. Ardından gazeteciliğe geçmiş, Ankara ve İstanbul radyolarında program yapımcısı olarak çalışmıştır. İlk şiiri Servet-i Fünun-Uyanış dergisinde çıkmıştır. Varlık dergisinde şiirlerini yayımlatmıştır.

ESERLERİ:

Atatürk İçin Bütün Şiirler, Türk Şiirinden Örnekler (şiir), Falih Rıfkı Konuşuyor, Ünlü Türk Bestekârları, Karanlıkta Geçen Gemiler, Bizim Kuşak ve Ötekiler (inceleme-araştırma)

İTİRAF

“Devrimizin en büyük şairi Yahya Kemal'dir” demeyi de ihmal etmedim

Yahya Kemal bir aralık en çok sevdiğim şairlerin kimler olduğunu sordu. Onun en çok sevdiği şairlerin kimler olduğunu eskiden beri bildiğim için Fuzulî'den, Baki'den, Neditim'den, Nailî'den bahsettim; asla yeni şairlerin hiçbirinin adını ağzıma bile almadım ve hele çok sevdiğim hâlde Ahmet Haşim'den zerrece söz etmedim. Ve tabî büyük bir ciddiyet ve utangaçlık içinde “Devrimizin en büyük şairi Yahya Kemal'dir.” demeyi de ihmal etmedim.

(BİZİM KUŞAK VE ÖTEKİLER, BAKİ SÜHA EDİBOĞLU, VARLIK YAYINEVİ, 1968)

Bedri Rahmi Eyüboğlu

(1913- 1975)

Görece'de doğan Bedri Rahmi Eyüboğlu; Trabzon Lisesinde daha sonra Güzel Sanatlar Akademisinde okumuştur. Paris'e giderek resim eğitimi almıştır. Güzel Sanatlar Akademisinde öğretim üyeliği yapmıştır. 1933'te ressam arkadaşlarıyla D Grubunu kurmuştur. Varlık ve Yeditepe dergilerinde şiirleri yayımlanmıştır.

ESERLERİ

Yaradan'a Mektuplar, Karadut, Tuz, Dol Karabakır Dol (tüm şiirleri), Yaşadım (şiir); Canım Anadolu, Yedikule Mektupları, Delifışek, Tezek, Bu Anadolu Var ya (gezi-deneme)

İTİRAF

Üstat tam manasıyla bozuluyor daha doğrusu hiza zaya geliyor

Bu şairimsi kişinin en büyük korkusu:

Herkes gibi olma. Herkes gibi olmamak için neler yapmamıştı! Kimselele benzememek şartıyla adının deliye, divaneye çıkmasını göze almıştı. Fakat her nedense adı deliye çıkacak yerde tam tersine oldu: Üst üste kırdığı potlar, devirdiği çamlar, yüksekten atmalar, tepeden tırnağa uydurmalar, kendinden zayıfını bulduğu zaman kasıp kavurmalar,

kendinden kuvvetlisi karşısında eşit hâller takınmalar bir araya gelince, ona kısaca,

– Yaman adam vallahi, diyorlardı. Şairlikten çok aktörlüğe ve bunların hepsinden çok başka işlere daha yatkın olduğunu anlayan kadar zaman zaman hepimizi tongaya bastırdı. Şiirinin ipliği henüz pazara çıkmadan yolu Karadeniz kıyısında bir yere düşmüştü. Memleketin edebiyat, şiir düşkünü gençleri derhâl etrafını sardılar. Daha ilk konuşmalarda onlara o kadar yüksekten attı-tuttu ki yamanlığı üstüne kimsenin şüphesi kalmadı. Her fırsatta üstadı çağırıyorlar, ağırlıyorlardı. Şerefine bir de kır ziyafeti çektiler. Üstat yemek boyunca kimseye bir tek kelime kaptırmadı. Bir dirhem şiir balı için bir araba keçi boynuzunu sineye çeken yerlilerden birinin canına tak demiş olmalı bir ara şaire dönerek, yanına yaklaşan bir kuzuyu göstermiş:

– Üstadım şu mahluğun güzelliğine ne buyurulur, diyecek olmuş.

Üstat, on beş yirmi günlük kuzuyu nefretle süzdükten sonra;

– Bırak canım şu budala hayvanı. Dünyada sevicecek, güzel denecek başka şey kalmadı mı? Dünbale ise hermişe cüm-ban ha!.. ha!.. Kuyruğu ise durmadan sallanır, demişler. Ne hebenneka bir hayvan Yarabbi! Dünyada koyundan, kuzudan daha bayağı bir şey olamaz. Aşağının bayağının ta kendisi. Bir defa sersem hayvanın biri. Kendi ayağıyla kasabın eline gider teslim olur. Sersemliğin bu derecesi nasıl güzel olabilir. Bir de yılanı düşün! Yılanın zekasını düşün. Yılanda kendi etini insana teslim edecek göz var mı? Yılanın gururunu, halkalarının, boğumlarının dehşetini düşün. Adı bile bize bir dehşet verir, içinde hiç yılan eti yiyen var mı? Sizin gibi zavallı mahluklara kendini yedirecek göz var mı yılanda. Hâlbuki bir de şu mendebur, şu budala kuzuya bak. Aptallık yüzünden akıyor.

Hayvan değil hazır lokma. Yutulmak için sıra bekleyen budala bir lokma.

Şair coştukça bir yılan edebiyatıdır uzanıyor. Biçare yerli, kuzuya güzel dediğine de, diyeceğine de çoktan pişman olmuştur. Şair işi o kadar azıtıyor ki yerli artık dayanamıyor, bu arada kuzu da yerlinin imdadına yetişircesine çayırın üstüne birkaç imza atıştırıyor.

Yerli can havliyle, kuzunun attığı imzaları, ve bir parça ötedeki kocaman bir tezeği göstererek.

– Üstat, diyor, ha bu da yenmez ama güzel midur, deyince patlayan kakhahalar arasında üstat tam manasıyla bozuluyor. Daha doğrusu hizaya geliyor.

Hey Allah'ım! Ben ettim sen etme

Herkesin beğendiği ile alay eden, kendisini herkesten başka türlü gören, tabiatın sadece kendisine mahsus bazı özellikler verdiğine inanan bu şairimsi zatın günlerden bir gün burnunun tam ortasında bir sivilcedir çıktı. Sivilce yerini çok beğenmiş olacak büyüdükçe büyüdü. Kendi başına bir ikinci burun olmak yolunu tuttu. Şair günlerce haftalarca evinden dışarı çıkamaz oldu. Korktuğu başına, hem de başının tam ortasına gelip oturmuştu.

Sivilce çibana dönmüş, çiban bir ur hâlinde burnunda burnuna benzeyen taraf bırakmamıştı. Bu alameti suratının ortasında nasıl taşıyacağını şaşırان şair, dışarı çıkmağa mecbur olunca yüzünü, gözünü sarıp sarmalıyor, yolda kime rastlasa ilk işi burunlarına bakmak oluyordu. O güne kadar metelik vermediği, adam yerine koymadığı, insanların ne güzel, ne sade burunları vardı. Burnundaki çiban onu o kadar üzdü, o kadar yerin dibine soktu ki, beş vakit namazını kılan bir kimse olsaydı günde beş vakit:

– Hey Allah'ım, ben ettim sen etme. Herkesten başka türlü olmak ne korkunç bir şeymiş! Burnumdaki bu çıbanı kaldır. Bana herkesin burnu gibi bir burun ihsan eyle.

Sonra şairin burnu nasıl mı olmuş? Ben ancak bu kadarını biliyorum. Bundan ötesini de sizler tamamlayın. Zaten bundan ötesi konumuzun dışında.

(DELİFİŞEK, BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU,
BİLGİ YAYINEVİ, 1975)

Cahit KÜLEBİ

(1919-1997)

Tokat'ta doğan Cahit Külebi, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmiştir. Liselerde ve konservatuarda edebiyat öğretmenliği yapmış; Milli Eğitim müfettişliği, İsviçre'de kültür ataşeliği ve öğrenci müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. 1976-1983 yıllarında Türk Dil Kurumunda genel yazmanlık yapmıştır. Kendine özgü bir üslubu olan şair; rahat anlatımı, içtenlik ve duyarlılığıyla ilgi çeken titiz bir şiir tarzı ortaya koymuştur. Tam bir şiir işçisidir. Kolay kavranan, geniş topluluklarca sevilen bir tarz gerçekleştirmiştir. Çocukluğunun, ilk gençliğinin geçtiği yörelerden izlenimler yansıtarak insan, yurt ve doğa sevgisini dile getirmiş, halkın hayat güçlüklerine tanıklık etmiş; halk şirinden, türkülerden de yararlanarak çağdaş bir şiir oluşturmuştur.

ESERLERİ:

İç Seveda Dolu Yolculuk, Şiir Her Zaman, Güz Türküleri

İTİRAF

Ben hiç de öyle değilim

– Çalışkan bir talebe miydiniz? Hangi dersleri sever, hangilerinden hoşlanmazdınız? Talebelik hayatınıza ait zikretmek istediğiniz hâtıralarınız var mı?

– Nerede! Hele öğretmenler hep vaktiyle çalışkandık, derler. Ben hiç de öyle değilim. Aslına bakılırsa çok işim vardı. Günlerimin yarısı top oynamakla yarısı derslerde geçerdi. Geriye kalan zaman ise dergiler, romanlar, şiirler, tatlı hayaller için az geliyordu.

(ŞİİR HER ZAMAN, CAHİT KÜLEBİ, BAŞAK YAYINLARI, 1985)

Cahit Sıtkı TARANCI

(1910-1956)

1910 yılında Diyarbakır'da doğmuş, Galatasaray Lisesini bitirmiştir. Mülkiye Mektebinde okumuştur. Paris'e gitmiş, İkinci Dünya Savaşı çıkınca geri dönmüştür. İçine kapanıklığıyla bilinen Tarancı, “Otuz Beş Yaş” şiiriyle ün yapmıştır.

ESERLERİ:

Ömrümde Sükût, Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel ve Sonrası (şiir); Ziya'ya Mektuplar (mektup); Cahit Sıtkı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri (hikâye); Peyami Sefa (inceleme)

İTİRAF

Form sorununa bu kadar takılıp kalmam fizik çirkinliğimin ürünüdür

Cahit Sıtkı, Ziya Osman'a form üzerine açıklamalar yaptığı 15 Mart 1942 günü kendi şiirlerindeki ses ve mimari çeşitliliğindeki nedenin de bu düşünceden doğduğunu belirtir ve bu gerçeği ta ilk şiirlerinden beri anlamış olduğunu açıklamayı da unutmaz. Ayrıca bu çalışma biçiminin kendisinde artık daha açık bir bilinçle, daha olgun bir anlayışla sürüp gittiğini söyler. Sonra da Ziya'ya, hiç de inandırıcı olmayan, biraz da onun kendisine çokça bağlı olmasından yararlanmak istediğini ortaya koyan bir itirafta bulunur:

Şimdi sana bir itirafta da bulunabilirim. Form sorununa bu kadar takılıp kalmam, onun gerçekten niteliğini araştırma yolunda bu kadar çalışmam, fizik çirkinliğimin mahsulüdür. İnsan, yoksun olduğu şeyin değerini ve anlamını daha iyi anlayabiliyor. Form'suz da güzellik olmayacağı, olamayacağı açıktır. Güzellik ancak Form'da apparition yapabilir (kendini gösterebilir.)

(ZİYA'YA MEKTUPLAR, CAHİT SITKI TARANCI, VARLIK YAYINLARI; 1957, AH BEYOĞLU VAH BEYOĞLU, SALAH BİRSEL, TÜRKİYE İŞ BANKASI YAYINLARI, 1983)

Cahit ZARİFOĞLU

(1940 - 1987)

Ankara'da doğmuş, babasının memuriyeti dolayısıyla ilk ve orta öğrenimini yurdun çeşitli yerlerinde yapmıştır. Liseyi memleketi Kahramanmaraş'ta tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten sonra çevirmenlik yapmıştır. Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumunda ve TRT'de çevirmen olarak çalışmıştır. İlk şiir ve hikâyelerini Kahramanmaraş'ta mahalli gazetelerde yayımlamıştır. Kahramanmaraş'ta “Açı” adında bir dergi çıkarmıştır. Başta “Diriliş ve Edebiyat” olmak üzere birçok dergide yazan Zarifoğlu, Maveria dergisi ve Akabe Yayınları'nın kurucuları arasında yer almıştır.

ESERLERİ:

İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller, Korku ve Yakarış(şiir); Yaşamak(günlük)

İTİRAF

Edebiyattan hep sınıfta kalabilirim

Bir okula mensup olmadım. Ustam da olmadı. Rilke'nin etkisinde kalmış olabilirim. Ama onu hiç tanımadan zaten ovarî yazıyordum. Böyle demişlerdi. Daha çok kendimin etkisinde kaldım. En çok okuduğum şair Cahit Zarifoğlu'dur.

Hani etkisinde kalmış olabilirim dediğim Rilke'den okuduğum şiir sayısı onu geçmez. Sistemli bir edebiyat okuyucusu olamadım. Edebiyattan hep sınıfta kalabilirim. Yerli edebiyatı, hele edebiyat tarihini hiç bilmem. Bunları bir gün itiraf edeceğimi biliyordum.

(KONUŞMALAR, CAHİT ZARİFOĞLU, BEYAN YAYINLARI)

Cemil MERİÇ

(1916-1987)

Hatay Reyhanlı'da doğan Cemil Meriç, Hatay Lisesini bitirmiş, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne girmiş, öğrenimini tamamlayamadan Hatay'a dönmüştür. Bir süre ilkokul öğretmenliği ve nâhiye müdürlüğü, Tercüme Kaleminde reis muâvinliği yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirip Elazığ Lisesinde Fransızca öğretmenliği yapmış, İstanbul Üniversitesi yabancı diller okulunda okutman olarak çalışmıştır. 1955'te gözlerini kaybetmiştir.

İlk yazısı Hatay'da Yeni Gün Gazetesi'nde çıkmıştır. Yirminci Asır, Yeni İnsan, Hisar, Türk Edebiyatı, Yeni Devir, Doğu ve Edebiyat, Pınar dergilerinde yazılar yazmıştır.

ESERLERİ:

Umrandan Uygarlığa, Kırk Ambar, Hint Edebiyatı, Saint Simon, İlk Sosyolog, İlk Sosyalist, Bir Dünyanın Eşiğinde, Bu Ülke, Mağaradakiler, Bir Facianın Hikâyesi, Işık Doğudan Gelir ve Kültürden İrfana (deneme-inceleme)

İTİRAF

Bir vahşi gibi yaşadım, herhangi biri gibi acı çektim

Neden yalnızlık bizi ürkütüyor. Ürkütüyor, çünkü sonsuzluğun başlangıcı gibi geliyor bize ve sonsuzluğun karşısında

kendimizi kolumuz kanadımız kırık ve bomboş hissediyoruz, öldükten sonra da yaşamak için tanıklar istiyoruz. Çoğu hiç de orijinal olmayan bu düşüncelerle şu sayfaların bekaretini bozmak neye yarar? Kim beni okuyacak? Benzerlerime iletecek hiçbir önemli mesajım yok. Bir vahşi gibi yaşadım, herhangi biri gibi acı çektim. Hayatımda hiçbir fevkalade olay yok; önemsiz hayal kırıklıkları, gerçekleşmemiş rüyalar, yerine getirilmemiş projeler... İşte 38 yılımın iyice sıkıcı ve hiç de ilginç olmayan hikâyesi.

Acıları edebiyata girmeyecek kadar bayağı

Bazan şükrediyor körlüğüne. Felaketine dört elle sarılmak istiyor. Körlük bir nevi ölüm. Hayır ölümden çok daha beter bir işkence. Öldükten sonra yaşamak gibi bir şey. Bir hortlak gibi yaşamak. Şekillerin silindiği, güzelliklerin kaybolduğu, cisimlerin katılaştığı düşman bir dünyada yaşamak. Dünyanın dışında yaşamak. Ama öylesine bedbahttı ki bütün felaketlerinin mesuliyetini tek kaynağa bağlamak teselli ediyor onu. Bu afet hezimetlerini meşrulaştırıyor. Hiçliğini bütün merareti ile hissetmek... Dayanılmaz çile. Ama o bu çileyi ömür boyu çekti. Herkesten farklı olmak, ıstırapların en güç tahammül edileni. Hayat onun için bir zilletler zinciri idi. Kendini, okuduğu romanlardan hiçbirinin kahramanına benzetemiyor, acıları edebiyata girmeyecek kadar bayağı da ondan mı?

Önünde bütün kapılar çoktan kapanmıştı. Yaşadığı trajedinin düğümünü ya ölümün elleri çözebilirdi, ya cinnetin... Heyhat! Gözlerini kaybetti. Çok muvakkat, çok yarım bir hâl sureti idi bu. Evet, bazı gurur yaralarını unutturacak, bazı hezimetleri meşrulaştıracak, bazı çirkinlikleri gizleyecek, tahrikleri azaltacak bir felaket. Bununla beraber yıllarca kör kelimesini telaffuz edemedi. Dudaklarını yakıyordu bu söz, inanmak istemiyordu. Hâlâ inanmak istememektedir.

Edebiyata hür bir tercih sonunda yönelmiyorum

Düşman bir çevrede ister istemez kitaplara kaçıyorum. Yani düşünceye ve edebiyata hür bir tercih sonunda yönelmiyorum. Yaşamak için kendime bir dünya inşa etmek zorundayım. Böyle bir kaçışı kolaylaştıran tesadüfler de var: Babam akşamları aileyi toplayıp kitap okuyor, ablam fenn-i terbiye ve ruhiyat gibi konularla uğraşmaktadır. Amcam Hamit Beyin kitapları genç tecessüsümü alevlendiren bir hazine. Anlıyorum ki, zalim ve kıyıcı bir gerçekten kurtulmanın tek çaresi, reel dünyadan kitaplar dünyasına sığınmak.

Hep hakarete uğruyorum

Okumayı 'Türk Sazı'nı heceleyerek öğreniyorum, bağıra çağıra okuduğum o manzumeler, edebiyat dünyasında ilk kılavzum olacaktır. Ötesini hatırlamıyorum.

Antakya'dan sonra Reyhaniye. Çerkez Mahallesi'ndeki ev. Bahçe, dere ve mektep. Babamı yine akşamları görebiliyorum. Ablam Antakya'da okuyor. Ben yalnızım. Babam hep çatık kaşlı, annem hep mızımız. Kasabanın çocukları hep korkunç. Bol bol dayak yiyor, hep hakarete uğruyorum. Şikâyet edeceğim kimse yok. Mektep bahçesinde çocuklar oynuyor. Ben yine yalnızım ve yabancıyım, yabancı yani düşman. Dilim başka ve gözlüklerim var. Kendimden utanıyorum.

Yabancıydı. Oynamadı, çocuk olmadı, içine ve kitaplara kapandı.

Yılları çeşitli hümiyasyonlar içinde geçen, kucağında yaşadığı cemiyette hep yabancı muamelesi gören, bazen Türk, bazen şehirli, bazen insan olduğu için envai hakarete uğrayan göçmen çocuğu, bir yere tutunmak, bir komünoteye girmek ihtiyacındaydı. Sınıfı yoktu zaten. Bir bakıma parya, bir bakıma prens... Hafızasında iz bırakan en eski yıllarda, sadece itildiğini, istenmediğini, dövüldüğünü hatırlıyor. Yabancıydı. Oynamadı, çocuk olmadı, içine ve kitaplara kapandı.

Hayatım bir trajedidir

Hayatım bir trajedidir. Birinci perde evleninceye kadar geçen zaman; yıldızsız, Allahsız, cıvıltısız, katran gibi bir gece. Vıcık vıcık ısırap. Birkaç şehri fethetmeye yeten bir enerji yel değişimlenlerine saldırmakla harcanır. İkinci perde izdivaçla başlar. Daha büyük, daha derin, daha uzun acılar. Fakat vahaları olan bir çöl bu ve göğü yıldızlarla dolu; çocuklarım, kitaplarım...

Hiçbir şey bilmediğimiz meydana çıktı

Soldaki tefekkür sefaletini bütün buudlarıyla açıklıyordu, Kemal: “Hiçbir şey bilmediğimiz meydana çıktı.” diyordu. “Yeni bir şey getiremezdik biz. Yazı yazarlarımız ortada. Hiç fikirleri yok adamların. Zor, bizim fikrimizin olması. Gerçekleri araştıramıyoruz, fikrimiz nereden olacak?” Tecrübeli bir hekim soğukkanlılığıyla teşhisini koyuyordu: Batılılaşma... “Biz Batılılaşma hareketini -tabii Batılılaşma hareketinin bir kolu da, sosyalist harekettir- yani laiklik, laiklik denilen mas-karalıkların yanı sıra, sosyalizmi biz, tıpkı Batılıştırmacılarımızın Batılılaşmayı aldığı gibi aldık.”

“O zaman, Batı’da büyük bir sosyalist birikim, fikir birikimi vardı. Her gelen dergi, bize yeni fikirler getirecekti ve bizim, Batı’dan hiçbir farkımız olmadığı için, aynen kullanacaktık onları! Batı’da bizim için hazır fikir olmadığı anlaşılınca kıyamet koptu. Zira biz gözü kapalı, Batı’daki fikirleri burada tekrar ediyorduk. Dünya’da bir tek sosyalizm var, o da bilimsel sosyalizm diyorduk. Hâlâ da bu lakırtıyı söyleyenler var Türkiye’de. Müslümanlıkla sosyalizmin münasebetlerini Garaudy’den öğreniyorlar.” “Elli yılı kucaklayan sosyalist düşünce tarihimizde, Türkiye gerçeklerine yönelmiş iki tane makale bulmanın ihtimali yoktur; Batı’dan duyduğumuz bir iki basmakalıp düşüncüyü tekrarlamaktan başka ne yaptık!”

(BU ÜLKE, CEMİL MERİÇ, İLETİŞİM YAYINLARI, 1974)

Ben zavallı bir Don Kişot'um

Cahit Bey asistana yolluyor, asistan Cahit Beye. İstemiyorlar. Sonra? Karanlıklardayım. Hayata merhametimle bağlıydım. Kendimi unutmak için başkalarına acıyordum. Artık acıyamıyorum da. 12 gün sonra elli yaşında olacağım. Hiçbir dayanagım yok. Hâlbuki hep başkaları için yaşadım. Başkaları, yani tesadüfen karşıma çıkanlar. Kimdiler? Niçin karşıma çıktılar? Bana ne verdiler? Kendine acımayan bir merhamet. Ve şimdi yapayalnızım. Dışarda yağmur yağıyor. Sana gel diyemiyorum... Başımı göğsüne dayayıp ağlamak istiyorum. Ağlamak ve sonra ölmek. Sana gel diyemiyorum. Bu bir ölüme davet olur; seni yaşatamam ki. Ben sakit bir hükümetin banknotları gibi değerleri hiçbir işe yaramayan zavallı bir insanım. Sokaktaki herhangi bir serseriden daha zavallı.

Alaattin'in lambasını ben başkalarına verdim, kırdılar. Babam da bir mağluptu. Ama kutupları olmayan, kasırgaları olmayan bir iç dünyası vardı, sığıdı, tanıyamadım onu. Uzun bir sükuttu. Ve yalnızdım.

Herhangi bir dişiydi annem. Başımı başına dayıyarak ağlayacak dostu ilk defa sende buldum. Ve yoksun. Şu anda o kadar susuzum ki sana. Ve aczimden o kadar utanıyorum ki. Bayağlaşmamak. Bu korku beni silahsız bıraktı. Kimseyi aldatmadım. Kimsenin karşısında eğilmedim. Ben zavallı bir Don Kişot'um. Ebediyeti fethetmek gibi bir ümidim de yok. Türkçe bir kabile dilinden daha sık değişiyor. Zaten Türkçe kaldı mı?

Görüşebilecek miyiz acaba? Dayanacak mıyım? Senin kurulmuş bir düzenin var. Sen bir işe yarıyorsun, oyalanabiliyorsun nihayet. Kendi kendine yetiyorsun. Uykun kaçtığı zaman mektuplarımı okuyabiliyorsun, yazabiliyorsun. Hürsün. İstersen kalkıp gelebilirsin. Ben sana gidemem. Ben seni okuyamam. Yazarken bile daima bir başkasının aracılığına muhtacım.

Kapım her çalana açıldı. Bütün gözyaşlarını kuruttum. Başkalarında ve başkaları için yaşadım. Şimdi kendim yaşamak

istiyorum. Gurbet, hapishane, polis, izdivaç, çocuklar, günde on iki saat emek ve geçen yıllar. Zillet, zillet, zillet. Seninkiler geliyor. Bu da geçer. Üzülme canım benim.

Başka bir seyyareden gelmiş gibiyim

Realite o kadar çirkin ve ben o kadar yaralıyım ki! Önümde iki yol var; biri sana giden yol, öteki ölüme. Elli yıl sonra belki de masallaşacağım. Hint'in bir sayfasını kaleme almak 20. asırda pek az faninin başarabileceği bir mucize. Benim bir sayfam bir insana ebediyetin veya Akademinin kapısını açar. Çağdaşlarıma bakınca Lilliput'lar ülkesindeki Güliwer gibi kendimi tanrılaşmış hissediyorum. Duymayan, düşünmeyen bir alay robot, duymayan düşünmeyen ve düşündürmeyen. Saint-Simon dosyada bekliyor, böyle bir kitap bir millet için değil, bir devir için şeref. Batı'yı Fetheden Hint dosyada bekliyor. Fildişi Kule dosyada bekliyor, Quinz-Vingts Geceleri dosyada bekliyor. Neyi? İsrail'in Suru'nu mu? Yazdıklarım okunmadı, Hind'i sen bile okumadın, kimin için yazacağım? Ne yazacağım? Bir başka dil konuşuyorum. Deliyim veya dahiyim. Derslere henüz başlamadım, çünkü başlamamı istemiyorlar. Kürsü profesörü Londra'da, vekili Cahit Tanyol. Oda arıyoruz diyorlar, dinlen diyorlar, keyfine bak diyorlar. Herkesi rahatsız ediyorum. O kadar yalnızım ki! Başka bir seyyareden gelmiş gibiyim ve nesli münkariz olmuş Tufan öncesi bir ucube... İşte seni de üzüyorum, seni de utandırıyorum...

(JURNAL 2, CEMİL MERİÇ, İLETİŞİM YAYINLARI, 1993)

Enis BATUR

(1952 -)

Eskişehir'de doğan Enis Batur, orta öğrenimini İstanbul ve Ankara'da tamamlamıştır. Ortadoğu Teknik Üniversitesinde yüksek öğrenimine başlamış, Paris'te bitirmiştir. Yazı hayatına sinema ve müzik eleştirileriyle başlayan Batur; Yeni Dergi, Türk Dili, Oluşum, Soyut, Somut, vb. dergilerde Milliyet, Ger-
gedan, şehir dergileri ve Yapı Kredi Yayınlarında çalışmıştır.

ESERLERİ:

Eros ve Hgades, Bir Ortaçağ Yalnızlığı, Nil, Ara Kitab, İb-
lise Göre İncil, Kandil, Sarnıç, Tuğralar, Gri Divan, Koma
Provaları, Perişey, Darb ve Mesel, Opera 1-4004, Doğu-Batı
Divanı, Yazılar ve Tuğralar (şiir); Ayna, Şiir ve İdeoloji, Tah-
ta Troya, Alternatif Aydın, Babil Yazıları, Estetik Ütopya, Bu
Kalem Bukalemun, Eşittir Sonsuz, Kediler Krallara Bakabi-
lir, Küçük Kıpırtı Tarihi, Yazının Ucu, Saatsiz Maarif Takvi-
mi(deneme)

İTİRAF

Edebiyat Yoksa Şiddet mi?

Hilmi Yavuz'a göre Enis Batur “yalancı pehlivan”, “kâzip
şöhret”. Enis Batur'a göre Hilmi Yavuz “anakronik”, “habis”
ve “yeteneksiz”. Tahsin Yücel'in gözünde Orhan Pamuk'un

bir yazar olduğu bile şüpheli. Orhan Pamuk da Tahsin Yücel'i okunmaya değmez bir "profesör" sayıyor. Fethi Naci için İlhan Berk "kendi dilini bilmeyen tek Türk şairi". Hulki Aktunç'a göre Fethi Naci düpedüz her cümleyi yanlış kuruyor. Güven Turan da o düşüncede. Attilâ İlhan'a bakılırsa Edip Cansever "yeteneksiz" bir şair. Sezer Tansuğ'a bakılırsa Cevat Şakir bir "hurda" yığını. Vedat Günyol'a göre Ahmet Oktay yazmayı bilmiyor. Tomris Uyar'a göre Ece Ayhan ne dediğini bilmiyor. Ece Ayhan için herkes başka bir şey, sözgelimi Murat Belge turist rehberi. Ferit Edgü'ye sorulursa Bekir Yıldız, Bekir Yıldız'a sorulursa Ferit Edgü diye bir yazar yok. Cevat Çapan için ise Talat Sait Halman diye "biri" yok.

Dilediğimiz gibi uzatabileceğimiz bu listeyi Cemal Süreya'nın bir vakitler yaptığı döküme ekleyebiliriz: Türkiye'de "edebiyat ortamı" hıncahınç şiddetle dolu.

Kendimi nasıl gördüğüm bu bağlamda önem taşıyor. Nasıl görülüyorum? Cemal Süreya'ya, İlhan Berk'e, Ahmet Oktay'a, Mehmet H. Doğan'a ya da Orhan Koçak'a göre, yaklaşık olarak, "iyi bir şair"im. Ece Ayhan'a göre hem öyleyim, hem değilim. Memet Fuat'a göre, belki kötü bir şair değilim de, eleştirmen yanımda daha önemli. Denemeciliğimi şairliğimden önemli bulanlar var: Füsün Akatlı, Sefa Kaplan gibi. Her ikisinde de "iyi" olduğumu düşünenler var: Melih Cevdet, Talat Halman, Hulki Aktunç. "Kötü" denemeci olduğum konusunda birleşenler: Vedat Günyol, Konur Ertop. Toptan "kötü" olduğumu düşünenler: Hilmi Yavuz, Fethi Naci. İsim listesi uzatılıp çeşitlenebilir, sonuçlar değişmeyecektir; tek tek kitaplarımla ilgili yazılara bakılınca da...

(SAAATSİZ MAARİF TAKVİMİ, ENİS BATUR,
ARK YAYINEVİ, 1985)

Fazıl Ahmet AYKAÇ

(1884-1967)

İstanbul'da doğan Fazıl Ahmet Aykaç, İstanbul Fransız Lisesini ve Paris Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirmiştir. Uzun süre lise öğretmenliği yapmış, on bir yıl da milletvekilliği görevinde bulunmuştur. Fecr-i Âti topluluğuna katılmış, mizah ağırlıklı şiirleriyle oldukça ilgi toplamıştır.

ESERLERİ

Dirançe-i Fâzıl, Harmen Sonu, Kırpıntı (şiir); Şeytan Diyor ki (deneme); Tarih Dersi (tarih)

İTİRAF

Kendim yazmak istersem içime, çok yapmacık bir iş görüyorum gibi gelir de tiksinirim

Şimdi benim en büyük zevkim okumaktır. Fakat bilir misiniz, bu zevkte de o kadar çok ıstırap duyarım ki... Mesela edebî bir kitap okurken sıkılırım, bitmeyecek diye. Aklıma başka bir eser gelir, ona koşarım. Oradan da başka bir dala ait başka bir cilde atlarım, öyle ki günde sekiz dokuz, türlü şeyler okur ve rahatsız olurum.

Başka hususi bir itirafım daha; en az istidadım olan şey şiirdir. Ama hiciv falan tarzı değil, şu adam akıllı şiir. Başkaları yazdığı zaman, bilhassa hissî şiirleri severim de, kendim

yazmak istersem içime çok yapmacık bir iş görüyorum gibi gelir de tiksinirim.

(DİYORLAR Kİ, RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN,
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI, 1985)

Fethi NACİ

(1927-)

Asıl adı İsmail Naci Kalpakçıoğlu olan Fethi Naci, Giresun'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirmiş, 1940'tan başlayarak çeşitli gazete ve dergilerde şiirler ve öyküler yayımlamıştır. 1953'ten sonra yazdığı eleştirilerde Fethi Naci adını kullanmaya başlamıştır. 1965'te Gerçek Yayınevi'ni kuran Fethi Naci, bu yayınevinde başlattığı “Yüz Soruda” dizisiyle büyük ilgi görmüştür.

ESERLERİ:

İnsan Tükenmez, Gerçek Saygısı, On Türk Romanı, Edebiyat Yazıları, Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme, Eleştiri Günlüğü, Bir Hikâyeci: Sait Faik - Bir Romancı: Yaşar Kemal, Gücünü Yitiren Edebiyat, Roman ve Yaşam, Eleştiride Kırk Yıl, Kırk Yılda Kırk Roman, Reşat Nuri'nin Romancılığı.

İTİRAF

Benim kitaplarım satmaz. Biliyorum

– Türkiye'de eleştirinin bugün böylesi tartışılır bir noktada olmasını neye bağlıyorsunuz?

– Pek tartışılır bir noktada olduğunu zannetmiyorum, çünkü eleştiri yok. Dolayısıyla tartışılmıyor bile. Eleştiri çok

nankör bir iş. Bir kere fazla çalışmanız ve fazla emek vermeniz gerekiyor. Karşılığını alamıyorsunuz bunun hiçbir zaman. Para etmiyor. Kitap olarak yayımladığınız zaman satmıyor. Benim bu sene biraz şansım açıldı. O da eleştirilerde değil, anılarda... Dönüp baktığımda üçüncü baskıyı yaptı. Ben buna şaşıyorum hâlâ. Yedi yüz sayfalık Yüzyılın Yüz Romanı ikinci baskıyı yaptı. Ona da şaşıyorum. Şanslı dönemim galiba, yoksa benim kitaplarım satmaz. Biliyorum. Konuşmalarda da söylediğim için bunu rahat rahat belirtiyorum. Bir Hikâyecî; Sait Faik, Bir Romancı; Yaşar Kemal'i kendi yayınevimde üç bin bastım, bitmedi. Gücünü Yitiren Edebiyat var, Eleştiri Günlüğü'nde topladım onları. O da satmadı, okumuyorlar. Mesela Reşat Nuri'nin Romancılığı... Üç yılını verdim bu kitaba. O da beş yüz tane sattı. Karşılığı olmayan bir iş neden yapılsın ki? Şimdi zamane gençliği bizim gibi enayi değil ki, onların hepsi ya kısa zamanda zengin olmak istiyor ya da zengin çocukları, kolej çocukları, yabancı dilde öğrenim gören insanlar. Bunların eleştiriyle uğraşmaları, pek düşünülecek şey değil. Ben ekmek paramı yayıncılıktan kazanıyorum ama yayıncılık da artık tam besleyemediği için Cumhuriyet'e yazı, televizyona konuşma... Bunlar benim için ek gelir oluyor ve haftada bir kitap okuyup yazmak da bana zor geliyor. Yani ayda dört kitap. Kaç kişi ayda dört kitap okur ve yazar? Üç dört günüm gidiyor ve bıktım. Yayınevi biraz daha fazla kazansa, ya da lotodan piyangodan para çıksa yazıyı toptan bırakacağım. O kadar bıktım. İkincisi; birini beğendiğiniz zaman sizden iyisi, sizden anlayışlısı yoktur. Birini beğenmediğiniz zaman aklına gelen her türlü saygısızlığı edebilir. Eleştirimen hiçbir şeyden anlamaz olur, tarafgir olur.

O kadar bıktım ki nefret ediyorum bu işten

Kimse yazdığı kitap üstünde “Bu adam bu kadar çalışmış, bir eleştiri yazmış, bu adam ne diyor?” diye objektif olarak

anlamaya çalışmaz. Dolayısıyla, genel olarak da eleştiriye pek rağbet yok. Öncelikle şunu söyleyeyim, üniversitelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinden edebiyatçı çıkmıyor. Tanpınar nasılsa çıkmış, o da sağcı da olsa bir Mehmet Kaplan yetiştirmiş. Ondan sonra kimse çıkmamış. Örneğin Tanpınar'ın mektuplarını topluyor bir bayan doçent, profesör oluyor, bunu tez diye göstererek. Ancak yabancı diller bölümlerinden, örneğin Alman Filolojisinden Yıldız Ecevit, Gürsel Aytaç var. Fransız Filolojisinden Tahsin Yücel var. En iyi eleştirmenlerden biri. Eleştiri diye yazmasa bile, denemeleri eleştirel deneme. İngiliz Filolojisinden Berna Moran çıktı, mükemmeldi. Ne yazık ki erken kaybettik onu. Çünkü onların geçim kaynaklarıyla uğraşları birleşmiş oluyor. Birleşmiş olunca da bütün zamanını bu işe veriyor. Mesela ben yayıncılık yapıyorum, hâlâ paket yapıyorum, fatura, irsaliye kesiyorum, vergi beyan-namelerini ben dolduruyorum, o kadar bıktım ki nefret ediyorum bu işten. Elli senedir ben ekmek parası için çalışıyorum, otuz beş senedir de bunlarla uğraşıyorum. Bu koşullarda belki üniversitelerden eleştiriye birtakım yönelmeler olabilir. Ve onlar eleştiriye götürebilirler. Bizim gibi başıbozuk tayfasının bunu sürdürmesi, artık mümkün değil.

Biz o zaman biraz fazla saftirik komünistlerdik galiba

– Bir eleştirmenin nasıl çalıştığına dair bir sorum olacak. Eleştirmenle edebiyat arasındaki ilişki, bilim adamıyla çevresi arasındaki ilişkiye benzetilebilir mi? Eleştirmen için edebiyat bir noktadan sonra araştırma nesnesi hâline gelebiliyor mu? “Benim aradıklarım var, şu tür kıstaslarım var ve bunların şöyle kuralları var ve ben şu perspektifle bakıyorum.” diyebilir mi bir eleştirmen?

– Bilimle çok fazla karşılaştırılmaz gibi geliyor bana. Çünkü, bilimin kendi araştırma yöntemleri var. Ama konu

edebiyat olduğu zaman, her eser için ayrı bir yöntem bulmak gerekiyor. Çünkü her esere aynı şekilde yaklaşmıyorsunuz ki. Yani elinizde birtakım ölçüm aletleri var, bilimsel araştırmada onları kullanarak birtakım sonuçlara varabilirsiniz. Ama her eseri aynı şekilde eleştirmeye imkan yok. O eseri okuyan eleştirmen, herhâlde deneyimine, beğenisine güvenerek iyisini, kötüsünü seçiyor. Eskiden bunlar daha basitmiş. Benim 53-56 yılları arasında yazdığım kitapta, biz o zaman biraz fazla saftirik komünistlerdik galiba. Birisi Marx, Engels, Lenin şunları dedi diyorsa, hemen inanıyorduk ona.

– Gelen kitapların her biri okunmuyordur herhâlde, değil mi?

– İmkânı mı var? Ben Türkiye’de en iyi okuyanlardan biriyim güya, ama haftada birden fazla kitap okumama imkan yok, o da yılda elli kitap eder. Yılda elli kitap kaç kişi okuyor ki Türkiye’de? Yılda on kitap okuyan kaç entelektüel var? Gençliğimde bereket bütün klasikleri okumuşum. Ama Dos-
toyevski’yi, Standhall’i, Faulkner’ı yeniden okumak istiyorum. Ama işte, yeni gelen kitapları okumak zorunda kalıyorum. Yani edebiyat zevkim köreldi galiba, bu Türk edebiyatı canıma okudu. İş hâline geldi, iş olunca da sıkıyor.

Yazmaya mecbur olmak kepezelik

Yazmaya mecbur olmak kepezelik. Hakikaten ekmek parası kazanmak için bunları yazmak zorundayım. Haftada bir televizyonda konuşmak zorundayım. Eskiden gönlümce yazardım. Mesela Tahsin Yücel’in “Peygamberin Son Beş Günü” için otuz kitap sayfası eleştiri yazdım. Şimdi hızlı bir çalışma dönemi söz konusu. Gene de iki kere okuyorum o kitapları.

(SEMANUR ÖZEL, E DERGİSİ, NİSAN 2000 ENTELEKTÜEL)

Halide Nusret ZORLUTUNA

(1901-1984)

İstanbul'da doğan Zorlutuna, Erenköy Kız Lisesini bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumuştur. Edirne, İstanbul ve Ankara'da öğretmenlikler yapmıştır. Şiirleri Türk Kadını, Kadın Dünyası, Millî Mecmua, Aydabir, Çınaraltı dergilerinde yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

Geceden Taşan Dertler, Yayla Türküsü, Yurdumun Dört Bucağı, Ellerim Bomboş (şiir), Küller, Sisli Geceler, Gülün Babası Kim, Beyaz Selvi, Büyükanne (roman, hikâye); Bir Devrin Romanı (anı)

İTİRAF

Bu aptal talebeden ilk zamanlarda çok çekmişti

Hesap (matematik) dersini pek sevmiyordum. Çünkü bu derse aklım hiç ermiyordu. Söylesem gülersiniz, Behçet Ağabey “toplama” dersi verirken mesela 10’la 8’i toplayıp: “Seki-zi yazın, elde var bir” yahut 25 toplayıp: “Beşi yazınız, elde var iki” demez miydi, içimden cin, ifrit kesilirdim; bakarım, ne onun elinde bir şey var, ne benim! Peki elde birler ne demek oluyor?

Zavallı sevgili Behçet ağabey! Bu aptal talebeden ilk zamanlarda çok çekmişti. Şimdi düşünüyorum da sabrına hayran kalıyorum.

Kız, bir hayli vurdumduymaz bir şey olacak ki

İstanbul tarafındaki Âşîyan İdâdisinin o zamanlar bize, epeyce yaşlı görünen şair, sanatsever bir müdürü vardı. Namık Bey, aruz vezniyle ve epey eski dille, eski tarzda şiirler yazardı. Ama genç nesli de beğenirdi. Severdi, onlara yardım, etmek isterdi. Âşîyan İdâdisinin bir salonunu istediğimiz toplantıyı yapmak üzere bizim emrimize vermişti.

O tarihlerde kadın-erkek arkadaşlığı yeni başlamıştı. Pek samimi, pek temiz, pek candan bir arkadaşlığımız vardı. Vâlâ Nureddin, Suat Salih, Ahmet Hamdi, Rıfkı Melûl, Nâzım Kâmil (Meşhur Sadrazam Kâmil Paşanın en küçük oğluydu, güzel küçük hikâyeler yazardı), Ahmet Hâmid (Sonradan mebus olan Dr. Hamid Selgil) ve daha bazı arkadaşlar. Kızlardan da ben, yeğenim Şefkat (Çok güzel nesirler yazardı), galiba Rıfkı Melûl'ün akrabası, Şükûfe Lemân Hanım. Ağabey şairler, yani o zaman şöhretlerini yapmış olan Celâl Sahir, Hâlid Fahri, Orhan Seyfi, Faruk Nazif, Şükûfe Nihâl v.b. bu topluluğumuzun dışında kalıyorlardı. Biz hemen hepimiz aynı sene çocukları gibi bir şeydik. Olsa olsa aramıza iki-üç yıl yaş farkları vardı. Edebiyat âlemine en son girenlerdik.

Toplantılarımızda son yazdığımız şiirleri okur ve karşılıklı birbirimizi överdik. Merhum Ahmet Hamdi ile çocukluktan da birbirimizi tanırmışız. Babam, Kerkük Mutasarrıfı iken, onun babası da orada kadı (hâkim) imiş. Bunu bana hatırlattıktan sonra arkadaşlığımız daha da samimileşti. Ne iyi, ne tertemiz çocuktuk Yarabbi ve büyük şairdi! Elbiseye filan hiç kıymet vermez, durmadan okurdu. Arkadaşları ona “Kırtıpıl Hamdi”, “Hamdi Paj”, “Hamdi Sahife” diye takılırlardı, o hiç aldırılmazdı. Erkeklerle kızlar arasında daima bir mesafe vardı;

bize çok hürmet ederler, hiçbir zaman lâubalileşmezlerdi. İçimizde belki kız arkadaşlarından birine âşık olmuş olanlar da vardı ama bunu gizlemeyi çok iyi bilirlerdi. Mesela Vâlâ Nurreddin, çok seneler sonra bir arkadaş topluluğunda gülerек anlatmıştı:

O ilk gençlik yaşlarında bir arkadaşına tutulmuş. Birkaç gece sabahlara kadar onun evinin etrafında -Kabe tavaf eder gibi- dönüp dolaşmış. Kız, bir hayli vurdumduymaz bir şey olacak ki, bu aşkı hiç anlamamış. Vâlâ da az bir zaman sonra kendini bu tutkudan kurtarıp gene normal arkadaşlık münasebetlerine dönmüş. O vurdumduymaz kız da meğer ben değil miymişim? Doğrusu, o zaman bu birkaç günlük “Büyük Aşk”ın farkına hiç varmamıştım.

(BİR DEVRİN ROMANI, Halide NUSRET ZORLUTUNA,
KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI, 1978)

Hıfzı TOPUZ

(1923 -)

1923'te İstanbul'da doğan Hıfzı Topuz; Galatasaray Lisesini ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiştir. 1947-1958 yılları arasında Akşam gazetesinde muhabir, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü olarak çalışmıştır. Paris'te Unesco Merkezinde, iletişim sektöründe özgür haber dolaşımı şefi olarak çalışmış, bir süre TRT kurumunda radyolardan sorumlu genel müdür yardımcılığı yapmıştır.

ESERLERİ:

Kara Afrika, Uluslararası İletişim, İletişim'de Karikatür ve Toplum, Türk Basın Tarihi, Başlangıcından Bugüne Dünya Karikatürü, Meyyale, Taif'te Ölüm, Paris'te Son Osmanlılar (araştırma-inceleme), Eski Dostlar, Parisli Yıllar (anı)

İTİRAF

Ortak roman yazarlığımızı hiç kimseye söylemedik

O dönemde Melih Cevdet'le bir de ortaklaşa roman yazdık, Murat Tek diye bir ad uydurduk. Romanın adı da “Bir Gönülde İki Sevda” idi. Kâzım Bey bu romanı bizim yazdığımızı hiçbir zaman bilmedi. Patrona ünlü bir romancının tefrihası 5 liradan, takma adla bize bir roman vereceğini söyledik. Kabul etti. Melih Cevdet'le romanın planını hazırladık.

Bölümleri aramızda bölüştük. Yazıları parça parça mürettip-haneye vermeye başladık. Romanın ortalarında ben bir gezi-ye çıktım. Yazıları yetiştiremedim. Sonra İzmir'den postala-dım, daha doğrusu mektupları ve pul parasını ağabeyimin ça-lıştığı hastanenin şoförüne verdim. Adam 6 kuruş pul para-sını yürütmek için mektubu postalamamış. O zamanlar mek-tuplar kaybolmaz ve gecikmezdi. Mektup gerçekten bir ileti-şim aracıydı. Postaların şimdiki gibi rezaleti çıkmamıştı. Ya-zılar gelmeyince mürettiphanede telaşa düşmüşler. Bunun üzerine Melih Cevdet benim bölümümü de yazıp vermiş. Böylece bizim roman aksamamış oldu. Ortak roman yazarlı-ğımızı hiç kimseye söylemedik.

(ESKİ DOSTLAR, HIFZI TOPUZ, REMZİ KİTABEVİ, 2000)

Hilmi YAVUZ

(1936-)

1936'da İstanbul'da doğan Hilmi Yavuz, Kabataş Erkek Lisesini bitirdikten sonra gazeteciliğe başlamıştır. Lise yıllarında şiir yazmaya başlayan şairin bazı şiirleri Dönüm dergisinde yayımlanmıştır. İngiltere'de BBC'de çalışmış, Londra Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirmiştir. Dönüşünde Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Ortam gazetelerinde eleştiri ve inceleme yazıları yazmıştır. Bu yazılarının bazılarında Ali Hikmet müstearını kullanmıştır. Mimar Sinan Üniversitesinde uygarlık tarihi, Boğaziçi Üniversitesinde felsefe okutmuştur. Nurettin Sözen'in belediye başkanlığı döneminde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Kültür İşleri Dairesini yönetmiş olan Yavuz, halen Zaman gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Bazı eleştirilerinde İrfan Külyutmaz mahlasını kullanmaktadır.

ESERLERİ:

Bakış Kuşu, Bedrettin Üzerine Şiirler, Doğu Şiirleri, Yaz Şiirleri, Gizemli Şiirler, Zaman Şiirleri, Söylen Şiirleri, Hüzün ki En Çok Yakışandır Bize, Ayna Şiirleri (şiir); Felsefe ve Uluşal Kültür, Roman Kavramı ve Türk Romanı(deneme)

İTİRAF

Ben tabansız ve ürkek bir aşık olduğum için

Tramvayların benim ilk gençlik yıllarımda aşklarındaki yeri de yadsınamaz. Şundan dolayı: Lise son sınıftayken, 1953

yıldır ve ben on yedisini sürmekte olan bir yeniyetmeyimdir, yatılıktan bıkmış ve evdekilerin de olurlarını alarak gündüzlü (nehari) olmuştum. Bu, elbette her sabah Fatih tramvay durağından hareket eden okul tramvaylarından biriyle yolculuk etmeye başlamam demektir. İstanbul'daki tramvay durakları, “mecburi” ve “ihtiyari” duraklar olarak iki öbekte toplanmıştı. “Mecburi” duraklar, inen ya da binen yolcu olsun olmasın, vatmanın durmak zorunda olduğu duraklardı. “İhtiyari” olanlarsa, bütünüyle vatmanın “takdirine” bırakılmıştı: Biletçi, bu kez vatman sahanlığının tavanına yerleştirilmiş olan bir çanı, meşin bir kordonu çökerek çaldırır, vatmanı inecek yolcu olduğu konusunda uyarırdı. İnecek ya da binecek yolcu yoksa eğer, vatman “ihtiyari” duraklarda hiç durmaz, bazen yol açık olmasına karşın, ayağının altındaki çan pedalına basıp “dan dini dan dan...” sesleriyle tramvayı hızla sürer giderdi. Bu seslerin şen, çocuksu ve güleç ritmini hiç unutmadım.

Genelde, insanlar tramvaylarda bir aşinalık edinirler. Her sabah tanıdık yüzleri görürdünüz tramvaylarda. Ben Ortaköy'e, okula gideceğim için, Fatih'ten Beşiktaş-Fatih tramvayına biner, Beşiktaş'ta inip ya bir Ortaköy-Aksaray ya da bir Bebek-Eminönü arabası beklerdim. Fatih'ten Çağaloğlu'ndaki İstanbul Kız Lisesine ya da Fındıklı'daki Atatürk Kız Lisesine giden kız öğrencilerle tanışmıyorduk ama tanıyorduk birbirimizi.

İlk kez aşık olduğum kızı da tramvayda görmüştüm önce. İstanbul Kız Lisesine gidiyordu. O yıllarda genç bir kızla bir erkeğin bugün olduğu gibi kolayca ilişki kurabilmesi söz konusu bile değildi elbet; -bir hayal-i muhâl!- Ya, tramvayda bakışlarımla ya da tramvaydan indikten sonra evinin bulunduğu sokağa kadar izleyerek onunla ilgilendiğimi belli etmekten öte yapılacak bir şey yoktu! Ya da, bütün cesaretimi toplayarak yanına yaklaşmak ve elbette utana sıkıla “birlikte yürümeyi” önermek gibi bir olasılık ('asılma' olasılığı) da yok değildi, ama bu birçok bakımdan kolay kolay göze alınamıyordu. Bir kere,

hakarete uğrayıp kovulmak ya da oturduğu mahallenin delikanlılarınca eşek sudan gelinceye kadar dövülmek söz konusuydu. Ben tabansız ve ürkek bir aşık olduğum için, kızın yanına yaklaşamadım bir türlü. “Ben sana hayran, sen cama tırman!” ilişkisi bağlamında sürdü gitti bu tek yanlı aşk. Kızla ancak iki yıl sonra, o da benim gibi Hukuk Fakültesi öğrencisi olduktan sonra, üniversite yıllarında tanışacaktık. Doğallıkla, buna “tanışma” denirse! Çünkü, üniversite öğrenciliğinin yanı sıra, öğleden sonraları Levent'te bir ecza fabrikasında çalıştığını öğrenmiştim. Fakülteden çıkar çıkmaz, Beyazıt otobüs durağında bekliyor ve bir otobüsle işe gidiyordu.

Kabataş Lisesinden Nevzat adında bir arkadaşım ile tanıştığını öğrendiğimde de, yalvar yakar Nevzat'ı razı etmiş ve otobüs durağında tesadüfen karşılaşmış gibi, beni onunla tanıştırmasını istemişim. H..... Nevzat, anamdan emdiğim sütü burnumdan getirdikten sonra, benim ayrıntılarıyla belirlediğim tanışma planını, nihayet uygulamaya razı oldu. Sonunda, plan uygulandı ve biz Nevzat aracılığıyla “resmen” tanıştık. Otobüse üçümüz birden bindik: Plana göre Nevzat'ın Aksaray'da inmesi gerekiyordu, ama inmedi! Beni öfkemden çıldırtarak Unkapanı'na kadar geldi ve lütfedip orada indi. Kız oturuyor, ben de onun yanı başında ayakta dikiliyordum. Heyecandan küçük dilimi yutmuştum ve mümkünatı yok, tek kelime bile edemiyordum! Taksim'e geldiğimizdeyse, kızlara bozara, “Allahımsırladık!” diyebildim ancak ve kendimi otobüsten dışarı attım.

(CEVİZ SANDIKTAN ANILAR, HİLMİ YAVUZ,
CAN YAYINLARI, 2001)

Marx'ı, Engels'i, Lenin'i okuyarak değil; Tolstoy'u, Balzac'ı, Dostoyevski'yi okuyarak 'solcu' olmuştuk

Kendi payıma ben, ortaokul yıllarımdan başlayarak, Maarif Vekaletinin “Batı Edebiyatından Tercüme” adı altında yayımladığı klasiklerin çoğunu okumuştum. Gerçekten de,

“klasikler”, beni insana hangi bağlamda yöneltilirse yöneltilsin, onu ezen, aşağılayan, yok sayan her türden buyurganlığa ya da zorbalığa karşı son derece duyarlı kılmıştı. Liberal ve hümanist bir ahlak, bilinçlenme yoluyla değil ama daha çok duygusal yoldan (ve elbette biz farkında olmadan) kimliğimizin ana yapısını oluşturmuştu bile. Sol'a yönelişimiz, soyut ve teorik bir bilgilenmeden yoksun ama somut insanlık durumlarından yola çıkan bir ahlaki duyuş ve tavır alışla gerçekleşmişti. Kısaca, Marx'ı, Engels'i, Lenin'i okuyarak değil, size tuhaf gelebilir, Tolstoy'u, Balzac'ı, Dostoyevski'yi okuyarak “solcu” olmuştuk! (Ya da, en azından, ben öyleydim!)

(CEVİZ SANDIKTAN ANILAR, HİLMİ YAVUZ,
CAN YAYINLARI, 2001)

Hüseyin Cahit YALÇIN

(1874-1957)

Balıkesir'de doğan Hüseyin Cahit Yalçın, Mekteb-i Mülkiyeyi bitirmiştir. Mercan ve Vefa İdadilerinde Türkçe ve Fransızca öğretmenliği, Servet-i Fünun dergisinde yayın yönetmenliği yapmıştır. Tanin gazetesini çıkarmıştır. İstanbul ve Kars milletvekillikleri yapmıştır.

ESERLERİ:

Edebi Hatıralar, Siyasal Anılar(hatırat); Nadide, Kavgalarım (roman), Hayal İçinde, Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiyye Sahneleri, Niçin Aldatırlarmış(hikâye), Talat Paşa (biyografi)

İTİRAF

Her sabah bir kara kurbağa yutarım, diyen Emile Zola'yı hatırlıyordum.

“En çok kimin şiirlerinden hoşlanırsınız?” diye dergide bir yoklama yaptık. Buna okurlardan geliyormuş gibi kendimiz cevap vererek Cenap Şahabeddin'in şiirlerini ilk sırada beğenilen yazılar arasında gösterdik. Doğallıkla bu, daha çok düşmanlık, daha çok saldırı çektik. Sanırım sonradan basın dünyasında gördüğüm saldırılara göre bu ilk sertlikler pek önemsiz şeylerdi. Ama yeni ve ilk olduğu için bana ağır görünüyordu. Yalnız bunların, üzerimde kıskırtıcı bir etki yaptıklarını duyuyordum.

Alaya almalar, söz dokundurmalar, hor görmeler sanki acı ama güçlendirici bir ilaç etkisi yapıyordu. Gazetelerde uğradığı saldırılardan söz ederken, “Her sabah bir kara kurbacı yutarım.” diyen Emile Zola’yı hatırlıyordum.

Bir Boş Hayal

Ortaya Yeni Zelanda adalarına hep birlikte göç etmek düşüncesi çıktı. Bu düşüncenin ilkin kimin tarafından ortaya atıldığını hatırlayamıyorum. Yeni Zelanda adalarına göçmen göndermek için Londra’da bir dernek varmış, herkesi yüreklendiren broşürler çıkarmış. Oraya gidenlere parasız toprak veriliyormuş. Bu broşürlerde Yeni Zelanda’nın iklimi, güzelliği, son derecede övülüyormuş. Mehmet Rauf bunlardan birini ele geçirmişti. İngilizce’den çevirerek bizlere anlatıyordu.

Fikret bu konuyu ortaya attı ve her duyan kabul cevabını verdi. Yeni Zelanda’ya göç düşüncesini tutmayan hemen hemen hiç kimse yoktu. Bu tasarım kesinlik kazansaydı kaç kişi işin ta sonuna kadar gidecekti? Kim bilir. Herhâlde en zorlu isteklileri arasında göz hekimi Esat Paşayı, Hüseyin Kâzım’ı, Tevfik Fikret’i, Rauf’u ve kendimi sayacağım.

Göç yolculuğu için gerekli parayı Esat Paşa bulacağını söylüyordu. Ankara dolaylarında ailesinin büyük bir çiftliği varmış, içinde iki gün dolaşılırmış. Bu çiftlik satılacak, parası, Yeni Zelanda’ya gidecek Türk göçmen topluluğunun ana parasını oluşturacaktı. Ada üzerinde propaganda broşürlerinin verdiği bilgilerle yetinmeyerek bir kez kendi gözümüzle de görmek için Hüseyin Kâzım’ın ve benim, arkadaşlardan önce yola çıkarak bir keşif yapmamız bile düşünülüyordu.

Bu tasarım ortaya atıldıktan sonra, uzun bir süre bütün düşlerimizin temelini, hep bu yeni yaşam doldurdu. Benim Hayat-ı Muhayyel, işte bu tasarımın ürünüdür.

Hikâyedeki: “Orada her şey, gökyüzü bile yeni idi.” gibisine cümle, İstanbul çevresinden doğallıkla hiç görmediğimiz Güney Yarıküresi’nin gökyüzüne bir dokunumdu.

Başka yazarlardan elde edilen yazılara hırsızlık diyorken

Ahmet Hikmet, bu koleksiyon merakını yalnızca sözcükler sınırında bırakmayarak biraz düşüncelere ve konulara da çevirmişti sanıyorum. Hâristan ve Gülistan adındaki hikâyesi, Rosny kardeşlerin bir hikâyesinden esinlenmiştir. “Esinlenmiş” deyişi de biraz hafif gelir. Açıkçası o hikâyeden aynen alınmıştır. Rauf ile bunun farkına vardığımız vakit işi bir aile sırrı gibi saklı tuttuk. Çünkü bir yandan Ali Kemal’i çalın-tı yazı yazmakla suçtüyü yakalar, öte yandan Avrupa taklitçiliğiyle suçlanırken, içimizden birinin bu aşırı yakınlığı hepimiz için bir aşağılanma nedeni olabilirdi. Bugün olsa pek kolay cevap verilebilirdi. Uyarlama der, işin içinden çıkardık. Ama o tarihlerde beğeni, uyarlama yapan romancıları değerlendirebilecek kadar incelmemişti. Başka yazarlardan elde edilen yazılara hırsızlık diyorduk.

(EDEBİYAT ANILARI, HÜSEYİN CAHİT YALÇIN,
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 1999)

Ömür boyu sürececek kötü bir geleneğe de başlangıç oldu

Okuldan çıkar çıkmaz Babıali Caddesi’ne koştum. Eserimi kitapçı Arakel’e verecektim. O dönemin en ünlü yayımcısı idi. (...)

Arakel Efendi, ne benim o büyük eserimi okudu, ne ona parlak bir gelecek vereceğini sandığım Ahmet Mithat Efendi’nin beğence yazısına baktı. Romanımı basamayacağını söyleyerek önündeki hesapla uğraşmayı sürdürdü. (...)

Çocukluğumdan beri biriktirmiş olduğum parayı babam saklıyordu. Ona yazar, yalvarırım dedim, ilk posta ile babama pek yanık bir mektup uçurdum. Ne diller döktüm, bilmem. Ama yazık ki sözler etkili oldu; babam isteğimi kabul etti. Biriktirmiş olduğum para toplamının kırk beş liraya ulaştığını söyleyerek onu bana postaladı. Doğru, Alem Matbaası adını taşıyan Ahmet İhsan ve ortaklarının matbaasına koştum (...)

Matbaa, Ebussuut Caddesi'nde, dar, kötü bir yapıda idi. Ama ilk kez içine ayak bastığım bu matbaa, pis kokuları, uğultulu havası ile bana bir tapınak gibi kutsal göründü.

Nadide, fasikül fasikül yayımlandı. Kaç tane satıldı, hatırlamıyorum. Kimlerin aldığını da bilemem. Alanlar okumağa nasıl dayandılar; burasına ise hiç akıl erdiremem. (...)

Herhâlde çok bir şey satılmamış olacak ki, kalanları bir arabaya doldurarak eve getirdim, tavan arasına taşıttım. Ağırlik-tan tavan çökecek diye evde epeyce söz işittim. Sonra kitapçı acemlerden birine pek düşük bir fiyatla hepsini toptan sattım. Yaşamımın ilk biriktirdiğim paraları böylece uçup giderken ömür boyu sürecektir kötü bir geleneğe de başlangıç oldu.

Onarmak için çakılan her çivi koca bir parçayı sökülüp düşürüyordu

Meşrutiyet oldu. İmamlarla, papazlar, papazlarla hahamlar öpüştü. Bulgar komiteleriyle kardeş olduk. Ermeni komiteleriyle birleştik. Yunan komitelerini selâmladık. Müstebitleri taşladık. Hırsız memurları kovduk. Halkın hakimiyetini pekiştirdik; her istediğimizi söyledik, hatta her istediğimizi yaptık. Fakat ne oldu? Niçin ileriye gitmek, yükselmek ve güçlenmek belirtisi görünmüyordu? Hep olduğumuz yerde didiniyor, söylüyor, haykırıyor, boğuşuyorduk. Ancak bir şey vardı ki yürümüyordu, bir şey vardı ki eksikti.

İlk günlerin sarhoşluğu çok sürmedi. Sevgi ve birleşme haykırmaları, yaşasın çığlıkları biraz sonra kin ve ayrılma

feryatlarına, kahretmek hırıltılarına dönüşmüştü. Onarmak için çakılan her çivi koca bir parçayı söküp düşürüyordu. Tutunmak istediğiniz nokta, yüzyıllardan beri kaşşamış çürümüş bir hâlde, elinizin içinde toz hâline geliyordu.

Arkadaşım Ahmet Şuayip Bey iyimserdi. “Meşrutiyetten sonra ne olacak?” diye tartıştığımız zaman o: “Ötede beride kalmış, değeri bilinmemiş ne kadar değerli adamlar var.” diyordu. Sonra Avrupa'ya kaçmış olan vatanseverleri hatırlatıyordu. Onlar ve bunlar yarın iş başına geçeceklerdi. Her türlü ahlaksızlık, tembellik, gericilik ortadan kalkacak ve vatan yakın bir gelecekte çok mutlu olacaktı.

Evet, Meşrutiyet oldu. Bütün değerleri bilinmemiş değerli adamların zincirleri kırıldı. Gerçeği gözlerden saklayan perde de yırtıldı. Fakat: Büyük, giderilmesi imkânsız, müthiş bir hiç!

Öte yandan meşrutiyetten gocunanlar da pek çoktu. Bu devleti içeriden ve dışarıdan yıkmaya o kadar senelerden beri çalışmış olanlar onun yeniden onarılmasına müsaade edemezlerdi. Meşrutiyet Türklere onarma hürriyeti verdiği kadar bunlara da tahrip etme hürriyeti vermişti. Aldatma ve yanıltma hürriyeti vermişti. Türkler arasına ikilik koymak için de hürriyet vermişti. Öte yandan da kendi idareimiz bizlerde ne ahlak bırakmıştı, ne de seçiye.

Bütün devletin, milletin maddi ve manevi varlığında meydana gelen sarsıntı bir bardağın içindeki suyun dibine çökmüş tortuyu karmakarışık eden bir darbe gibi her türlü çirkin ihtirasları, sefil maksatları, hasetleri, mevki hırslarını, iftiraları canlı canlı ortaya dökmüştü. İlk mebusan alayında beni alkışlamaya gelen eller, Otuz Bir Mart'ta matbaamı yıkmaya geliyorlardı. Matbaamı yağma etmeye koşanlar, sonra dönüşümde beni gösterilerle karşıyorlardı. Otuz Bir Mart günü parça parça edilmediğime hayıflanana dostlar, sonradan tebrike gelip elimi sıkıyorlardı, iğrenç bir riyakârlık, örtülmeye bile pek lüzum görülmeyen mevki kapma arzuları, umulan şeyi elde

edememekten doğan kinler... Sonra her ağızda hep hak, adalet ve hürriyet adına şikâyetler ve davalar!

Basın hürriyeti ile birlikte yeni bir hürriyet daha doğmuştu: İftira hürriyeti. İlk günlerde geçici olarak sersemleyen bütün o eski dönemin şer adamları, murdar mahlukları yavaş yavaş yeniden cesaretlerini ve dengelerini bulmuşlardı. Kendilerini devirmiş olan silahı şimdi onlar namuslu kimselere karşı kullanıyorlardı.

Hak, en çok bağırabilenin, en iyi iftira edenin, hiç utanma bilmeyenindi.

(SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI ANTOLOJİSİ,
ŞEMSETTİN KUTLU, BATEŞ YAYINLARI, 1972)

Mehmet RAUF

(1875-1931)

HAYATI:

İstanbul'da doğan Mehmet Rauf, Balat'taki mahalle mektebinde, Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesinde, Bahriye Mektebinde okumuştur. Cumhuriyet devrinde kadın dergileri çıkarmış, ticaretle uğraşmıştır.

ESERLERİ:

Eylül, Ferda-ı Garam, Karanfil ve Yasemin, Genç Kız Kalbi, Bögürtlen, Son Yıldız, Halas, Ceriha, Kan Damlası(roman); İhtizar, Son Emel, Aşk Kadını, Eski Aşk Geceleri, İlk Temas, İlk Zevk (hikâye)

İTİRAF

Fakat... Bizde böyle büyük teşebbüsleri becerecek irâde gücü ve ruh genişliği nerede?

Bir gün Fikret beni görünce, o her zamanki aşırı heyecanıyle: "Rauf, gidiyoruz!" dedi.

"Nereye?"

"Melun heriflerden kurtuluyoruz."

Bu, hepimizin, fakat kimsesiz ve bekâr yaşadığım için, özellikle benim en aziz emellerimizdendi.

“Nasıl?” diye atıldım.

Bunun üzerine anlattı. Cuma günü Hüseyin Cahit'le birlikte, o zaman Çengelköyü'nde oturan Doktor Esat Paşayı ziyarete gitmişler. Orada, edebiyatla meşgul olmadıkları hâlde, aynı duygu ile yanıp tutuşan ve aynı düşmanlıkla coşup taşan başka dostlara rastlamışlar. Bunlardan bazıları oldukça zengin ve memlekette içtimai mevkii olan kimselerdi. Konuşma -her zaman olduğu gibi- istibdattan açılmış. Sarayın tutumu uzun uzun tenkid edilmiş. Kin ve lanet döküle döküle az sonra hep bir olup kadın, erkek, çoluk çocuk, aile hasılı bütün yakınları toplayıp bir küme hâlinde memleketten çıkıp başka bir ülkeye göç etme temennisine kadar dayanmış. Bu fikir oradakilerin hepsine o kadar uygun gelmiş ki hemen kabul edilmiş ve karar verilmiş. Hatta şimdiden yakın gelecekteki bu Türk muhacirlerinin masrafları için para verenler bile olmuş.

“İşte böyle, artık gidiyoruz Rauf'çugum... Tabii, sen de gelsin, değil mi?”

Ben mi? Ben ki herkesten fazla bu hayattan şikâyetçiyim. Hatta birkaç kere kendi kendime bin tehlikeyi göze alarak memleketten kaçmak üzere teşebbüslerim bile olmuştu.

Yol masrafı ortaklaşa sağlanacak. Gittiğimiz yerde hep bir-den çalışacağız. Herkes kazandığını ortaya koyarak, kadın erkek, çoluk çocuk hür bir hayat içinde serbest ve rahat yaşayacağız. Ne saadet değil mi? Hiç gitmez olur muyum? Yaşasın...

Göç etmek, göç etmek ama, nereye?

Bu hususta henüz bir karar yoktu. Herkes incelemesini yapacak, ileriki yeni bir toplantıda bu konu üzerinde görüşülecekti.

O zaman ben Tarabya'da karakol gemisinde ikinci kaptandım. Geminin görevi yazın o sulara gelen elçilik gemileriyle protokol işlerini düzenlemek olduğundan bu sayede Fransız, İngiliz, Alman, Rus, İtalyan subaylarıyla yakın bir dostluğum vardı. Özellikle İngiliz elçilik gemisi “İmojen”

süvarisi Kaptan Beyn çok samimi dostumdu. Ara sıra istibdat idaresi aleyhine ona içimi döktüğüm olurdu.

Bütün bunları yakından bilen Fikret: “İmojen süvarisiyle sen de bir görüş de, ondan belki bir fikir alırsın.” dedi.

Kaptan Beyn bu teşebbüsümüzü alkışla karşıladı:

“Azizim Rauf,” dedi, “İngiltere'de muhaceret için bugünlerde herkes bilhassa Yeni Zelanda'ya gidiyor. Orası toprak olarak son derece münbit ve verimli. İklimi, havası, suyu da pek güzel bir yerdir. Eğer istersen sana, muhaceret heyetleri için yayınlanmış rehberlerden birini getirteyim. Okur, inceler, ona göre karar verirsiniz.”

Hemen Fikret'e koştum. Müjdeyi verdim. Hep birden İngiltere'den gelecek kitapları beklemeye başladık. Ve geldiği zaman da bunlarda teşebbüsümüzün başarısı için o kadar ümit verici vaatler bulduk ki, bu hepimiz için sonsuz bir saadet oldu.

Fakat... Bizde böyle büyük teşebbüsleri becerecek irâde gücü ve ruh genişliği nerede? İlk gün hararetle karar verenler, tartışmalarda ileri sürülen zorlukları ve başarısızlık ihtimallerini görüp yavaş yavaş soğumaya başlamışlardı. Soğumayan - tabii en başta Fikret olmak üzere- Hüseyin Cahit'le bendim.

Farkında olmadan Yeni Zelanda fikrinden kopunca başka bir düşünceye yöneldik. Hüseyin Kâzım Beyin Manisa'da geniş bağları vardı. Bize:

“Eğer mutlaka bir yere gitmek istiyorsanız Manisa'ya gidiniz. Orada oturacak yer de var, işlenmiş bağ da. Toprakçılık etmek isterseniz orada çalışır, orada yaparsınız.” diyordu.

İşte Hüseyin Cahit, bu vaadin kuvvetiyle “Yeşil Yurt” ismini koyduğu, Serveti Fünuncuların muhaceret teşkil etmek emelinin arkasında zamanının, özellikle kendisi gibi şüphe ve gözetim altında yaşayanları İstanbul'dan bir adım dışarıya atmaya müsaade etmeyen polis inzibatını aldatıp gizlice

Manisa'ya kadar gitmeye cesaret etmiş, Kâzım Beyin bağlarını ziyaret ve teftiş etmişti.

Ama bunu da gerçekleştiremedik.

Serveti Fünuncuların göçü Hüseyin Cahit'in bu küçük seferinden ibaret kaldı ve bundan çıka çıka, daha sonraları “Rübâb-ı Şikeste”nin ancak bir sahifesini kaplayan bir “Yeşil Yurt” manzumesi çıktı.

(SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI ANTOLOJİSİ,
ŞEMSETTİN KUTLU, BATEŞ YAYINLARI, 1972)

Memduh Şevket Esendal

(1883-1952)

Hikâye ve romancılarımızdan Esendal Çorlu'da doğmuştur. Okuma ve yazmayı kendi kendine öğrenmiştir. Azerbaycan ve İran elçiliği, Elazığ milletvekilliği, Afganistan ve Rusya elçilikleri görevlerinde bulunmuş; CHP Genel Sekreterliği yapmıştır. Sanat ve Edebiyat, Ulus, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili dergilerinde yazıları yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

Ayaşlı İle Kiracıları, Güllüce Bağları Yolunda, Hava Parası, Bir Kucak Çiçek, Bizim Nesibe, Gödeli Mehmet , Gönül Kaçanı Kovalar, İhtiyar Çilingir, Kelepir, Mendil Altında, Miras, Otlakçı, Sahan Külbastısı (roman, hikâye); Vassaf Bey, Veysel Çavuş, Kızıma Mektuplar (mektup), Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar (deneme-anı).

İTİRAF

Çalarım karayı mimlediğim birkaç densize...

Çalarım karayı mimlediğim birkaç densize... Aslında karayı kendim hiç yoktan karacak değilim. Okuma yazma olan yerde bunun karası kendiliğinden karılır. Komonist suçlamasının karşısında kimse kimseyi savunamaz. Ferah ol, bitmiştir bu iş burda!

(ANILARDA GÖRMEK, OKTAY AKBAL,
SİNAN YAYINLARI, 1972)

Mina URGAN

(1915-2000)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden emekli olan Mina Urgan; Thomas Malory, Henry Fielding, Balzac, Aldous Huxley, Graham Greene, William Golding, John Galworthy ve Shakespeare çevirileri yapmıştır. İngiliz Edebiyatını Türkiye'ye tanıtan kişi diye bilinir. İngiliz Edebiyatı profesörüdür.

Bir Dinozorun Anılarını yazarken, kitabının bu kadar çok okunacağını beklemiyordu.

ESERLERİ:

Virginia Woolf, D. H. Lawrence, İngiliz Edebiyatı Tarihi, Shakespeare ve Hamlet, Edebiyatta Ütopya Kavramı ve Thomas More (araştırma-inceleme); Bir Dinozorun Anıları, Bir Dinozorun Gezileri (gezi-anı)

İTİRAF

Bu kadının bu kadar çok yemesine izin vermeyin

Oburluğum yüzünden Roma'da bir lokantada rezil oldum bir gece çok ağır soslu iki kocaman tabak spaghetti yedikten sonra, değişik soslu bir üçüncüsünü ısmarlayınca, genç garson, beni davet eden arkadaşlara dönüp, elini kolunu sallaya sallaya, ateşli bir nutuk atmaya başladı. İtalyanca bilmiyordum ama, delikanlının bir şeylere itiraz ettiği besbelliydi.

“Bu kadının bu kadar çok yemesine izin vermeyin. Sonu felaket olacak. Lokantamızın önüne ambulans gelmesini istemiyoruz. Ben o üçüncü tabağı getirmeyi reddediyorum!” demiş meğer.

Roma'daki genç garson azarlayınca rezil olduğum gibi, oburluğum yüzünden Bodrum'daki “En Güzel Börek Yarışması”nda da rezil olmuşum. Gerçi dostum Cahit Kayra “Hoşça Kal Bodrum” adlı güzel kitabında, iyice kepaze olmamı engellemek amacıyla adımın ilk harfını değiştirerek, yani Mina'yı Sina yaparak bunu anlatıyor ama, bir de ben anlatayım: Beni onurlandırıp bilirkişi seçtiler. Bütün davetliler görebilsin diye öteki jüri üyeleriyle, yüksekçe bir masaya oturduk. Her birimizin önüne, Bodrum'un en iyi yedi lokantasından gelen yedi ayrı tür börek konuldu. Yedisinden de birer lokma alıp, hangisinin en lezzetli olduğuna karar vereceğiz. Rahmetli Tanju Okan da, gourmet'lik yeteneklerimizi büsbütün keskinleştirmek için çok duyarlı aşk şarkıları söylemekte o sırada. Bense kendimden geçmiş bir hâldeyim. Böreklerin bir tek lokmasını değil, tümünü yiyorum. Yedi tabağı da bitirdiğimde, seçici kurul çoktan kararını vermişti bile. Tam bir yüzüzlük içinde, benim oyum alınmadan börek birincisi seçildiği için, itiraz etmeye bile kalktım.

(BİR DİNOZORUN ANILARI, MİNA URGAN,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 1998)

İlk mavi yolculardan biri olduğum hâlde

İlk mavi yolculardan biri olduğum hâlde “Mavi Yolculuk” deyiminden hoşlanmaz hâlde geldim. Çünkü “Mavi Yolculuk” lâfı, önce entel züppelerin, sonra da herkesin diline düştü. Artık darbukalı turistler bile toplanıp, darbukalı mavi yolculuklar düzenliyorlar kendi aralarında.

Oysa ilk mavi yolcular, Sabahattin Eyüboğlu'nun özenle seçtiği, çoğu genç aydınlardı. Sadece gezmek tozmak için değil,

Ege ve Akdeniz uygarlıklarının kalıntıları konusunda bilgi edinmek ve bu arada o güzel kıyıları kendi gözleriyle görmek için katılındı bu gezilere. Teknemiz yüzen bir seminere dönüştü kimi zaman. Gerekli kitapları okuyup araştırmalarda bulunan yetkili biri, gideceğimiz yerler üstüne bir konuşma yapar; o antik kentin tapınakları, anıtları filan konusunda ön bilgi verirdi. Sonra herhangi bir vasıtaya, genellikle bir kamyona doluşup oralara giderdik.

Çok ayıp ama, bu bilimsel incelemelere katılmamak için, benim, ambara ya da herhangi başka bir yere saklandığım olurdu. Ara sıra, gizlice denize atlar, kıyıya çıkar, teknedeki kimselerin beni göremeyeceği bir kayanın arkasına gizlenirdim. Ancak herkes uzaklaştıktan sonra ortaya çıkardım. Çünkü kalıntılara ne kadar ilgi duyarsam duyayım, öteki yolcuları ne kadar seversem seveyim, günde mutlaka birkaç saat yalnız kalmak, sessizlik içinde kitap okumak istiyordum. Hocam Sabahattin Eyüboğlu, onlarla gitmediğim farkına varınca, beni fena hâlde azarlardı. Özür diler, “Uykuya dalmışım, beni çağırdığınızı duymadım.” gibi yalanlar uydururdum.

(BİR DİNOZORUN GEZİLERİ, MİNA URGAN,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 1999)

Zaten ben ikide birde cezalandırılırdım

Şimdiki o kocaman, kıpkırmızı, lezzetsiz ve kokusuz hormon çileklerine hiç benzemeyen, Arnavutköy ya da Osmanlı çileği denilen bir çilek türü vardı eskiden. Rengi beyaza yakın bir pembeydi, çok küçüktü ve mis gibi kokardı. Sınıf arkadaşım Emine Esenbel ile ben, okuldan kaçıp o çilek tarlalarına dalar, topraktan kopardığımız çilekleri toprağıyla birlikte avuç avuç yerdik. Bir defasında, tarlanın Arnavut bekçisi, mavzeriyle bizi kovalamıştı. Adam, okulun içine kadar girmişti. Biz en güvenilir yer olarak müdüre Miss Burns'un yazı masasının altına saklanmıştık. Arnavut da peşimizden odaya dalmıştı.

Biraz şaşırarak birlikte serinkanlılığını koruyan Miss Burns, olanca azametiyle ayağa kalkınca, Arnavut bekçi mavzerini indirmiş, söylene söylene geri çekilmişti. Cezalandırılmışlık elbette. Zaten ben ikide birde cezalandırılırdım. Bir süre için okuldan uzaklaştırma cezasına “tardı muvakkat” denilirdi eskiden. Ama beni okuldan uzaklaştırmazlar, revire yatırır; kitaplarımı elimden alıp okumamı engellerler ve hastaymışım gibi, sadece lapalar, sulu çorbalar türünden diyet yemekleri verirlerdi. Bu cezalandırma yöntemi bile, koleji yönetenlerin psikoloji konusunda ne denli bilgili olduklarını kanıtlamaya yeter. Çünkü kitap okuyamamak benim açımdan cezaların en büyüğüydü.

(BİR DİNOZORUN ANILARI, MİNA URGAN,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 1998)

Gençliğimde o güzel Türkçe'yi bilmediğimi açıkça itiraf etmeliyim

Gençliğimde o güzel Türkçe'yi bilmediğimi açıkça itiraf etmeliyim şimdi. Dilbilgisi kurallarına uygun bir Türkçe kullanmakla yetinirdim sadece. Sözcük dağarcığım perişan bir durumdaydı. Fransızca ya da İngilizce bir sözcüğün, ancak bir ya da iki Türkçe karşılığı aklıma gelirdi.

Ama dilimin zenginliklerini ve inceliklerini bilmediğim için, gençliğimde çevirdiğim kitapları -bu arada çok uzun bir kitap olan Tom Jones'u- başından sonuna kadar yeniden çevirmek zorunda kaldım.

(BİR DİNOZORUN ANILARI, MİNA URGAN,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 1998)

Bu kocakarı kafayı fena hâlde üşütmüş

Benim böyle küfretmemin genetik bir olgu olduğunu, yani elimde olmadan küfrettiğimi belirtmek isterim. Küfürbazlık olayı bizim soyda bir kuşak atlıyormuş. Babam hiç

küfretmezmiş. Ama hiç tanımadığım dedemin ağzı öyle bozukmuş ki orduda “küfürbaz Asaf” diye ün salmış. Ben de ona çekmişim ne yazık ki. Hele beni akşamları tek başına TV haberlerine bakarken, elimi kolumu nasıl salladığımı görenler, neler söylediğimi duyanlar, “Bu kocakarı kafayı fena hâlde üşütmüş.” der. TV haberlerini dinlediğim sırada sahidenden hafif tertip delirdiğim için, hakları da olur.

(BİR DİNOZORUN ANILARI, MİNA URGAN,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 1998)

Mithat Cemal KUNTAY

(1885-1956)

İstanbul'da doğmuş, Vefa İdadisini ve Mekteb-i Hukuku bitirmiştir. Adliye Nezareti Özel Kalemine girmiş, müdürlüğe kadar yükselmiştir. Birinci Hukuk Mahkemesi üyeliği, Beyoğlu Dördüncü noterliği yapmıştır. Mehmet Akif'le olan dostluğuyla tanınmıştır.

ESERLERİ:

Üç İstanbul (roman), Türk'ün Şehnamesi (şiir) Nefaisi Edebiye (antoloji), Mehmet Akif, Namık Kemal, Sarıklı İhtilalci Ali Süavi (biyografi)

İTİRAF

Artık şairliğim de, âlimliğim de çökmüştü

Bir aralık Rıfkı Bey bazı Fransızca ıstılahların Türkçelerini Akif'le konuşuyordu; bu sırada bizim “asticot” kelimesi de geçti, iki ay evvel memleketin edebiyatına en güzel teşbihi kazandıran ve beni filozof ve âlim yapan bu sevimli kelimeyi unutamazdım; hemen tanıdım; kulak kabarttım. Akif sakalını kısa kısa çekerek:

“ 'Asticot' da nihayet bir 'larve' olduğuna göre 'batita' diye terceme edeceğiz galiba!” dedi.

Artık şairliğim de, âlimliğim de çökmüştü; bu iki büyük binanın altında ezilmiştim. Küçüldüm, küçüldüm; bir köşeden Akif'in yüzüne belli etmeyerek bakıyordum.

Hep 18 yaşının neticeleri: o yaşta insan 4 dakikada âlim, 5 dakikada cahil olur.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Şu “Boliau”ya o günden beri garazım

– Demek bilir?

– Hem de adamakıllı!

Akif'in “Hasta” ismindeki şiirini dinledikten bir gün sonra, yukarıdaki suali Direklerarası'ndaki çaycıda ben soruyorum; cevabı Ispartalı Hakkı veriyor; bilinen şey Fransızca; adamakıllı bilen de Akif.

“Hasta” manzumesine o kadar hayret ediyordum ki anlamak istiyordum. Kemal'den, Hâmit'ten sonra edebiyatta bir de Akif diye biri mi vardı? Akif'i tanıyanlarla artık hep onu konuşacaktım. Ispartalı Hakkı anlatırken ben göz kulaktım.

Ispartalı Hakkı:

– O zaman Akif çocuk denecek yaşıydı. Gelir, bana şiirlerini okurdu; Muallim Naci tarzında gazeller... Ben bu şiirleri yalnız dinler, bir şey söylemezdim. Bir gün geldi, yine bir gazelini daha okudu; ben yine bir şey söylemedim. “Beğenmedin mi Hakkı?” dedi. “Beğenmedim Akif!” dedim. Başını çevirdi; daldı. Dakikalarca sonra döndü: “O kadar da mı fena?” dedi. Ben onun üzerine: “Seninle biraz konuşmak lazım geldi. Yazdığın şeyleri sen beğeniyor musun Akif?” dedim. “Bu gazellerle nihayet bir Muallim Naci olursun. Hâlbuki edebiyat bu mu? Medeni memleketlerin edebiyatından haberin yok. Bak ben senden on yaş büyüğüm. Konya'nın bir köyünden İstanbul'a gelmiş bir adamım. Öyle iken sabah Mekteb-i Hukuka gidiyorum, hukuk tahsil ediyorum. Öğleden

sonra Emniyet Sandığı'nda muhasebede kâtiplik edip ekmek paramı kazanıyorum. Gece de Fransızca'ya çalışıyorum. Ben, şu köylü adam, bu yaşında Fransızca öğreniyorum. 'Boileau'dan tercümeler yapıyorum. Sen kalkmış, Naci'nin arkasından koşuyorsun. Bu devirde bu gazeller ayıptır. Sen bu şairliği bırak da evvela bir lisan öğren. Ondan sonra şair mi olacaksın, âlim mi, seninle oturur, karar veririz.”

Ispartalı Hakkı herkese nasihat vermeğe meraklıydı. Fakat Akif'e verdiği bu nasihat o kadar sertti ki o anlatırken Akif'in hesabına ben bozuluyordum. Bu münasebetsizliğini ona 18 yaşının ince zarafetiyle anlatmak için:

– Akif bu sözünüze kızmadı mı? dedim. Ispartalı Hakkı manalı gülümsedi:

– Yarım saat kızdı; fakat sonra 7 sene çalıştı. Şimdi en güç Fransız muharrirlerini okuyor, hatta en uzunlarını bile... “Rougon-Macquart”ları bitirmek üzere! Hâlâ bitiremediğim bu hınzır “Art Poétique”in tercümelerini çıkarıp okumağa başladı.

Hâlbuki Akif için ona bazı şeyler daha soracaktım. Ispartalı Hakkı tercümelerini o kadar aşkla okuyordu ki sormadım.

Şu “Boilau”ya o günden beri garazım. Ve Ispartalı Hakkı'nın Akif'e verdiği nasihattan benim aldığım hisse şu oldu: Öfkemden “Boileua”yu bir daha açıp okumadım.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,

TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Bu ne tasvirdi! Bu ne lisandı! Gücüme gitti

İçimde, ona karşı ilk zamanlar, fazla sevmenin verdiği gizli bir düşmanlık vardı. Bu, sessiz bir kavgaydı.

Onunla kavga ettiğimden kendisinin haberi yoktu: Mesela o baytardı; Fransızca'da ancak meslek ıstılahlarını bilebilirdi; kendi kendime ona bu kadar için izin veriyordum. Fakat Fransız edebiyatını bilmesine müsaadem yoktu. Zaten konuştuğumuz

vakit böyle bir şey bildiği belli olmuyordu; Hem onun Rougon-Macquart'ları filan anladığını kim söylemişti? Ispartalı Hakkı! En yerli bir adam!

Sonra, Serveti Fünun'a da onu -içimden- düşman diye düşünüyordum. O, kendi haberi olmadan, Serveti Fünuncuların aleyhinde bulunuyordu; ben de ona “kıskanç!” diyen gözlerle bakıyordum.

Bir gün “Bu Serveti Fünuncular...” diye söze başladım. O lafımı kesti. Ben hemen anladım: Lâkırının başındaki “bu” kelimesi onun Serveti Fünun aleyhinde içini dökmesine kuvvetli bir müsaadeydi. Artık Serveti Fünun'a yazarlar Arapça bilmedikleri için şair olmayacaklardı; ben de ahlakındaki fazla meleklikten rahatsız olduğum bu adamın kıskançlığına, galiba, kim bilir, memnun olacaktım!

Fakat o, sözümü kestikten sonra Fikretin “Nedim” manzumesindeki:

“Açın şu perdeyi bir bezmigâhı nûşanûş...”

diye başlayan kısmı ezber okumaya başladı: “Bu ne tasvir-di! Bu ne lisandı!” gücüne gitti. Serveti Fünun'u beğenmek biz gençlere mahsustu; bu süs yalnız bizimdi; o bizim elimizden bunu ne diye alıyordu?

“Nedim” manzumesinden sonra “Resim yaparken” şiirini okuyordu:

“Fırçam kadîd bir ağacın hasta bir dalı...”

Fikret'ten sonra Cenab'a geçti. Onun “Eytamı Şühedaya” diye “Nushai mümtaze”de çıkan yazısına “Emin ol,” diyordu, “...Avrupalılar bizde Cenab gibi naşir bulunduğu ihtimal vermezler.”

Sonra bir çok sustu. Ani kararlar “Sanırım,” dedi, “...Cenab bu yazıları Fransa'da yazsaydı orada da mevki yapardı!”

Biraz sonra Serveti Fünun nushai mümtazesindeki Menemen-lizade Tabir'in Dekadan edebiyatını müdafaa eden makalesini beğeniyor, sonra A. Nadir'in “Vasiyet”ine hayran oluyordu. Faik Ali'nin “Bir münacat”ı ne kadar güzeldi “Sîret” in de bir beyti:

“Sedefli kumlara baston elimde nakşederim,
Her akşam ağlayarak bir neşide-i hasret.”

Bu, bende aksülâmel yaptı. Bu sefer Serveti Fünun'u ben beğenmiyordum: “Fikret, Muallim Naci'den çıkmıştı. 'Sis' manzumesi Naci'nin 'İrcâi Nazar' manzumesinden mülhemdi. Coppee ile Naci birleşiyor, Fikret oluyordu!” Daha böyle bir takım lâkırdılar...

Bu hazinelerim tükeninceye kadar Akif sabretti. Acı acı sustum. Bu ne kadar can sıkıcı bir samimilikti.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Artık karar verdim: Bu adamın hayalimde uydurduğum acizlerine acımdan vazgeçilecek...

Bir çarşambaydı; Halkalı mektebindeki dersinden dönüştene bana uğradı. Çini sobanın üstünde “Çocukluk ve Gençlik Hatıraları” duruyordu. Odaya girince fesini attı, kitabı sobanın üstünden aldı; bir yerini arıyordu: “Akropol hakkındaki münacât” bu kitabın en sevdiği tarafıydı.

Ben utanıyordum. Onun hesabına avuçlarım terliyordu. Bence bir lisanda insanın derecesini anlatan iki şeydi: O lisana yüksek sesle okuması; el yazısı.

Bu Fransızca satırları okurken onun telâffuzundaki iptidailikten mustarip olmağa hazırlandım. Nihayet felaket başladı: Yüksek sesle okuyordu. Fakat... Şaşılacak olgunlukla! Kelimeler, telâffuzu ipek gibi giyiyordu. “Burasını beraber terceme etsek!” dedi. Sonra elindeki Fransızca'yı Türkçe okumağa başladı. Artık karar verdim: Bu adamın hayalimde uydurduğum acizlerine acımdan vazgeçip tuhaf bir mahviyetle benden gizlediği kıymetlerinden istifadeye bakmak; başka lisana en yerli Türkçe'ye çevirmekteki bu melekesinden örnekler almak.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Zavallının o gün bedbaht olduğuna ne kadar memnundum

Devir: İstibdat.

Şiirlerini Akif çıkaramıyordu. Bir gün sevinerek bana müjde verdi: “Manzumelerini 'Safahat' adıyla Mısır'da bastıracaktı. Çünkü Mısır'a gidiyor, Hidiv Abbas Hilmi Paşanın çocuklarına muallim oluyordu.”

Beni bir durgunluk aldı. Susuyordum. O da susuyordu. Fakat benim gibi değil. Onunki saadetini iyi görmek için kılmıdamayan adamın tatlı sükûtuymdu.

Ben onun ahlakını o derece başka farz etmiştim ki şiirlerini bastıracağına sevinmesi bile bana bir “hırsı cah” gibi görünüyordu; ondan ayrılmanın verdiği hüznle onun bu kadar emelini kendi kendime çirkin buluyordum.

İnfialimden iyi çıkmayan bir sesle:

– Biliyor musun ki çok sevindim, dedim; fakat Hidiv ile, sen nereden tanışıyorsun?

(Tanışmıyormuş. Bu işe biri tavassut ediyormuş.)

– Reşit Bey.

Bu Reşit Beyin kardeşi Ekrem'den de soruyordum: “Akif'in gitmesi muhakkaktı. Hidiv, çocuklarına Türkçe hocası aramıştı; ona Cahit'le Akif'i tavsiye etmişlerdi. Hüseyin Cahit Müslüman olmadığı için Akif tercih edilmişti.” Cahid'in Müslüman olmadığına yanıyordum.

Bir taraftan da bu Reşit Beye, bu Hidive, bu Mısır'da basılacak “Safahat”a tutuluyordum. Mektebi Hukukla dolan o zamanki hayatımın bir köşesinde Akif “edebiyat”tı. İşte bu Reşit Bey benden bu teselliği alıyordu. Onu Mısır'a götürecek tesadüfe bütün gayzımla düşmandım. Fakat Akif'e karşı, Mısır matbaalarının basacağı “Safahat”a en tatlı sesimle sevinliyordum.

Bir çarşamba günü gene bana geldi; fakat zehir gibi bir yüzle! çünkü:

– Mısır meselesi olmuyor! idi.

O, teessürünü saklamağa çalışıyordu; ben de sevincimi gizlemeğe uğraşıyordum. Bu, ikimizin provasız oynadığımız bir komedyaydı. Birdenbire o kadar mes'uttum ki sevincimin bütün lezzetiyle onu tatlı tatlı teselli ettim:

– Bir defa Hidiv'i tanımıyorsun. Sonra sen hırçın adamsın; bakalım onunla anlaşabilir miydin? Olmadığı isabet oldu.

O, bu tesellinin önünde teessürünün anlaşıldığına utanmış gibi upuzun sustu.

Bu hâline bütün hıncımla içimden gülüyordum: Zavallının o gün bedbaht olduğuna ne kadar memnundum.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Ben iki defa mustarıptım

– Bir kitabı bitirmek kolay değildir, dedi. Sonra kendi kendine güldü.

Ben “Kitaplar ötede beride bahsedecek kadar şöylece okunur.” fıkrinde olduğum için, birdenbire içimden geçeni anlıyor da ona gülüyor sandım. Şaşaladım. Meğer o başkasına sataşıyormuş. Dedi ki:

– Bizde Spencer'i bilen filozof bile “Education”un mukaddimesini okumuştur; hep mukaddimesindeki o malûmat: Şekil esasa galiptir efendim! İnsanda süs elbise ihtiyacından önce başlamıştır efendim! Hep o! Yalnız o!

Ben kızdım. Bu istihza başkasına taşken -bilmem neden- benim kibrimde dokundu. Galiba “Nietzhe” muzlimdir, “Schopenhauer” bedbindir, “Nef'i” kasideci, “Nedim” gazelcidir, demekle bu filozoflar, bu şairler bilinmiş olur sandığım için. Ben de ona çattım:

– Hiç de dediğin gibi değil, dedim; müellif kuvvetli ise kitap kuyu gibidir, kenarından sarkınca kendimi dibinde bulurum. Uyumak için bile bir eseri elimden bırakamam.

Onun da siniri tuttu. Bana müstehzi gözlerle sordu:

– Mesela Nedim'i tamamen okumuş muydun?

– Elbette ki okumuştum.

– Aman ne güzel şey! dedi; kasidelerinden, mesnevilerinden hangisini beğenirsin?

– Aaa... dedim; Nedim'de hiç kasîde beğenilir miydi? Nedim gazelciydi. Haa, onun bir güzel kasidesi vardı:

“Bak Stanbulun şu Saadabadi nevbünyanına...”

Okuduğum şeye güldü; zihninde Nedim'in şiirlerini ararken kendi kendine söyleniyordu: “Nedim'de kendi gazellerinden bile güzel olan kasideler, mesneviler vardı.” Nihayet o hınzır manzumeyi buldu:

“Lebi havzı mah-ı nev-in paresi,

Süreyyafeşan ab-ı fevvaresi.”

İhtiyarım elimden gitti:

– Aman ne güzel, dedim.

Birdenbire kendimi topladım; yüzüne bakıyordum: “Bu mesneviyi ömründe okumadığımı anlamış mıydı?”

Fakat o, zaafı görmemeyi ne kadar iyi bilirdi. Bunun üstünde durmadı. Şaka sevimliliğini geçmeyen muziplikle bu sefer Nedim'in gazellerine geçti: “Nedim'in gazellerinden hangilerini beğeniyordum?”

– Hangilerini mi? Mesela:

“Kız oğlan nazı nazın...”

Sonra:

“Haddeden geçmiş nezâket...”

Hülâsa Nedim'in gazellerinden müstahzerat ilanları kadar meşhur olanları okumağa başladım. Yüzüme baktı,

“Nedim'de Nedim olan yerler bunlardır.” dedi:

“Câm-ı lebile mest edip evvel edaların,

Mestane sonra gönderir aguş-ı cânedek.

Turfa rengârenk ahenk eğlemiş sahrayı pür,

Kufi ses verdikçe şeyda bülbülün efganına.”

Ben iki defa mustarıptım. Evvelâ Nedim'in bu taraflarını bilmiyordum. Sonra da son beyti anlamadığım hâlde anlamış görünmek lazım geliyordu. Fakat, o beni küçültmeden bu beyti bana anlatmak için kabahati zavallı Nedim'e yükletti:

– “Pür” gibi, “turfa” gibi kelimelerin arasında mananın güzelliği kayboluyor, senin benim Türkçe'ye çevirirsek bütün güzelliği meydana çıkar.

Dedi ve zarif bir kurnazlıkla bana bu beyti terceme etti: “Bülbülün sesi dağa aksedip geri dönüyor, aksiseda her çiçekten bir renk alıyor, kırlar bu sestten uçan binbir acayip renkle doluyordu.”

Ben, yine boş bulunarak, “Aman ne güzel!” dedim. Artık bu açık itiraftı: Ben ne Nedim'in divanını baştan aşağı okumuştum; ne de demin okunan beyti anlamıştım. Yine kızdım. Kendime bir teselli arıyordum. Bir aralık belli etmeyerek yaşıyı öğrendim: “O, benden 13 yaş büyükmüş.” Fakat bu teselliyi çoğaltmak için yaş itiraflarındaki yalan payına onun sakalını da ilave ederek içimden “onbeş!” dedim.

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

“Yuh”, “Yuf” demek değil mi?

Aradan yıllar geçti. Artık edebiyatta bir takım selâhiyetlerim olduğuna karar verecek yaştayım sanıyordum. Akif'in bu selahiyetlerimden galiba haberi yoktu; ve bir gün bir kelime-mi düzeltilti. Canım sıkıldı:

– Sende bu kelime âlimliği eski marifet! dedim; fakat bakan senin tashihlerini de tashih etmek lazım geliyor.

– Anlayamadım, dedi; hangi tashihimi tashih etmek lazım geliyor?

Fuat Şemsî meselesini anlattım. Fuat bir gün:

“Surette eğer zerre isek ma'nide yuhuz,
Ruhu-l Kudüs'ün Meryeme nefhettiği ruhuz.”

Beytini bayıla bayıla okumuş. Akif: “Ne diye bu beyte bayılıyorsun? Anlamıyorsun ki...” demiş; “Mesela 'yuh' ne demektir?”

Bunu Akif’e hatırlatarak alayla sordum:

- “Yuh”un anlaşılmayacak nesi var?
- “Yuh”un anlaşılmayacak kendisi var.
- “Yuh”, “Yuf” demek değil mi?
- Değil!
- Ya ne demek?
- “Güneş” demek!

Facia bu kadarla bitmedi: “Yuh”un bu manasına inanmadım; “Bürhan-ı Katı”a bakmağa kalkıştım. Akif güldü, güldü; babasından kendisine yegane miras kalan Kamus tercemesini uzattı:

- Kamus-ı Arabiye bakacaksın! Bürhan'a değil!

(MEHMET AKİF, MİTHAT CEMAL KUNTAY,
TİMAŞ YAYINLARI, 1997)

Nazım HİKMET

(1902-1963)

Selanik'te doğan Nazım Hikmet, Göztepe Taşmektep, Galatasaray Lisesi, Nişantaşı Numune Mektebi, Heybeliada Bahriye Mektebi'nde okumuştur.

Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçmiştir. Batum'dan Moskova'ya giderek Doğu Üniversitesinde ekonomi ve toplumbilim okumuştur. Akşam, Son Posta, Tan gazetelelerinde Orhan Selim takma adıyla fıkra yazarlığı ve başyazarlık yapmıştır. Uzun süre hapis yatmıştır. 3 Haziran 1963'te kaçak olarak gittiği Moskova'da ölmüştür.

ESERLERİ:

835 Satır, Jokond ile Si-Ya-U, Varan 3, 1+1=1 (Nail V. ile), Sesini Kaybeden Şehir, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Gece Gelen Telgraf, Taranta Babu'ya Mektuplar, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı, Kurtuluş Savaşı Destanı, Saat 21-22 Şiirleri, Memleketimden İnsan Manzaraları, Rubailer, Dört Hapishaneden, Yeni Şiirler, Son Şiirleri(şiir); Kafatası, Bir Ölü Evi Yahut Merhumun Hanesi, Unutulan Adam, İnek, Ferhat ile Şirin, Enayi, Sabahat, Yusuf ile Menofis, İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu (oyun); Kemal Tahir'e Hapishaneden Mektuplar, Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar, Bursa Cezaevinden Vâ-Nû'lara Mektuplar, Nâzım'ın Bilinmeyen Mektupları Piraye'ye Mektuplar (mektup)

İTİRAF**Ninem ne güzel konuşurdu, ben ne kötü yazıyorum**

Ben bir kuyumcu yamağıyım. Bu aydınlık taşları birbirine çarparak işitilmemiş sesler çıkarmak istiyorum. Onları öyle bir dizeyim istiyorum ki, gözlerimiz en güzel bir türküyü dinler gibi olsunlar. Bu işi çekermek çok zor. Kulağımda çocukken, ninemden dinlediğim masalların dilinden başka bir örnek yok. Ninem ne güzel konuşurdu, ben ne kötü yazıyorum.

Usta kuyumcuydu ninem. Dilimin, değerli taşlara benzeyen sözlerinden, çeşit çeşit, göz alıcı süsler yaparak onlarla bezenmesini bilirdi. Ben bu taşlardan, daha bir bilezik olsun yapamadım. Ne yazık bana!

(100. DOĞUM YIL DÖNÜMÜNDE NAZIM HİKMET'E
ARMAĞAN, ALPAY KABACALI, KÜLTÜR BAKANLIĞI, 2002)

Cahilliğimin azameti karşısında afallayıp kaldım ve hırsımdan ağlayacak gibi oldum

Kemal, kardeşim,

Cahilliğimin azameti karşısında afallayıp kaldım ve hırsımdan ağlayacak gibi oldum. Ben ne hudutsuz cahil adammışım meğerse. Bak sana anlatayım, sen de şaş: Evvela, tabiat hakkında çok umumi, felsefî bir bilgim var. Nebatat, hayvanat, madenler, fizyoloji, hikmet, kimya, biyoloji falan filan hakkında bir vahşinin bilgisinden biraz daha fazla, yani hiç mesabesinde bilgiliyim. Düşün, ayılıp bayıldığım, hayranı olduğum tabiatın, umumi, diyalektik inkişaf kanunlarını biliyor gibiyim, gelgelelim bunların müşahhas kanunlarını, elle tutulur hayatını bilmiyorum. Sonra insanlar hakkında da öyle, mesele, Avrupa'yı ve memleketimi biraz bir yana bırakırsan, Asya'da, Afrika'da yaşayan insanların hayatlarını, maddi ve manevi şartlarını ancak ana hattında biliyorum, konkre teferruata gelince cehaletimden yüzüm kızarıyor. Hâlbuki ben, çiçekleri toprağı, mikropları, yıldızları, atomları, kuşları, vahşi

hayvanları, bütün sosyal ve ruhi münasebetleri içinde insanlarıyla dünyanın belirli ve sonsuz bir anının “romanını” yazmak istiyorum, hem de bunu şöyle sekiz yüz sayfalık filan bir cildin içine sığdırmak istiyorum. Bu cehaletle, bu hayvandan aşağı bilgisizlikle, bu işi nasıl kıvırmak ve bu işi kıvıramadık-tan sonra, dünya edebiyatında bir çokları ve Türk edebiyatın-da sen Kemal Tahir bildiğimiz manada nefis, birbirinden güzel romanlar yazarken, ne diye sizinkilerden belki biraz daha kötü, yahut belki biraz daha iyi, fakat aynı telakki içinde ve aynı ölçüler dahilinde roman yazmaya kalkışmalı. Hasılı, işi şekil meselesinden almayıp da muhteva meselesinden ele alınca karşıma kara cahilliğim dağ gibi dikildi. Yapacak iş elbette ki yılmak değil, bilgi sahibi olmak. Hemen bir yığın kitap getir-tip okumaya, adam olmaya çalışacağım.

Çocukça, şairane dört satır

Geçen gün irticalen, şimdiye kadar başıma gelmeyen bir çabuklukla dört satır yazdım. Çocukça, şairane dört satır. Tabii burdaki Kemal'den, ordaki Kemal'den ve Pirâye'den baş-ka hiç kimsenin okumayacağı dört satır:

Geldi yıldızlarla birlikte hatıralar,
Yine gönlün bir pırıltıya etti rağbet.
Bir dildâden var
Nâzım Hikmet sestem ve ıttırdan ibaret.
Yahya Kemal'in stilizasyonu gibi bir şey. Rezalet.

Mayakovski'yi eserleriyle tanıdığımı söylemiş olmama bakma!

Ben bermutad şiir yazıyorum ve daha iyi bir iş yapıyorum. Muntazaman okuyorum. Bilhassa felsefe okuyorum. Tabii ilimler bilgimi artırmaya çalışıyorum. Ara sıra, nadiren resim

yapıyorum. Oldukça ilerlettim. Sonra Mayakovski'nin 940 senesinde neşredilen ve bir tek ciltte toplanan şiirleri elime geçti. Okuyorum. Sana bir itirafta bulunayım, aramızda kalsın, Mayakovski ile yeni tanışıyorum. Yani, kendi ağzından vaktiyle dinlediğim bir iki şiiri müstesna, matbu şiirlerini ilk defa okuyorum. Sanat meseleleri hakkındaki görüşleri ise, seni maalesef temin ederim ki ilk defa malumum oluyor. Fakat, aynı şartların aynı düşünceleri yaratması kaidesi kaba hattında burada da tahakkuk etti. Yani ben vaktiyle Mayakovski'den habersiz, sonraları çok defa utancımın Mayakovski'yi eserleriyle tanıdığımı söylemiş olmama bakma! Mayakovski'yle aynı işi yapmışız. Tabii o bir çok hususlarda bu işi benden iyi yapmış, fakat tevazua lüzum yok, çok az da olsa bazı hususlarda da aynı işin ben daha iyisini yapmışım. Bu böyle... Bunu ilk ve son defa galiba yalnız sana söylüyorum.

Benim en ağırıma giden noksanlarımdan birisi de...

Benim en ağırıma giden noksanlarımdan birisi de tabii ilimleri, kimyayı, fiziği, biyolojiyi filan çok az, kepezelik derecesinde az bilmekliğimdir. Zaten bizim safımızdakilerde bu noksan -Türkiye münevverlerinden bahsediyorum- umumi gibi. Ampriyokritisizm ve Materyalizm'in Fransızca'sını tekrar okuyorum da müellifin tabii ilimler sahasındaki bilgisine saygı duyuyorum. Bu noksanımızı bir an evvel telafi etmeliyiz, çünkü bana öyle geliyor ki sen bu hususta benden yayasın. Diyalektik materyalizmi sanat sahasında tatbik etmek isteyen sanatkarlar için -bu işin sosyoloji ve felsefe cephesiyle uğraşanlar için de elbet- tabii ilimlerin hatta en son keşiflerinden haberdar olmamak tarihi materyalizm ile alakadar olmamaya yakın bir eksiklik. Tabii ilimlere vakıf olmadan diyalektik materyalist felsefeye tam vukuf, derin ve esaslı vukuf kabil değildir.

Diyalektik materyalist felsefeyi anlamadan ise modern mana-
da realist sanatkar olmak kabil değil.

Nesilden nesile ne kadar az şey devredebildiğimizi düşünüp
üzüldüm. Eğer bizden önceki nesilleri sistemli bir surette ince-
leyebilseydik, bir sürü zahmete boşu boşuna katlanmazdık.

(KEMAL TAHİR'E MEKTUPLAR, NAZIM HİKMET,
ADAM YAYINLARI, 1991)

Ölüm! Uslandır beni!

“Bizim Vera istediği zaman bana sormadan çıkar gider,
günlerce gelmez. Nereye gider, niçin gider, nerede kalır, bana
söylemeye bile lüzum görmez.” “Görüyorsun ya 50 rubleyi
koparınca kadar (sigara parası) kan ter döktüm. Bu hayat
yaşanmaya değer mi? Yarmışım göğsümü, yüreğimi yiyoruz,
bir dişiyle beraber; ölüm! Uslandır beni! Anlamaya çalışıyo-
rum, inanmayı yitirmenin pahasına.”

(ZEKERİYA SERTEL, HATIRLADIKLARIM)

Ben ne eşeklik ettim de buralara geldim

“İmkânım olsa Batıya geçerdim; ama bunu yapamam. Ben
ne eşeklik ettim de buralara geldim.”

“Siz dönersiniz bir gün Türkiye'ye. Ben dönemem; çünkü
Türk vatandaşı değilim. Mehmet (oğlu) buraya gelip de ne
olacak? Rusça öğrenecek, Rusça okuyacak, Rus olacak, değil
mi? İstemiyorum, memlekette kalsın, eğitimini Türkiye'de
yapsın, bir Türk çocuğu olarak yetişsin.” (Yıldız Sertel'e)

(NAZIM DOSYASI, AHMET SELİM, ZAMAN KİTAP, 2002)

Ne lüzumsuz kavgalar etmişiz, ne gereksiz hapislere düşmüşüz

Ne lüzumsuz kavgalar etmişiz, ne gereksiz hapislere düş-
müşüz? Ne yapmışız yani? “Beyanname'yi kim yazdı?” diye

birbirimize girmişiz, birbirimizi fitnelemişiz. Sonra da büyük bir iş yapmışız gibi aylarca, senelerce hapiste çürümüşüz.

(ZEKERİYA SERTEL, HATIRLADIKLARIM)

Neden halkın sevdiği şairlere hücum ettik!?

“Resimli Ay mecmuasında neden halkın sevdiği şairlere hücum ettik? Mehmet Akif’e, Namık Kemal’e niye çattık? Yobaz dedik, küçük burjuva dedik, kendimizi halktan uzaklaştırdık.”

“Sonra mesela benim Berkeley şiirim nedir? Diyalektik materyalizm, Marksist felsefe şiirle anlatılır mı?”

(SABİHA SERTEL, ROMAN GİBİ, 1969)

Cehlimi duydum

Abdülhak Hâmid bir sanat bahsi açtı. Sanat tarihini, çeşitli edebiyat mekteplerini şiirde ve edebiyatta, tiyatrodan meydana gelen değişimleri öyle bir anlattı ki, cehlimi duydum.

(SABİHA SERTEL, ROMAN GİBİ, 1969)

Sadece insanken ne kadar bahtiyardım

“Ruhum, şuurum, beynim hassasiyetini kaybetti. Sevgi, merhamet, şefkat benden uzak. Fert olarak mevcut değilim. İstırabım da yok, saadetim de. Sadece insanken ne kadar bahtiyardım. Niçin bu bahtiyarlığı kaybettim?”

(VALA NUREDDİN, BU DÜNYADAN NAZIM GEÇTİ, 1975)

Tüm dünyada siyaset amaçlı bir davranış olarak anlaşıldı bu

“Ve Münevver bir pusula göndererek kocasını bırakmasının imkânsız olduğunu bildirdi. Kızıyla ilintili biçimsel bir neden ileri sürüyordu, o kadar. İşte bu, gerçek bir darbe oldu

benim için. Ondan nefret ediyordum o sırada. Ve açlık grevine başlayacağımı ilân ettim! Böylece öç almak istiyordum ondan. Korkunç bir ihanetti bu. (...) Greve başladım. Tüm dünyada siyaset amaçlı bir davranış olarak anlaşıldı bu. Her şey aşk yüzünden başlamıştı, başka türlü sonuçlandı..." (Son Söyleşi)

"Ben hayatımın en büyük hatasını Moskova'ya gelmekle işledim."

(NAZIM DOSYASI, AHMET SELİM, ZAMAN KİTAP, 2002)

Ben entelektüelliği anlayamayacak kadar dar kafalıyım

Yorgun çıktım işten. Hava boğucu sıcak, gazinoya girdim, bir bardak bira içeyim diye. Oturduğum masanın karşısındakinde dört kişi var. Rakı içiyorlar, içlerinden birisi yüksek sesle konuşuyor. Sözlerini dinliyorum, "Des Nouvelles Litteraire" mecmuasındaki bir makalenin adı "Revue des deux Mondes"daki bir yazının bir cümlesiyle birleşmiş. "Candide"deki bir politika yazısından alınmış bir görüş! "Mercure de France"daki bir filozof bilmem nesiyle uzlaştırılmış ve bunların topu birden Larousse ansiklopedisindeki derin bilgilerin ege-menliği altında toplanmış.

Bir uzun ara coşkun delikanlıların ne demek istediklerini kavrayabilmek için bütün gücümü tükettim. Fakat ben, anlaşılan çok istidatsız bir insanmışım, işin yorgunluğu da bindirmiş olacak, bu gazino entelektüelinin ne demek istediğini kavrayamadım.

Bir yığın sözün, konkreleştiren duman gibi dağılıveren bir sürü kelime ağırlığının altında ezildim ve ne yalan söyleyeyim, biracığımı bile bitirmeden fırladım dışarıya.

Bu da gösteriyor ki, ben, çocukların uçurdukları şeytan uçurtmaları kadar başıboş ve hür ve yüksek ve sınırsız ve

çerçeveden uzak ve bilmem ne entelektüelliği anlayamayacak kadar dar kafalıyım.

(PEYAMİ SAFA NAZİM HİKMET KAVGASI, ERGUN GÖZE,
YAĞMUR YAYINLARI, 1975)

Necip Fazıl KISAKÜREK

(1905-1983)

İstanbul'da doğmuş; Amerikan Koleji'nde okumuş, Bahriye Mektebi'ne devam etmiş, Darülfünun Felsefe Bölümüne girmiş ve oradan mezun olmuştur. Hollanda, Osmanlı ve İş Bankalarında memurluk ve müfettişlik gibi görevlerde bulunmuş; Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Devlet Konservatuarı ve İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde dersler vermiştir. Büyük Doğu dergisiyle yayın dünyasına damgasını vurmuştur.

ESERLERİ:

Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi, Sonsuzluk Kervanı, Çile, Şiirlerim, Esselâm (şiir); Tohum, Bir Adam Yaratmak, Künye, Sabır Taşı, Para, Namı Diğer Parmaksız Salih, Reis Bey, Ahşap Konak, Siyah Pelerinli Adam, Ulu Hakan Abdülhamit, Yunus Emre(oyun) Aynadaki Yalan, Kafa Kağıdı(roman) Birkaç Hikâye Birkaç Tahlil, Ruh Burkuntularından Hikâyeler, Hikâyelerim (hikâye) Cinnet Mustatili, Hac, O ve Ben, Bâbîâli(hatırat)

İTİRAF

Bu ahmak, hatta terbiyesiz jesti marifet saymıştım

Ankara'dayken arada bir, cebinde birkaç yüz lira, bugünün parasıyla birkaç kere onbin lira, izinle veya memuriyetle İstanbul'a gider ve geleceğini haber verdiği Babıâli vatanlı

(bohem) lar tarafından Haydarpaşa garında karşılanırdı. On-
dan sonra ver elini Beyoğlu; o (lokal) senin, bu (lokal) benim,
sabaha kadar sürtmeler... Bir defasında, yine Babıali dahileri-
nin Beyoğlu karargahlarından biri olan (Petrograd) Pastaha-
nesi'nde, sabaha karşı hesap görürken, garsona:

– Pastahanede ne kadar insan varsa hepsinin birden hesa-
bını al!

Diye hürmetlice bir para uzatmış, bu ahmak, hatta terbi-
yesiz jesti marifet saymış ve Peyami Safa tarafından şu karşı-
lığı görmüştü:

– Sanatkar cömerttir. Hasisten sanatkar çıkmaz. Cemiyet
ise adildir, ona ne verirsen fazlasıyla sana iade eder.

Mektepte hapis odasının açılış töreni Genç Şair vesilesiyle yapılmıştır

Genç Şair, sohbetleri, hikâyeleri, (espri) leri, aforizmaları-
yla (potas) ların alakalarını çekmekte, boş zamanlarda her-
kes onun etrafında halkalanmakta... Gündüzleri derslerde
sol gözünü öğretmene gösterip, ön sıradaki arkadaşının en-
sesine sakladığı sağ gözüyle uyuyor, geceleri de kuvvetli bir
ampulün altına isabet ettirdiği ranzasının üst katında Na-
polyon'a ait Fransızca eserler okuyor. Sabahleyin, mahsus
çukurlaştırılmış yatağında, üstüne boylu boyunca bir örtü
çektirip yatakta kimse yok hissini verdirerek teftiştan kaçır-
yor ve yoklamayı arkadaşlarına idare ettiriyor, uyumakta de-
vam ediyor.

Mektepte hapis odasının açılış töreni Genç Şair vesilesiy-
le yapılmıştır. 5-6 karyolalı, yüksek tavanlı, iki büyük pencere-
li nefis bir oda; kapısında bir delik ve bir süngülü nefer; hep-
si o kadar... Hapis odası değil bu, konforlu bir revir... Oku
okuyabildiğin, yaz yazabildiğin kadar...

Paris'ten kalma, açlığa tahammül idmanı sayesinde akşamı ediyor

Genç Şair, bir tanıdığı rast gelir de onu yemeğe götürürse gidiyor, olmazsa hiç umursamıyor, Paris'ten kalma, açlığa tahammül idmanı sayesinde akşamı ediyor.

Aç adamın görüş galatı bakımından dikkate değer bir sahne:

Bir gün yine Babialı Caddesi üzerinde, tanıdığı bir doktorun evine uğradı. Kapısı açıktı doktorun ve kapıda bir seyyar satıcıdan öteberi alan doktor annesi onu “buyur!” etti. Salon-da doktorun annesi ve karısı... Hasbihâl ediyorlar... o kadar aç ki, sarhoş... Birden içeriye bir hizmetçi girdi. Hizmetçi elinde bir tabak ve tabakta kalıplaşmış şekilde sarımtırak bir madde... Genç Şair kendisine doğru getirilen bu maddeyi görünce:

– Yerim!

Diye bir ses çıkardı.

Meğerse tabakta tel kadayıfı var zannıyla iştihasını ilan ettiği madde, yanı başındaki kağıda sarılıp içilmek üzere getirilmiş, kalıp şeklinde tütün değil miymiş!..

(BABIALI, NECİP FAZIL KISAKÜREK,
BÜYÜK DOĞU YAYINLARI, 1985)

Nurullah ATAÇ

(1898-1957)

İstanbul'da doğan Ataç, Galatasaray Sultanisine ve Edebiyat Fakültesine gitmiştir. Çeşitli liselerde öğretmenlik yapmış olan yazar, Cumhurbaşkanlığı Mütercimliğinden emekli olmuştur. Dergâh dergisinde yayınlanan şiirleri, makale ve tiyatro eleştirileriyle edebiyata adım atan Ataç, daha sonraları sadece deneme ve eleştiriler yazmış, çeviriler yapmıştır. Birçok şairin tanınmasında öncülük etmiştir.

ESERLERİ:

Günlerin Getirdiği, Karalama Defteri, Sözden Söze, Ararken, Diyelim, Söz Arasında, Okuruma Mektuplar, Günce (deneme)

İTİRAF

Şiiri, boynumu bükerek bıraktım

Çok sevdim şiiri, bütün ömrümde belki şiirden başka bir şeyi sevmedim, şiir aşkından başka bütün aşklarımı şiire bağlamaya çalıştım, onlardan aldığım ateşi gidip ona sundum, o ateşle şiirler okuyup hayran oldum, onların güzelliğini başkalarına da sevdirmeye uğraştım. Kâr etmedi, yüz vermedi bana: “Sen şairsin, bana hizmete lâyıksın.” demedi, içime bir gün bile güven vermedi.

Ben de şiir yazmadım değil, yazdım; ama yazdıklarımın bir değeri olmadığını, vezni, kafiyesi, anlamına kadar her şeyi yerinde olsa dahi şiirin o satırlara inmediğini, inmeyeceğini, çabuk anladım, her parçayı yazdığımın hemen ertesi gün anladım. Bunun için erkenden bıraktım şiiri, boynumu bükerek bıraktım. Hani bazan bir insana sevdiği acır, yanılıp o rikkati muhabbet sanır da gülümser, sonra pişman olur, sevmediğini, sevmeyeceğini, tiksindiğini her zamankinden daha sert bir bakışla anlatır, ne olur o adam, bir düşünün. Ben de her şiirimi yazdıktan sonra gönlümde öyle bir adamın acısını duydum.

Bir de benim şiirden anladığımı sananlar vardır, güleyim bari. Ben kanar mıyım onların dediklerine? Şiirin bana: “Sen şair değilsin, elde edemezsin beni, saramazsın.” demiş olmasını unuttur da inanır mıyım şiirden anlayabileceğime?

“Yüksek şiir bu, ben de bundan hoşlanıyorum!” diye kendimi kandırmaya çalışırdım

Sayın okurum,

İlk mektubumda size Tefik Fikret'ten açmak niyetinde olduğumu söylemiştim, sonra Fuzuli girdi araya, başka bir güne bıraktım. (...) Babam pek severdi, o hayranlığı bana da aşılama istemişti. Boyuna okurdum Rübâb-ı Şikeste'yi. Çok yerlerini anlamazdım doğrusu, yavaşça söyleyeyim, bugün de iyice anlamam. Anlamadığımdan başka hayli de sıkıldım, başıma ağrılar girer, gözümde uykular çökerdi, gene de bırakmazdım elimden: “Yüksek şiir bu, ben de bundan hoşlanıyorum!” diye kendimi kandırmaya çalışırdım. Bütün geçmemiştir o huyum, bu yaşımda bile anlamamak beni çabucak yıldırma, uğraşım, bilirim ki emeksiz tadılan zevkler insana bir şey katmaz. Hepsi de bayağı olur demiyorum ama alışık olduğumuz zevklerle yetinip kendimizi aşmaya özenmemekte bir bayağılık vardır. Tefik Fikret'in şiirinde ince duygular, büyük büyük düşünceler, titiz bir sanat kaygısı vardır

sanırdım. Vardır demişlerdi, ben de inanmıştım. Onlara erişmek için sıkılmaktan niçin kaçınayım?

(OKURUMA MEKTUPLAR, NURULLAH ATAÇ,
CAN YAYINLARI, 1958)

Oktaý AKBAL

(1923 -)

İstanbul'da doğan Oktay Akbal, edebiyat ve gazetecilik dünyasına Servet-i Fünun dergisinde sekreterlik yaparak adım atmıştır. Vatan ve Cumhuriyet gazetelerinde fıkra yazarlığı yapmış, gazetecilikle birlikte başladığı öykü yazarlığının ürünleri edebiyat dergilerinde yayımlanmıştır. Öykücülüğüyle tanınan Akbal'ın romanları, deneme, söyleşi, anı kitapları ve günceleri mevcuttur. Suçumuz İnsan Olmak ile Türk Dil Kurumu 1958 Roman Ödülü'nü, Berber Aynası ile 1959 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, bütün yapıtları ile 1999 yılı Orhan Kemal Roman Ödülü'nü kazanmıştır.

ESERLERİ:

Aşksız İnsanlar, Batık Bir Gemi, Berber Aynası, Bizans Definesi, Ey Gece Kapını Üstüme Kapat, Garipler Sokağı, İnsan Bir Ormandır, Önce Ekmekler Bozuldu, Suçumuz İnsan Olmak, Hücrede Carmen (öykü); Şarkılarına Kadar Mahzun, Şairler ve Ben, Sözcüklerle Yolculuk, Anı değil Yaşam, Zaman Sensin, Güzel Düşlerin Sonu, Senin Adın AşkYaşasın Edebiyat, Konumuz Edebiyat (deneme)

İTİRAF

Koca bir dünya içinde yalnızım

Umutsuzluk. Umutsuzluk. Umutsuzluk. Umutsuzum kardeşim. Korkunç bir kızgınlık bunalımı içindeyim, söniyorum.

Bu biraz daha sürerse, eyvah! Nedenini söyleyeyim mi? Fakat bu o kadar tuhaf ki, gülersiniz diye korkuyorum, kimi zaman kendim bile kendi hâlime gülüyorum. Koca bir dünya içinde yalnızım Nazif! En yakın arkadaşlarımla arasında sokağa çıplak çıkmış bir adam duygusuyla titriyorum, herkesin vicdanı kapalı örtülü, yalnız ben çıplak. Herkes hiç olmazsa üniformalarla -ne diyeyim- mayasını sürdürüyor. Herkes zamanın alçaklık süslerine bürünebiliyor. Herkes namuslu geçinerek alçak yaşamının kolayını buluyor. Herkes bu rezalet havasında nefes alabilmek için bir kolaylığa, bir çareye, bir büyüye sahip.

O konuşmada yanlış yargılar, günlük öfkeler, gençliğin hızlı çıkışları var

Yirmi iki yıl önceden kalmış yayınlanmamış bir yazı. Fahir Onger'le karşılıklı bir konuşmamız. Galiba Yenilikler dergisi için hazırlamışız. Belki de başka bir yer için. Nerde konuştuk, niçin yayınlamadık? Unutmuşum. Eski dosyalardan birinde buldum. Yirmi iki yıl önceyi yaşadım birden. Orhan Veli'nin sakal bıraktığı günler. Garip'in ikinci baskısı çıkmış, daha önce de Vazgeçemediğim... Ben, o günlerde Vakı'te "Vazgeçemediğim" için bir yazı yazmıştım. Beğenmemiştim o kadar. Orhan Veli'nin birdenbire gündelik basında ün kazanmasının da bunda etkisi vardı. Az zaman önceye kadar Orhan Veli'yi alaya alan gazete yazarları birden onun övgücüsü kesilmişlerdi. "Bir tren sesi duymaya göreyim - İki gözüüm iki çeşme" mısraları alışılmış duygulanmaları bir kez daha tekrarlamaktı bence. Orhan Veli'nin öncü şairliğine yakıştıramamıştım. Fahir de Yaratış'ta bu konuda bir yazı yazdı. Hatta Orhan Veli'nin bir mısraını bile düzeltmeye kalktı. "Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç"ı "Tepeden tırnağa çiçek açmış bu ağaç" yapmıştı. O günlerde Orhan Veli, ikimizle de karşılaştı. İkimizi de tatlı tatlı işletmeğe kalktı. Büsbütün içerlemiş olacağız ki

Fahir'le oturmuş bir konuşma yapmışsınız. Fahir'in el yazısıyla...
Yazının başlığı “Siyah-Beyaz” “Orhan Veli üzerine”

Karagöz-Hacivat konuşmaları gibi bir şey! Fahir'le, Orhan Veli'den söz ediyoruz...

O. A. – Orhan Veli'nin beğendiğin şiirleri var mı?

F. O. – Orhan Veli ancak alelade şiirler yazabilir, beğenilecek şiir yazmaz ki beğeneyim.

O. A. – Ama herkes beğeniyor, benim de beğendiğim şiirleri var, senin de vardır sanırım.

F. O. – Herkes beğensin diye yazıyor onun için herkes beğenebilir, fakat ben yukarda sadece “beğenilecek” şiirden bahsettim.

O.A. – Mesela “Dedikodu” şairin son şiirlerinden benim hoşuma gitti, ona ne dersin?

F.O. – Onun bütün şiirleri “dedikodu”dan ibaret. O şiiri ise mahallevari dedikodu. Şu kıtaya bak “Güya bir de Galata'ya dadanmışız- Kafaları çekip çekip - Orada alıyormuşuz soluğu- Geç bunları, anam babam”

O. A. – Fakat ben bu şiiri “Tren Sesi” ve “Değil”e tercih ediyorum.

O. A. – Onlar beğenmeleri icap ettiği için beğeniyorlar. Sonra o şiirler üstatların anlayışına biraz daha yakın gelmiş olmalı. Belki de Orhan Veli onları memnun etmek için Cahit Sıtkı tarzında o melankolik ve hissî şiirleri yazmıştır.

F. O. – Seni memnun etmek için de “Şoförün Karısı”nı, “Eski Karım”ı yazmış olmalı. Ne yapsın eski Sabahattin Kudret gibi melankolik, veya İlhan Berk gibi universal, Salâh Bırsel gibi serüven şiirleri mi yazsın! Bana kalırsa “Tren Sesi” gibi yazmasın da kötü bile olsa halk şiiri tipinde yazsın.

F. O. – Orhan Veli'nin şairliği kalmıyor dedin. Şimdiye kadar söylediğin en doğru söz bu. Bir farkla. O zaten şair değildi, şair olmaya çalışıyordu.

...

...

Yayınlamamışız bu konuşmayı! Oysa ilginç buldum şimdi. Yirmi iki yıl sonra Orhan Veli, gene ünlü bir şair, gene unutulmamış bir kişi... Aramızda yaşar gibi. Anısına özel sayılar çıkıyor, sık sık adı anılıyor. Ama şiirlerinin çoğu, güncelliğini yitirince geçmiş yılların akışında dağıldı kaldı! Fahir'le yaptığımız o konuşmada yanlış yargılar, günlük öfkeler, gençliğin hızlı çıkışları var elbet. Ama doğruluğu bugün daha çok anlaşılan yönleri de yok değil galiba...

(ANILARDA GÖRMEK, OKTAY AKBAL,
SİNAN YAYINEVİ, 1972)

Kaç kez atladığım oldu okuduğum yazının bölümlerini, bir an önce bitsin diye

Konuşmak ayrı bir sanat, yazmak ayrı. Çoğu kez yazarak anlatamıyoruz, ya da tam tersi... Kalabalık karşısında pek az konuşmuşluğum var. Okullarda, edebiyat matinerlerinde, özel toplantılarda... Daha çok bir söyleşi niteliğindeydi bunlar da. Karşılıklı iki kişinin konuşması gibiydi. Savsız, kesinliksiz şeylerdi. Uzun bir konuşma yapmak zorunda kaldığımda yazdığım bir yazıyı çıkarıp okurdum. Bu bir “konuşma” değildi, bir yazıyı yüksek sesle başkalarına okumaktı. Sıkıcı bir şey, dinleyenler kadar okuyan da sıkıntıdan patlar. Kaç kez atladığım oldu okuduğum yazının bölümlerini, bir an önce bitsin diye...

Ben de kekeleydim çocukluğumda. Arada takılırım şimdi de. Kekeleyeceğim diye konuşmazdım bir türlü.

(YAŞASIN EDEBİYAT, OKTAY AKBAL,
SANDER YAYINLARI, 1977)

Orhan KEMAL

(1914-1970)

Asıl adı Mehmet Raşit Ögütçü olan Orhan Kemal 15 Eylül 1914'te Ceyhan'da doğmuştur. Suriye ve Lübnan'da bir süre babasıyla birlikte kalmış, Adana'ya döndüğünde çıırıcı işletmelerinde işçi, dokumacı, ambar memuru, Milli Mensucat Fabrikası'nda katip olarak çalışmıştır. Bulgaristan ve Romanya Yazarlar Birliği'nin davetlisi olarak, daha çok da tedavi amacıyla gittiği Sofya'da 2 Haziran 1970 tarihinde beyin kanamasından ölmüştür.

ESERLERİ:

Ekmek Kavgası, Sarhoşlar, Çamaşırcının Kızı, 72. Koğuş, Grev, Arka Sokak, Kardeş Payı, Babil Kulesi, Dünyada Harp Vardı, Mahalle Kavgası, İşsiz, Önce Ekmek, Küçükler ve Büyükler, Yağmur Yüklü Bulutlar, Kırmızı Küpeler, Oyuncu Kadın, Arslan Tomsen, Serseri Milyoner - İki Damla Gözyaşı, İnci'nin Maceraları (hikâye); Baba Evi, Avare Yıllar, Murtaza, Cemile, Bereketli Topraklar Üzerinde, Suçlu, Devlet Kuşu, Vukuat Var, Gavurun Kızı, Küçücük, Dünya Evi, El Kızı, Hanımın Çiftliği, Eskici ve Oğulları, Gurbet Kuşları, Sokakların Çocuğu, Mahalle Kavgası, Kanlı Topraklar, Bir Filiz Vardı, Müfettişler Müfettişi, Yalancı Dünya, Evlerden Biri, Arkadaş Işıkları, Sokaklardan Bir Kız, Kötü Yol, Tersine Dünya (roman)

İTİRAF**Oysa hiç sanmazdım bu kadar sevdiğimi**

Dün gece, kafayı bir güzel çekerken -Evde, kendi kendime- acı haber geldi: Ataç ölmüş! Nasıl üzüldüm tasavvur edemezsin. Meğer ne kadar severmişim onu! Oysa hiç sanmazdım bu kadar sevdiğimi.

Peki ama, şimdi kime kızacağız? Kimin arkasından atıp tutacağız? Kızdırmak için kimi iğneleyip vereceği cevapları merakla bekleyeceğiz?

Kötü senaryo yapmaktan gına geldi, nerdeyse öğüreceğim

Sevgili Fikret,

Hane halkıyla birlikte senin, Ulus halkının yeni yılını kutlar, gözlerinizden öperim.

Fikret!

“ESKİCİ VE OĞULLARI”nı, “ESKİCİ DÜKKÂNI” ismiyle yeniden yazmaya başladım. Bu, yetmiş, seksen sayfa olacak ama, Ulus'luk değil. Ulus için “Ateş Çemberi” isimli yeni bir roman hazırlıyorum. Şimdiden yerini yap. Ada ile görüş. “Peki” cevabını alır, bana haberi ulaştırırsan ilk parti 40-50 sayfa yollarım. Yayın tarihi ne zaman olursa olsun. Yeter ki sıraya girsin. Kötü senaryo yapmaktan gına geldi, nerdeyse öğüreceğim. İyi iş içinse geberiyorum. Dün ... iki senaryo teklifini reddettim; iyi teklif, yüklü para olursa başka.

Haydi hayırlısı. Salim 5 tane “Kardeş Payı” gönderecekti.

Ankara'ya, dostlara selâm, sevgi... Elvan'ın gözlerinden öperim.

Roman, hikâye sözünden, şiir sözünden nefret ediyorum

Şu satırları yazarken makinamın başında hırşımdan ağlamak için kendimi zor tutuyorum. Günümüzün, çağımızın,

insanı patlatacak atmosferini romanlarına -hiç olmazsa- konu almayan, almasını beceremeyen, bu beceriksizliğini idrâk etmeyen, topyekûn bir savaşa atılmayan aydının, (...) Lâf ebeliğinden, şekil varyasyonlarından, ucuz ün peşinde koşmaktan öte bir b.. yedikleri yok. Yaşar da, Kemal Tahir de yaşadıkları devirden, günlerden kaçıyorlar. Mazi mazi. (...) Roman, hikâye sözünden, şiir sözünden nefret ediyorum. Partilerin çekişmesi en küçük, en kısır, en zavallı köye kadar girmişken, partiler memleket çapında didişirlerken yeni, eski şairler, hikâyeciler, romancılar ıvır zıvırla meşgul. Yaşadığımız çağın toplumsal gerçekleri edebiyatımızdan çıkarıldı.

Gurbet Kuşları romanımı yazdığım için adamlardan özür dileyesim geliyor

Film senaryoları tam sıfır noktasında. Roman da, yâni Babiâli de aynı noktaya doğru ilerliyor. Bu şartlar altında yapılacak tek şey, çocuğu çocuğu toplayıp yurdu terk etmekten ibaret. Elli yaşına bastım. Yetti birader. Hiç olmazsa çocuklarım, torunlarım dâhi politika cücelerimizin nurlu ufukları fantezisinden kurtulsunlar da, ekmeklerini insan gibi kazanıp, insan gibi yaşama imkânına kavuşsunlar. Dünyanın belki de hiçbir yerinde bizdeki kadar vasat devlet ve hükümet adamlarının, memleket idaresini bir satranç oyununa çevirdiği görülemez. Şimdi de Demokrasi diktatörlüğü. Gün gelecek, Menderes devrinin hiç olmazsa -enflasyon menfilasyon- rahat ekmeğini mi arayacaktık? Yeniden, dolaylı surette İnönü diktatörlüğünün kurulması için mi heriflere muhalefet etmiştik? İnan, Gurbet Kuşları romanımı yazdığım için adamlardan özür dileyesim geliyor.

(ARKADAŞIM ORHAN KEMAL VE MEKTUPLARI,
FİKRET OTYAM, E YAYINLARI, 1975)

Vedia Nesin hanıma aşk mektubu yollamıştım

Bir de daha önce Aziz'in muzipliği vardı. O, yıllarca önce, henüz ünlü Aziz Nesin değilken, Yedigün dergisinde Vedia Nesin imzasıyla şiirler yazardı. Ben de Raşit Kemâli imzasıyla... Bursa mı, yoksa Kayseri cezaevlerinden birindeyim. Orada, şimdi iyi hatırlamıyorum, Vedia Nesin hanıma aşk mektubu yollamıştım. Şanssızlığa bak ki, yıllardan sonra altından Aziz Nesin çıkmasın mı?

(ARKADAŞIM ORHAN KEMAL VE MEKTUPLARI,
FİKRET OTYAM, E YAYINLARI, 1975)

Orhan PAMUK

(1952 -)

Günümüz romancılarından olan Orhan Pamuk İstanbul'da doğmuştur. Robert Kolej'i bitirmiş, İstanbul Teknik Üniversitesine devam etmiş, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Okulunu bitirmiştir. “Cevdet Bey ve Oğulları” adlı ilk romanıyla 1979 Milliyet Roman Yarışmasında ödül kazanmıştır. Romanları bütün dünya dillerine çevrilen Orhan Pamuk, eserlerinde Türk anlatı geleneğinden de esinlenerek yeni bir roman dili ortaya koymuştur.

ESERLERİ:

Benim Adım Kırmızı, Beyaz Kale, Cevdet Bey ve Oğulları, Gizli Yüz, Sessiz Ev, Kar, Yeni Hayat, Kara Kitap (roman), Öteki Renkler Seçme Yazılar ve Bir Hikâye, İstanbul (anı-deneme)

İTİRAF

Kendime kurduğum dünya ile neredeyse yeraltında sahte para basan bir adam gibiydim

İnsan ilişkileri öyle kurulmuştur ki, özellikle gençlikte, insan ruhunu olduğu gibi masanın üzerine koyamaz, ilişkiler herkesin herkesi bir yerlere, bir dengeye çektiği bir ip üzerinde yürümek gibidir sanki. Bu ipin üzerinde yürürken siz, ruhsal dünyanız gibi ağır bir yükü, büyük bir sandığı, iyi niyetle

açıp gösteremezsiniz. Aslında çok çürük mallarım var bu sandıkta ama sizinle paylaşmak istiyorum, diyemezsiniz. Sizi de sandığınızı da havaya uçururlar sonra. Ve bir başkası bunu yapsa siz de kahkahalarla gülersiniz.

Gençliğimin en dayanılmaz yanı, toplumsal hayatımı sürdürebilmem için takınmam gereken maskelerdi. Kendi başıma kurduğum dünyayı günlük hayatın içinde karşılaştığım insanların arasına çıkaramıyordum. Kendime kurduğum dünya ile neredeyse yeraldında sahte para basan bir adam gibiydim. Edebiyat, yeraldında sahte para basan adama benzeyen bu hâlimden beni kurtardı; beni dünya yüzüne çıkardı, yeraldındaki hayal dünyamı, edebiyatla yeryüzüne çıkarıp insanlarla paylaştım. Ne kadar anlaşılabildiğimiz ise ayrı bir mesele.

(ÖTEKİ RENKLER, ORHAN PAMUK,
İLETİŞİM YAYINLARI, 1999)

Esma Hanımın alnını secdeye getirişi beni sinirlendirirdi

İç sıkıntısından çok meraktan, yaşlı hizmetçiyi namaz kıllarken birkaç kere dikkatle seyrettiğimi ve bir tedirginliğe kapıldığımı hatırlıyorum. Esma Hanımın ağır ağır eğilip kalkışı, alnını secdeye getirişi eğilip kalkarken yaptığı hareketin birden yavaşlaması bana yalvarma, kendi sınırlılığını bilme jestleri gibi gözükür, nedenini tam çıkaramadığım bir öfkeyle huzursuzluk verirdi, beni sinirlendirirdi. Pencerenin camında ağır ağır ilerleyen bir sineğe takılırdı gözüm. Sinek sırtüstü düşer doğrulmak isterken telaşla; çarpınan yarı saydam kanatlarının vızıltısı Esma Hanımın dua fısıltısına karışınca bu sinir bozucu oyunu bozmak ister, kadının başörtüsünü çekerdim.

(İSTANBUL, HATIRALAR ve ŞEHİR, ORHAN PAMUK,
YAPI KREDİ YAYINLARI, 2003)

Peride CELAL

(1916 -)

1916'da İstanbul'da doğan Peride Celal, İstanbul'da Saint Pulchérie Fransız okulunda okumuştur. Bazı işlerde çalıştıktan sonra, İsviçre'ye gitmiş, Bern'de Basın Ateşeliğinde sekreterlik yapmıştır. Yurda döndüğünde Basın-Yayın Kurumu ve Yeni İstanbul gazetesinde görev yapmıştır. Sanat hayatına, Yedigün dergisinin 142. sayısında yayımlanan “Ak Kızın Hikâyesi” adlı öyküsüyle başlamıştır.

ESERLERİ:

Sönen Alev, Yaz Yağmuru, Ana-Kız, Kızıl Vazo, Ben Vurmadım, Atmaca, Aşkın Doğuşu, Yıldıztepe, Dar Yol, Kırkincı Oda, Gecenin Ucundaki Işık, Güz Şarkısı, Evli Bir Kadının Günlüğünden, Üç Yirmi dört Saat, Jaguar, Bir Hanımefendinin Ölümü, Pay Kavgası, Mektup, Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı

İTİRAF

Buna bozuldum, onun hikâyesi kim bilir ne güzeldir diye

– Öyküdeki kan bağınız olan kimler var? Bu anlamda size çok yakın duran...

– Sait Faik baştadır. Tabii Çehov var.

– Sait Faik'le yakınlığınız oldu mu?

– Tabii, Burgazada'da. Hatta bir hikâyeyi ikimiz de yazmışız. Adada sahilde küçük bir ev vardı, bir de acayip bir adam. O adam beni çok ilgilendiriyordu. Ben bunun hikâyesini yazdım. Sonra Sait Faik'le bir gün yürüyoruz, o evin önünden geçerken: “Ben bu evin hikâyesini yazdım, Sait.” dedim. “Ben de yazdım.” dedi. Buna bozuldum, onun hikâyesi kim bilir ne güzeldir diye. Fakat kendi hikâyemi sonra bulamadım. Adını bile unuttum.

(FERİDUN ANDAÇ, 16 HAZİRAN 2002,
CUMHURİYET GAZETESİ, KÜLTÜR EKİ)

Bu ne kadar suratsız bir kız, derlermiş arkamdan

– Genellikle kadınları yazıyorsunuz. Kadın kahramanları daha mı çok seviyorsunuz?

– Evet. Kadınlar bilhassa bizim ülkemizde çok güç yaşıyor. Bunu kendimden, yazmaya ilk başladığım zamanlardan biliyorum. Çok gençtim, kendimi korumak için bir kabuğa hapsetmiştim. Zaten “bu ne kadar suratsız bir kız” derlermiş arkamdan. Bu dengeyi korumak çok zordu, çünkü bir yandan da kırmamanız gerek insanları, onlarla işiniz var.

(YEŞİM ÇOBANKENT, HÜRRİYET GAZETESİ)

Perihan MAĞDEN

(1960 -)

1960'ta İstanbul'da doğan Perihan Mağden, Pen Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Evli ve bir çocuk annesidir. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazarlık yapmıştır. Halen de devam etmektedir.

ESERLERİ:

Mutfak Kazaları (şiir), Haberci Çocuk Cinayetleri, Refakatçi (roman); Pazartesi Yazıları ya da Hiç Bunları Kendine Dert Etmeye Değer Mi, Habaset Yazıları ya da Kapı Açık Arkamı Dön ve Çık, Fakat Ne Yazık ki Sokak Boştu (deneme)

İTİRAF

Geçen gün beni hırsız zannettiniz sandım

Ben hep Beşiktaş'ta alışveriş yapıyorum. Bir gün, iki saat filan yazdıktan sonra gittim oraya. Kafam resmen süngeri beynime basmışlar ve çekmişler gibi. Hakikaten otistik gibi bir durumdayım. Dehlizlerin arasında dolaşıyorum. Üç parça şey alacağım ama onları bile toparlayacak edecek hâlîm yok. Şampuan seçme bölümünde, takım elbiseli birisi dolanmaya başladı. Dedim ki “Ay, beni hırsız zannetti!” Bu kadar sersem sepelek ortalıkta dolandığım için. Neyse, kasa kuyruğuna gireceğim. O adam geldi, “Hanımefendi, burası boş.” dedi. Ben

dedim ki, hırsız zannetti şimdi de mağazadan atıyor. Neyse hakikaten orası boşmuş ama algılayamıyorum. Gittim otistik bir şekilde oradan çıktım. Bir sonraki gün gittim. O gün neyse ki daha akli başımda bir günümdeyim. Aynı adam geldi, dedi ki “Perihan Hanım, geçen gün yanınıza gelmeye cesaret edemedim. Ben bu mağazanın müdürüyüm ve hayranınızım. Sizin 'Beşiktaşlılar' yazınızı bütün kasiyerlere okutuyorum.”

Sabahleyin benim marşımı söyleyerek güne başlıyorlarmış. Örgütlemiş herkesi. Ben dedim ki, “Geçen gün beni hırsız zannettiniz sandım.”

Şimdi benim algılama düzeyim böyle. Ben bu yaşma kadar köşe yazarı olarak gelmemişim. Adamın beni hırsız zannettiğini düşünüyorum, hayran bir müdür çıkıyor. Ben iktidardan uzak büyütüldüm. İktidardan uzak yaşadım. Bir burjuva kadını olarak yetiştirilmedim. Her türlü donanımı, eğitimi aldım ama öyle bir ilişkim yok. Hakkım olmadığını düşünmenin yanı sıra olmuyordu. Takım elbise olmuyor bana. İstemediğim bir takım elbise. O iktidarı da istemiyorum. Namzet de değilim.

Bu Şiddet Olmazsa Hiç Olmaz

Benim için şiddet kabul edilebilir bir şey. Bir keresinde bir cümle yazdım köşemde. Çok efendi bir okurumdan eleştiri geldi. “Sizi çok beğeniyorum ama bunu yazmayacaktınız.” diye. Hani bir ara Yılmaz Güney'e takmıştı Serdar Turgut. Ben de bir yazı yazdım dayanamayıp. Serdar Turgut köşesinde sürekli “Beyzbol sopamı genel yayın yönetmenine şöyle vurucam, Rana'ya böyle vurucam.” diye yazıyor. Sürekli bunlardan bahsediyor ama şiddete çok çok uzak bir adamla karşı karşıya olduğunuzu her an hissediyorsunuz. Ben de demiştim ki: “Serdar Turgut yazılarında hep böyle diyor ama onun hiçbir şey yapmayacağını biliyoruz. Yılmaz Güney'se orada o adamı vurabildiği için Yılmaz Güney.” Bu

hakikaten çok ağır bir şey. İnsanlarda şiddeti anlıyorum. Bu içimde fena hâlde var. Bunu şimdi reddedemem. Bunu köşe yazısında filan da görüyorum.

(LALE TAYLA, 25 MAYIS 2002, RADİKAL GAZETESİ)

Hayatta hiçbir şeyi başaramıyorum

Söyleyince şımarıklık yapıyorum ya da dalga geçiyorum gibi gelecek ama çok çok üzüldüğüm birçok an oluyor ve kendimi sık sık “Hayatta hiçbir şeyi başaramıyorum.” derken buluyorum. Hayatı bu duyguyla yaşıyorum hep. İnsan ilişkilerinde çok kötü ve çok falsolu olabiliyorum. Bazen bir iş için bir telefon açmam gerekiyor, o telefonu açmamak için her şeyi yapmaya razı oluyorum.

Evet, tamamen insanları üzmem istedim

– İki Genç Kızın Romanı içimi oydu. İnsanları acıtmak mı istediniz?

– Evet, tamamen. İnsanları üzmem istedim. Ama iş çıktırından çıktı. Karakterler kendi hayatlarını, bağımsızlıklarını yaşamaya başladılar. Bu kadar da şiddetli bir şey olacağını ummuyordum. Planlamamıştım. Kitabı yazmak için oturdum, gözyaşları içinde kalkıyordum. Türkiye'nin, İstanbul'un alt orta sınıfını gündelik hayatın şiddetine dair üzmem istedim. Çok ağır şeyler yaşamaya namzediz. Bu kadar sıkıştırılmış, bu kadar acıklı, mutsuz toplum beni çok üzüyor. Bunu vermek istedim.

(GÜLDEN AYDIN, 02 HAZİRAN 2002, HÜRRİYET GAZETESİ)

Peyami SAFA

(1899-1961)

İstanbul'da doğan Peyami Safa, şair İsmail Safa'nın oğludur. Kendi kendisini yetiştirmiştir. Hayatını yazıları ile kazanmıştır. Kardeşi İlhami ile Yirminci Asır adlı bir gazete çıkarmıştır. Kültür Haftası ve Türk Düşüncesi dergilerini çıkarmıştır. Tasvîr-i Efkâr, Cumhuriyet, Milliyet, Tercüman, Son Havadis gazetelelerinde yazmıştır. "Server Bedi" takma ismiyle ticari amaçlı romanlar yayınlamıştır. Eserlerinin sayısı sekseni bulmaktadır.

ESERLERİ:

Gençliğimiz, Şimşek, Sözde Kızlar, Mahşer, Bir Akşamdı, Süngülerin Gölgesinde, Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü, Canan, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Fatih-Harbiye, Bir Tereddüdün Romanı, Matmazel Noralya'nın Koltuğu, Yalnızız, Biz İnsanlar (roman); Türk İnkılâbına Bakışlar, Büyük Avrupa Anketi, Felsefî Buhran, Millet ve İnsan, Mahutlar, Mistisizm, Nasyonalizm, Sosyalizm, Doğu-Batı Sentezi, Sanat-Edebiyat-Tenkid (inceleme-deneme)

İTİRAF

Boksta benden başka budala çıkmadı

Sporcu arkadaşlar çocukluğumda benim edebiyat meraklısı olduğumu bilmiyorlarsa, eksik biliyorlar.

İlkokulda benim iki lakabım vardı. Biri “Şair Bey”. Çünkü o zaman da, bugünkü gibi, her gün, çocukça şeyler karardım. Biri de “Sivrisinek Sultanı”. Çünkü o zaman da, bugünkü gibi, zayıftım.

Zayıftım ama, yine bugünkü gibi kavgaya bayılırdım. Saç saça üst başa değil, efendice ve metotlu kavgaya. Sınıfta, hocalarla bile giriştiğim münakaşalar beni doyurmazdı. Bahçede, arkadaşlarla boks maçı yapardım. Birçok rakiplerimin gözünü yıldırırdım. Hepsini birer ikiye elimine ederdim. Fakat karşıma iki sınıf yukarıdan, korkunç bir Arnavut Recep dikildi. Boyu benim kadardı, fakat vücudu ağır ve tıknaz, adaleleri sert ve sıkı, her zaman öfkeli bir ifade taşıyan yüzü kırmızıydı. Elleri de korkunçtu. Mayasılı mı neydi, kışın şişer ve morarırdı. Yumruğunu sıkıdığı ve içine bütün öfkesini doldurduğu zaman, bu eller, parke taşı gibi öyle sertleşirdi ki, onunla boksta karşılaşmağa razı olan, benden başka budala çıkmadı.

Belki otuz, belki kırk defa, üst üste ve istisnasız beni dövdü. Fakat her öğle teneffüsünde, beni yeniden boksa çağırdığı zaman, davetini kabul ederdim. Yenilmemin bir çok sebeplerinden biri de, onun boksa başladıktan sonra, kaidelere aldırmayışı, bazan karnıma bile tekme atışıydı. Çocuklar onu bağırarak protesto ettikleri hâlde, ben itiraz etmez, maça devam ederdim. En büyük arzum, Arnavut Recep'in etli ve yavvan çenesine bir kroşe çekip, o zaman bayılarak okuduğum Sherlock Holmes gibi bir yumrukta onu yere sermekti. Hep bu hayalin kurbanı oluyordum.

Fakat bir gün, nasılsa, yumruğum Recep'in çenesi üzerine gümlendi. Çürük dişi mi vardı neydi, bilmiyorum, rakibinin ağzından küçük bir ıztırap çığlığının fırladığını duydum ve yüklendim. Birbiri üstüne çenesine ve burnuna mükemmel isabetler kaydediyordum. Recep geriledi. Bahçenin köşesindeki bakkal kulübesinin önüne kadar, yüzünde patlayan yumruklardan sendeleye sendeleye çekildi. Son yumruğumu yine

çenesine yapıştırdım. Recep'in ağzından kan sızıyordu. Yere, çökercesine oturdu ve solumaya başladı.

Fakat benimki bir Pyrrus zaferiydi. Bir daha Arnavut Recep'in karşısına çıkamadım. Bütün o maçların bana neye mal olduğunu, o tarihten sonra yakalandığım bir mafsalsal iltihabı üzerine, tam dokuz sene, hastanelerde geçirdiğim ameliyatlardan anladım. Yabancı dillere de tercüme edilen bir küçük romanımı yazan benim ama, galiba, yazdıran Arnavut Recep'tir. Bunu ilk defa şimdi açıklıyorum.

(OBJEKTİF 6, PEYAMİ SAFA, ÖTÜKEN YAYINEVİ, 1976)

Refık ERDURAN

(1928-)

İstanbul'da doğdu. Robert kolejinden mezun olduktan sonra Amerika'da Cornell Üniversitesi'nde tiyatro tarihi ve dramatik edebiyat öğrenimi gördü. Dolmuş ve Akbaba dergilerinde; Milliyet ve Güneş gazetelerinde yazılar yazdı.

ESERLERİ:

İki Kısa Oyun, Deli, Bir Kilo Namus, Karayar Köprüsü, Cengiz Hanın Bisikleti, İkinci Baskı, İp Oyunu, Aman Avcı, Ayı Masalı, Direkler Arasında, Uçurtmanın Zinciri, Kartal Teknesi, Kelepçe, Turp Suyu, Canavar Cafer, Tamirci, Yağmur Duası, Gülerek, Metamorfoz, Bosnalı Samuraylar.

İTİRAF

Denizle şaka olmayacağını yine de öğrenememiştim

Yalıda ince tahtalar ve brandadan yapılmış bir padilbot vardı. Altı-yedi yaşına gelince onunla dolaşmaya başlamıştım. En büyük zevkim botu devirmek, altına girip içinde kalan havayı soluyarak beklemek, suyun yüzüne çıkmadığımı görünce boğulduğuma inanan insanları heyecanlandırmaktı.

Bir gün bu oyunu fazla sürdürüp akıntıya kapılmış olacağım ki, su üstüne çıkınca kendimi hayli açıkta buldum. Botu düzelterip suyunu boşalttım. Harem yakınlarında kıyıyı zor

tuttum, yalıya yaya döndüm. Evdekilere bir şey söylemediğim için, botu getirmek yine balıkçı dostlarıma düştü.

Denizle şaka olmayacağını yine de öğrenememiştim her hâlde. Taa 1972 yılında, her gün bir-iki saat yüzmeye alıştıktan ve kırkımı geçtikten çok sonra, bir sabah Büyükada'nın Nizam kıyısından denize girdim. Tuzdan yanmasın diye gözlerimi yumarak ve başımı sudan hiç çıkarmayarak yüzerken düşüncelere dalmışım. Neden sonra başımı kaldırınca bir de baktım ki, niyetlendiğim gibi kıyıya paralel gitmemiş, rota kırıp açılmışım. Hızlanan rüzgara karşı yüzerek adanın çok daha batısında kıyıya çıktığımda yarı ölü durumdaydım.

Münevver Yenge ile Memet'i anımsayıp sustum

Boynuna sarıldım.

Birden beni itti, yüzüme baktı.

– Hadi sen de gel.

Afallamışım. Ömrümün en aptalca sorularından birini sordum:

– Nereye?

– Elinin körüne, diye bağırdı. Benimle gel diyorum!

O güne dek aramızda hiç böyle bir konu geçmemişti. Ama laf olsun diye konuşmadığı belliydi. Yüzüme müthiş bir ciddiyetle bakıyor, hemen karar istiyordu.

Yanıt diye dilimin ucuna ilk gelen “Ailem güç duruma düşer” demek oldu. Aynı anda Münevver Yenge ile Memet'i anımsayıp sustum.

– Askerden kaçmış olursam bir daha memlekete dönemem, dedim.

Onun durumu düşünülürse, bu da münasebetsiz bir laftı.

Omuzlarımdan tutup sarstı:

– Yakalanırsan ne olur, biliyor musun?

– O zaman kaç, yanınıza gelirim.

– Şimdi gel.

Söyleyecek laf ararken, ağzımdan şu çıktı:

– Motoru emanet aldım. Eşe dosta rezil olurum.

– Başlarım şimdi eşinden dostundan!

Son kozumu oynadım:

– Bana verdiğiniz görevler... Kitap basacağım, film yapacağım. Herkesin Türkiye'yi bırakıp gitmesi doğru mu?

Durakladı. Omuzlarımı bıraktı. Başımı tutup göğsüne bastırdı. Gemiye bir sessizlik çökmüştü. Herkes bizi seyrediyordu. Dikkatlerin üstümde toplanmasından her zaman rahatsız olurum. O gün de utanıverdim.

– Hadi Nazım Ağabey, diye fısıldadım, işin tiyatro tarafını kısa tutalım.

İki yanağımdan öpüp döndü, iskeleye çıktı. Motora gaz verdim, gemidekileri selamladım, geniş bir kavis çizip güneye yöneldim. Hızla uzaklaşırken birkaç kez dönüp baktım, el salladım. Son gördüğümde Nazım Ağabey de şilebin kışında, Plekhanov yazısının üstünde, el sallıyordu.

O son sözü söylediğime hemen pişman olmuşum. Soğukça bir laf mıydı? Ona biraz kırıcı mı gelmişti? Bilemiyorum.

Yazarlığın kutsal bir uğraş olduğu kanısında değilimdir

Yeri gelmişken bir şey itiraf edeyim. Pek çok meslektaşım gibi yazarlığın kutsal, büyü, her şeyi unutup içine dalmanın sarhoşluğuyla yürütülecek esrarlı ve ortak kabul etmez bir uğraş olduğu kanısında değilimdir. Ya da, eğer öyleyse, yaşamımı tümüyle o tutkuya kurban etmeye niyetim yoktur. Yazarın da her insan gibi işine ve yaşantısına akılcı ölçüler içinde pay ayırması gerektiğine inanırım. Hatta belki bu dengede yaşantıya biraz iltimas geçer, birileri tarafından azıcık sıkıştırılmadıkça roman ve oyun gibi uzunca şeyleri yoğun çalışmayla belirli zaman kalıpları içinde tamamlamaya yanaşmam. (Mehmet Barlas kardeşim sıkboğaz etmeden bu yazı dizisini ele almadığım gibi.)

(GÜLEREK, REFİK DURBAŞ, CEM YAYINEVİ)

Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

(1869-1949)

Edirne'de doğan Rıza Tevfik ilköğrenimini İstanbul'da bir Musevi okulunda tamamlamış, Galatasaray Lisesi ve Mülkiye Mektebinde okumuştur. Tıbbiye Mektebini bitirip hekimlik yapmıştır. Edirne Mebusluğu yapmıştır. Sevr antlaşmasını imzalayan delegeler arasında bulunma talihsizliğini yaşamıştır. Darülfünûn'da felsefe hocalığı yapmış ve bundan dolayı “Feylesof Rıza Tevfik” olarak anılmıştır.

ESERLERİ:

Serâb-ı Ömrüm (şiir), Abdülhak Hamid ve Mülâhazat-ı Felsefîyesi (tenkid), Felsefe Dersleri, Mufasssal Kamus-u Felsefe (felsefî eser), Rübâiyat-ı Ömer Hayyam (Tercüme)

İTİRAF

Divane sen değil, meğer bizmişiz

Nerdesin, şevketli Sultan Hamid Han
Feryadım varır mı barigahına
Ölüm uykusundan bir lahza uyan,
Şu nankör milletin bak günahına!

Tarihler ismini andığı zaman
Sana hak verecek, hey koca Sultan;

Bizdik utanmadan iftira atan,
Asrın en siyasî Padişahına!

Divane sen değil, meğer bizmişiz
Bir çürük ipliğe hülya dizmişiz!
Sade deli değil edepsizmişiz!
Tükürdük atalar kabrigahına!

.....

Bunlar halkı didik didik ettiler,
Katliama kadar sürüp gittiler.
Saçak öpmeyenler secde ettiler.
..... pis külahına.

Bugün varsa yoksa
Şöhretine herkes fuzulî dellal,
Alemi manada bak da ibret al
Uğursuz talihin şu kemrahına

Haddi yok, açlıkla derde girenin
Sehpayı kazaya boyun verenin.
Lanet ile anılan cebabirenin
Bu, rahmet okuttu en küstahına.

Milliyet davası fıska büründü,
Rıdayı diyanet yerde süründü;
Türkün ruhu zorla asi göründü,
Hem Peygamberine hem Allah'ına.

(BABIALİ, NECİP FAZIL KISAKÜREK,
BÜYÜK DOĞU YAYINLARI, 1985)

Bir çok mektebe girdim çıktım, hiçbirini bitirmeğe muvaffak olamadım

Bir çok mektebe girdim çıktım, hiçbirini bitirmeğe muvaffak olamadım. Nihayet Tophane Müşiri Zeki Paşanın iltima-siyle Tıbbiyeden bir diploma alabildim.

(RUHİ NACİ SAĞDIÇ, YENİ SABAH, 1940)

Yazık ben aldanmışım!

Unutulmayacak bir gündü. İzmir'in kurtuluşu günlerinde mütareke senelerinin ümitsiz, ışıksız ve sonu gelmez yoksul-luğu içerisinde her gün bir başka korkunun sarsıntısı ile yo-rulmuş, bir sona ulaşmak emeli bile zayıflamıştı. Üstad her zamanki gibi İttihatçı oyunlarından bahsederken, salonun ka-pısı açıldı. Eski Galatasaray Lisesi müdürü kapıda göründü. Yüzünde her zamandan başka bir hakimiyet gururu vardı.

– Müjdeler olsun. İzmir kurtuldu. Düşman denize dökül-dü. Şimdi haber aldık.

İçerideki sevinmekle ağlamak sesleri birbirine karışılar. Sanki Rıza Tevfik Bey bu vatandan ayrı bir insanmış gibi ih-mal edilmişti. O sırada üstad ayağa kalktı ve büyük bir tees-sür içerisinde hâlâ unutamadığım acıklı bir sesle:

– Yazık ben aldanmışım! dedi.

O tarihlerde yazdığı - basılmamış - ve İllaâllahül müşteki - adlı bir şiirinde:

Bakılsa sezilir işin hikmeti
Üstüne almadın mesuliyeti
Bize belâ edip meşrutiyeti
Firavun devrini mumla arattın.

Hele ben uğrunda kavga ederken
Adil sıfatını sena ederken
Halk için canımı feda ederken
Sen yine onlarla kazan kaydattın.

Dünyada hak yokmuş ben var bilmişim
Bana bilgiç derler, hiç değilmişim
Sözüne inandım sade dılmışım;
Vallahi, billahi beni aldattın.

demektedir.

(ZEHRA CELASUN, KADIN GAZETESİ, 20.03.1950)

Ben yirmi bir sene çöllerde hatamın acısını çektim

Vatandan uzak geçmiş senelerinde yazdığı şiirlerde, hasret yalnızlıkla heder olan ömrüne acır. Samimi olduğu için de saklamazdı. “Ben yirmi bir sene çöllerde hatamın acısını çektim. Fakat bu kadının ne kabahati vardı. Ya çocuklarımdan ayrı yaşamak acısı, vatan hasreti kadar acı.” derdi. Böyle ke-derli ve nedametli bir anında - eşi Nazlı hanıma hitaben - yazdığı, basılmamış bir şiirinde:

Hasretle geçtikçe gece ve gündüzün
Görmez olmuş artık dünyayı gözün
Saçların ağarmış, buruşmuş yüzün.
Yüzüne baktıkça utansam gerek
Hain olduğuma inansam, gerek...

demiştir.

(ZEHRA CELASUN, KADIN GAZETESİ, 20.03.1950)

Sabahattin EYÜBOĞLU

(1908-1973)

Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğan Sabahattin Eyüboğlu, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ağabeyidir.

Trabzon Lisesini bitirmiş, yüksek öğrenimini Paris'te yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde doçentlik, Yüksek Köy Enstitüsünde öğretmenlik yapmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesinde sanat tarihi dersleri okutmuştur.

La Fontaine'in Bütün Masallar'ını, Montaigne'in Denemeler'ini ve Hayyam Dörtlükleri'ni dilimize kazandırmıştır. Eflatun'un Devlet adlı kitabının çevirisiyle (Adalet Cimcoz ile) Türk Dil Kurumu 1959 Çeviri Ödülü'nü kazanmıştır. Mavi Yolculukları başlatan ve organize eden kişidir.

ESERLERİ:

Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler, Söz Sanatları, Gökyüzü Mavi Kaldı, Mavi ve Kara, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Görsel Sanatlar, Köy Enstitüleri Üzerine

İTİRAF

Evet Niyazi evet ben bir korkağım

Aziz kardeşim... Bana ne oldu biliyor musun? Ben dün hayatımda hiç yaşamadığım saatleri yaşadım! Dün bize edebiyat dersi vardı. Olmaz olaydı. Doğu edebiyatı, öğretmen

beyefendi geldi. Kıraat okutturdu ve sonra birdenbire aklına ne geldiyse bana kalk derse dedi. Kalktım. Evvelki gün de bir ders vermişti. Ama geçen yıldan biraz biliyordum. Bağıra bağıra sualler sordu. Ben sakın sakın bildiğimi söyledim. Sınıfta henüz üç dört kişi vardı. Ve derslerde henüz düzen olmadığı için ve daha yoklamalar başlamadığı için kimse derse bakmamıştı. Zaten defter de yoktu. Neyse bana birdenbire döndü. ve “Efendi!” diye bağırdı. “Eğer bu soruyu sana bütünleme sınavında sorsaydım, döndürürdüm. Zaten sen altıncı sınıfta okuyamazdın. Haydi oturun.” Beynim uğuldadı. Gözlerim karardı. İçimde muazzam bir volkanın fışkırmak üzere olduğunu hissettim. Yerime gidip oturamadım. Bir daha tekrar etti. O zaman nedense o demin içimde fışkırmak üzere olan volkan durdu. Boynumu büktüm. Ve yerime oturdum. Çocuklar tuhaf tuhaf bana bakıyorlardı. Herhâlde yüzüm çok fena olmuştu. Bu başkalarına göre o kadar önemli bir şey değildi belki ama bana çok büyük bir etki yaptı. Duramıyordum. İçimde dalgalar kasırgalar dışarıya dökülmek istiyorlardı. Ama heyhat bin kere heyhat ki sevgili kardeşim, bende o ihtilal denen güçten bir zerre yokmuş. İçimdeki fırtına değişti. Ve kendi kendine uğuldamaya başladı. Ve herkes bana, “Yahu aldırış etme.” gibi birtakım sözler söylüyorlardı. Etmiyordum. Tenefüste bahçenin bir köşesine gittim. Gözlerimden yaşlar fışkırdı. Kendimi zulme uğramış, kahrolmuş, kimsesiz hissettim. Bak işte şimdi de gözlerim yaşıyor. Niyazi, çok çok fena oldum. Dün ve bugün kimse ile konuşmadım. Bir tek kelime bile olsun. Oh düşünüyorum. Korkak mıyım acaba? Evet Niyazi evet ben bir korkağım. Evet, bunu bana bu olay öğretti. Ama buna iyice karar veremiyorum. Çünkü düşünüyorum. Ben baş kaldırmaya hiç alışmamışım. Gece korkunç rüyalar gördüm. Güya adam öldürüyordum. Evet biliyorum. Sınıfta herkes beni o öğretmen gibi, güçsüz ve küçük gördü. Ve zaten hiçbir öğretmen bana dikkat etmeye

yanaşmamıştır. Ama ama Niyazi bundan sonra şu içimde bana ihtilalin ne demek olduğunu, baş kaldıran insanların kalplerinde ne hisler duyduklarını öğreten günden sonra, ben değişeceğim. Şu yapayalnız kaldığım okulda başka bir elbise giyeceğim. O dalkavuk arkadaşlar da artık bundan sonra benden bir zerre iltifat beklemesinler.

(KARDEŞ MEKTUPLARI, BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU,
BİLGİ YAYINEVİ, 1985)

Salim ŞENGİL

(1913-)

Edebiyat dünyasına öykücü olarak girmiştir. Sadece öykülerden oluşan “Seçilmiş Hikâyeler” dergisini çıkarmıştır. 1957'de Seçilmiş Hikâyeler dergisini bütün sanat dallarını kapsayan “Dost”'a dönüştürmüştür. 26 yıllık dergicilik serüvenini 1973'te kapatmış, aradan 37 yıl gibi uzun bir süre geçtikten sonra 1980'de yeniden öykücülüğe dönmüştür

ESERLERİ:

Es Be Süleyman Es, Güzel Bir Oyun, Savrulup Gidenler (hikâye)

İTİRAF

Daha da karıştırırsam yenilerini kırarım korkusuyla sustum

Kemal Türkömer'in Özel Kalem Müdürlüğünü yapıyordum. Muhip Dranas'la sık sık buluşurduk. Bir seferinde Yayın Müdürlüğüne uğradığımda, orada Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümünde okuyan genç bir arkadaşla tanıştım. Dergiye bir şeyler çiziyormuş. Muhip, tanıştıırken üstün yeteneğinden söz etti. Bu genç sanatçı arkadaşın gelecekte dostum Ali Ulvi olacağını nereden bilecektim?

Bir başka gidişimde de, hiç unutmam, kendimce çok büyük saydığım potlarımın birini, onun odasında kırdım. İçeriye girdiğimde, masanın önündeki iki koltuktan birinde güzel, şık bir kadın oturuyordu. Öbür koltuğa da ben yerleştim. Muhip, hoşbeşten sonra bizi tanıştırdı:

“Salim Şengil, genç öykücülerimizden... Sayın bayan da ünlü yazarımız Cahit Uçuk...”

Nasıl oldu bilemiyorum, birdenbire:

“Sizi çocukluğumdan beri tanıyorum.” demez miyim! Sözcükler sanki ağzımdan dökülüyordu. Bir anda ateşler içinde kaldım. Muhip, anlamazdan gelerek önündeki kağıtlara dalmış göründü. Cahit Uçuk gülümsedi. Her ne kadar:

“Çok eskiden demek istemiştım.” diye kırdığım potu onarmaya kalktımsa da olmadı. Daha da karıştırırsam yenilerini kırarım korkusuyla sustum.

(ANILARDA KALAN PORTRERLER, SALİM ŞENGİL,
CEM YAYINEVİ, 1991)

Selim İLERİ

(1949-)

İstanbul Atatürk Erkek Lisesini bitiren Selim İleri, bir süre Hukuk Fakültesine devam etmiştir. İlk yazısı Yeni Ufuklar dergisinde yayımlanmıştır. Hikâyeler, roman ve senaryolar yazmış; eleştiri ve inceleme yazıları kaleme almıştır.

Özellikle roman kavramı ve romanın doğuşu üzerine düşünceler ileri sürmüştür. Dostlukların Son Günü adlı kitabıyla 1976 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, Her Gece Bodrum ile Türk Dil Kurumu 1977 Roman Ödülü'nü kazanmıştır.

ESERLERİ:

Anılar; Issız ve Yağmurlu, Annem İçin, Ay Hâlâ Güzel, Ayışığı, Bir Denizin Eteklerinde, Biten (İki) Yüzyıl, Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak, Cehennem Kraliçesi, Destan Gönueller, Dostlukların Son Günü, Evimizin Tek Istakozu, Gramofon Hâlâ Çalıyor, Hatırlıyorum, Hayal ve İstirap, Her Gece Bodrum, Hüzün Kahvesi, İstanbul Seni Unutmadım, Kafe, Kırık Deniz Kabukları, Kötülük, Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın, Ölüm İlişkileri, Ölünceye Kadar Seninim, Perisi Kaçmış Yazılar, Saz Caz Düğün Varyete, Seni Çok Özledim, Uzak, Hep Uzak, Yalancı Şafak, Yaşarken ve Ölürken, Yıldızlar Altında İstanbul.

İTİRAF

Bir daha yazmamaya yemin ettim

Lisedeyken ilk romanımı bitirdim: Karanlık Yüzlü Günün Aydınlığı. Daha romanı yazarken, bir yandan da Nadir Nadi'ye mektuplar yazıyordum. Evet, niye Nadir Nadi'ye? Çünkü Nadir Beyin bir röportajını okumuştum: burada, genç yazarlara Cumhuriyet gazetesinin kucak açmaya hazır olduğunu söylüyordu. Romanımın gazetede tefrika edileceğinden hiç kuşum yoktu. Hatta birinci sayfadan duyuruları görür gibiydim. “Genç bir yeteneğin ilk romanı...” diye, kendi kendime boyuna tekrarlardım. Karanlık Yüzlü Günün Aydınlığı'nı eski, döküntü bir makinada daktilo ettim, dosyaladım ve dosyayı kolumun altına sıkıştırarak Çağaloğlu Yokuşu'nu tırmandım. Nadir Beyle görüşmem zor olmadı. Cumhuriyet ahşap binasındaydı o zamanlar. Nadir Nadi'nin odası ikinci kattaydı. Beni, mektuplarımdan hemen hatırlamıştı başyazar. Dosyayı aldı, ne zamandan beri edebiyata merak sardığımı sordu, romanı okutacağını söyledi.

Romanı Hamdi Varoğlu okumuş. Hamdi Varoğlu imzalı mektubu aldığımda hem çok şaşırılmış, hem çok sevinmiş, hem de çok üzül müştüm. Çünkü yanıt ummuyordum. Çünkü romanın beğenileceğinden güvençliydim. Yanıt gelmişti. Roman içirse Hamdi Varoğlu olumlu şeyler söylüyor, ama acemiliklerine işaret ediyor ve bana Hilton'un girişindeki Turizm Bürosunda randevu veriyordu. Rahmetli Hamdi Varoğlu, Bakanlığa bağlı bu büronun şefiymiş. Uçuşarak gittim. Devam etmemi, yazmamı önerdi. Bu dosyanın tefrika edilmesine imkân yoktu tabii. Nadir Nadi'yle bir daha, o gün bu gün görüşmek fırsat olmadı. Bununla birlikte Hamdi Varoğlu'yu onun aracılığıyla tanıdım. Hamdi Bey ve eşi Rânâ Hanım -udî Rânâ Varoğlu- çok aziz insanlardı. Evlerine girip çıkıyordum. Bu evde içtiğim hoş kokulu çayları, yediğim vanilyalı kurabiyeleri hiç

unutamam. Sürekli yazıyordum. Yeni romanımın adı Unutulmak'a.

Hamdi Bey, Unutulmak'ı Remzi Kitabevi'ne göndertti. Buradaysa Cevdet Perin okumuş. Cevdet Perin imzalı geri çeviriş yazısında -açıklama Hamdi Beye gönderilmişti- yine ace-miliğimden ve yeteneğimden bir arada söz açılıyordu. Unutulmak'ın dosyasını büyük bir umutsuzlukla aldım, eve döndüm ve yırttım. Bir daha yazmamaya yemin ettim.

Hamdi Varoğlu yırttığımı öğrenince çok kızdı. Yılmamam gerektiğini vurguladı. Rânâ Hanımsa seviniyor:

– Çocuğun kanına girme, diyordu.

Zola'yı, İlâhî Komedyâ'yı dilimize çevirmiş Hamdi Varoğlu inançlıydı ama.

– Yazmalı, yılmamalı, diyordu. Bir gün gelecek, yazdıklarının hepsi basılacak.

(HATIRLIYORUM, SELİM İLERİ,
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ, 1985)

O günden sonra devamlı yalan söylemeye başladım

O dönemde, Kadıköy'ünde Bahariye Caddesi'ndeki Gere-de Apartmanı'nda oturduğumuz yıllarda kendime başka bir ev uydurmuştum. O evi de biliyorum: caddenin ucunda, büyük bir bahçe içinde, ahşap, dik mermer merdivenle çıkılan, üç katlı bir ev. Şimdi yok artık. Bahçesinde manolya ağacı, pancurlar, mermer merdiven.

Gerçek ailemin aslında orada olduğunu, orada yaşadığını düşünürdüm. Böyle nice hayaller kuruyordum. Hayallerimi bir gün, annemle babamdan kendime daha yakın hissettiğim için anneanneme anlattım. Ona ikinci bir evim olduğunu söyledim. Belki, sonra, yaşamım boyunca hep ikinci bir hayatın peşindeydim, kim bilir... Anneannem çok iyi bir insandı, çok yumuşaktı ama ne kadar duyarlı olursa olsun, hayallerimi anlamadı. Endişe duyarak babama söyledi.

Babam sordu, inat ettim: evet, ikinci evim. Gerçek evden çıktık, o eve gidiyoruz. Yalanınım ortaya çıkacağını hissediyorum. Müthiş bir korku var içimde. Mermer merdiveni çıktık. “Bu ev mi?” diyor babam. Geri dönemiyorum yalandan, evet, burada oturuyorlar... Kapıyı çaldık-çaldık; çok sonra çok yaşlı bir kadın kapıyı açtı. Babam, “Bu çocuğu tanıyor musunuz?” diye sordu. Kadın çok şaşırdı ve kapıyı kapattı. Babam, “Yalan söylersen, işte başına böyle şeyler gelir.” dedi. O günden sonra devamlı yalan söylemeye başladım. Yalan konusundaki ilk büyük kışkırtıcılık bu oldu.

Refaha ait bütün kolyeleri kopartmak istemiştim

Çok kıskanç bir çocuktum. Dayımın üç oğlu vardı; aşağı yukarı ikişer üçer yaş fark aramızda. En küçükleri, Dünder, benden bir yaş küçüktü. Onların daha varlıklı, daha rahat hayat koşulları içindeki hayatlarını çok kıskanırdım.

Süreyya Sineması'nın üstündeki salonda, bir sünnet düğününe gitmiştik. Yine ailecek, annem, ben, ablam, Müeyyet Yengem rahmetli, dayımın üç oğlu; dönüşte anneannemlerde kalacağız. Dönüşte Dünder'in boynundaki altın kolyeyi kopartmışım, sadece kıskançlık duygusuyla. Hatta yengem, “Niçin yaptın evladım?” diye sormuştu. “Bir şey yapmadım.” demişim, “Ben yapmadım.” Oysa yapmışım. Refaha ait bütün kolyeleri kopartmak istemiştim.

Yalanımı bir vicdan azabı gibi taşıyordum

Babam onca bilimsel tutumuna karşın kuruntulu bir insandı. Ablama, bana bir şey olacak diye ürkerdi. Mesela hatırlıyorum, Cihangir Parkı'na çıkardım. Babamın çalışma odasından park görünürdü. Dürbünle beni izlediğini hissedirdim. Hep bir şey olacak endişesi... Sonra bir gün oldu. Cevat'la fena hâlde kavga ettik. Babam telaşla parka geldi. Niçin dövuştüğümüzü sorunca, yine yalan söyledim. 27 Mayıs'tı o

zaman, dayım Yassıada'daydı. Cevat'ın dayıma küfür ettiğini, vatan haini falan dediğini söyledim. Böyle bir şey yok. Neden kavga ettiğimizi artık hatırlamıyorum.

Cevat benim yüzümden epey bir dayak yedi. Zavallı Melahat Hanım bize geldi. Cevat yemin üstüne yemin ediyormuş. Susuyordum, yalanımı bir vicdan azabı gibi taşıyordum. Annem şüphelendi. Ama susmakta direttim. Şimdi, bunca yıl sonra söylüyorum işte. Bütün bunları çözmek zor, inat mı, gurur mu?

İlk işim, eniştemin kitaplığını iyice bir eşelemek olmuştur

Yalan söylemenin ötesinde bir başka erdemsizliğim daha vardı: hırsızlık. Güzellikler dayanılmaz geliyordu bana, benim olmalıydı güzellikler! Dedemin Altıyol'daki kitapevinde renk renk, figür figür, Walt Disney'ler, Vakvaka Kardeşler, Mik'i'ler... Kocaman bir çıkartma serisini dükkandan aşırıştım. O sırada mevsim yaz, Bakla Tarlası Apartmanı'nda kalıyoruz. Döndüm, cebimdeki aşırı şişkinlikten anlaşıldı. Annem baygınlıklar falan geçirdi. Dedeme telefon edildi, apar topar geldi. Kıyamet koptu. Dedem, "Tulumbacı mı olacaksın hayta!" diye bağırıyor. Tulumbacı kim, bilmiyorum. Yalnızca tulumba tatlısından haberim var. Büyükler, kendi yaşadıkları dönemin dışına çıkamadılar mı, değişen kurumlardan bile habersiz kalırlar.

Bana evden kovulacağım falan söyleniyor. Babama, Cihangir'e haber verilecek. Akşam teyzem geldi. Devlet Demir Yolları Reviri'nde eczacıydı. Asıl kıyamet o zaman koptu. Teyzem yanıma geldi, bana sarıldı, bütün korkumu alıp götürdü. Teyzemde klasik terbiyenin katılığına karşı büyük bir karşı koyma vardı.

Tabii benim yalancılığım gibi hırsızlığım da geçmedi. 1960 sonrasında teyzem, sevgili eniştem Dr. Talat Akdağ'la evlendi.

İlk işim, eniştemin kitaplığını iyice bir eşelemek olmuştur. Orada Tanpınar'ın Yaz Yağmuru'nu buldum. Tanpınar'ın adını bile işitmemişim, sadece önsezi: Yaz Yağmuru'nu hemen aşırıdım. Yeri gelirse anlatırım, başka hırsızlıklar da var.

İntihar isteği ilk o zaman belirdi

On yedimde babamın cüzdanından birkaç defa para çaldım: yüz liralıklar... Fakat bir şeyi hesap etmemiştim: babam aylığını alırken, yeni, gıcır banknot istermiş. Aşırı titizliğinden. Paralar art arda, rakam sırasıyla, cüzdanda öyle duruyor. Ben aradan çekiyorum yüz liralığı, rakam atlıyor.

Ne çaldıysam, yüz lira, elli lira. Hepsini saptamak mümkün. Babam fark ediyor. Bir akşam çağırdı, dedi ki, böyle bir şey mi yapıyorsun? Ama son derece yumuşak, sevecen, kaygılı bir şekilde sordu.

“Hayır yapmıyorum.” dedim. Her zamanki gibi yalan söyledim. O da, “Peki, kim alabilir?” dedi, “Annen, ablan almıyorlar herhâlde...” Düşündü. Bir şeyden korkuyordu: o dönemde, kendisi aslında toplumsalcı bir insan olmasına karşın, komünizm tehlikesinden korkuyordu. Komünistlerin eline düştüğümü düşünüyordu.

“Ablan veya annen aramızı mı açmak istiyor?” diyor, ağzını arıyordu.

İçimden kakhahalar ve gözyaşları geçiyordu, intihar isteği ilk o zaman belirdi: bu dünyada yerim yok. Bir daha da bu dünyada hiç yerim olmadı. Hep yabancı kaldım. Hayatı bütünüyle değiştirmek istiyordum.

Zavallı babam Stalin'i anlattı bana, gözlemlediği İkinci Dünya Savaşı'nı, zalimliği. Buz gibi soğuk dinliyor, bir an önce küçük odama dönmek istiyordum. Yalnız 'para düzeni'nden nefret etmiyordum, bu berbat dünyanın her şeyinden nefret ediyordum. On yedi yaşında. Stalin benim için birdenbire çökmedi tabii. Ama babamın sözleri ilk ciddi uyarıydı...

Babam aylığını oluşturan onlukları, ellilikleri sıraya koyduğu için bir daha onun cüzdanından çalmadım. Ama bu kez teyzemin eczane cirosundan ellilikler çalışıyordum.

Cahit Külebi'yi rafa kaldırmaya çalışıyorum

HŞ: Yazılarını başka dergilere göndermiyor muydun?

Sİ: Göndermez olur muyum! Memet Fuat'ın çıkardığı Yeni Dergi'ye gönderiyorum. Handiyse ortaokuldan beri kapısını aşındırdığım De Yayınevi'nin aylık yayını Yeni Dergi. Üst düzeyde bir edebiyat dergisi. Yazılarım orada yayımlansın istiyorum, çıt çıkmıyor. Varlık'a gönderiyorum, çıt çıkmıyor. Cemal Süreya'nın yönettiği Papirüs'e gönderiyorum, tek satır yanıt yok.

Başka dergiler de olmalı. Hep aynı yanıtsızlık... Yalnız Hisar dergisine göndermiyorum. Çünkü Hisar'ın sağcı bir dergi olduğu kanısındayım. Ben kendimi militan solcu sanıyorum. O kadar ki, dayım Adalet Partili, Çorum senatörü. Dayımla, düşün, bizi Moda Plajı'nda ağırladığı için rüyalarım giren dayımla görüşmemeye, yüz yüze gelmemeye çalışıyorum.

Cahit Külebi'nin Hisar Yayınları arasında bir şiir kitabı çıkmış, Cahit Külebi gibi bir ustayı defterden silmeye kalkışıyorum. Yıllar sonra Hisar koleksiyonunu taradım, haksızlık ettiğimi anladım. Dünya görüşümüzün dışındaki bir edebiyatı niye yadsıyalım ki? Aklın alıyor mu, Cahit Külebi'yi bir şişeye koyup üstüne de etiketi yapıştırıp rafa kaldırmaya çalışıyorum! Tam öyle bir dönem. Bunu yalnız kendim için söylemiyorum. Bizim kuşağın yaşadığı bir trajediydi.

Bir tür veya apaçık bir düşünce hırsızlığı

Leyla Hanım Levent'te, bahçe içi, küçük ama çok zevkli döşenmiş, güzel bir evde oturuyordu. Ona giderdim, hem de çat kapı giderdim. Ona hayrandım. Birlikte çay içerdik. Bazan

bir iki kadeh içki. Leyla Hanımın dünyasında köklü bir görgü hiss olunurdu.

Bahçeye açılan büyücek bir pencere vardı. Akşam üzerleri o pencereden mevsimlerin görünümelerini izlemeye bayıldım. Pencere, Çehov oyunlarından birinin dekoru gibiydi.

Leyla Erbil “Gecede”den sonra “Tuhaf Bir Kadın” adlı romanı yazmaya başlamıştı. Zaman zaman yazdıklarından söz açardı. Ben de o sıralar “Pastırma Yazı”na çalışıyordum. Leyla Hanım, Mustafa Suphi'nin öldürülüşünü yazdığını söyledi. Nasıl bir duyguyla, bugün artık çözemiyorum, eve dönüp “Mustafa Suphi” adlı bir hikâye yazdım; “Pastırma Yazı”nın başına koydum. Bir tür veya apaçık bir düşünce hırsızlığı...

Böylece Leyla Hanımla o ince, dost ilişkimiz sona erdi. Haklı olarak bana kızmıştı. Üstelik “Pastırma Yazı” önce yayımlanmış, “Tuhaf Bir Kadın” Bilgi Yayınevi'nin tuhaf bir davranışıyla uzun süre yayımlanamamıştı. Leyla Hanım da kitabını Bilgi'den almış; Habora Yayınları arasında neden sonra çıkmıştı. Ve “Tuhaf Bir Kadın” gerek anlatımı, gerekse anlatıkları açısından olağanüstü bir yapıtı. Ama biz artık görüşmüyorduk.

“Ortalık” yazılarıyla ihanet eder hâle geldim

Daha, “Her Gece Bodrum” döneminden başlayarak ben de yapmak istediklerimle, dile getirmek istediklerimle çelişen ciddi yanlışlara, yanlışlara düşmüştüm. Yazarlıkla, yani hikâyeci ve romancı olarak geçinmem pek olanak yoktu. O sırada Politika gazetesinden bir öneri geldi, bu öneriyi bana Hilmi Yavuz iletti: her gün yazmak, bir köşe yazarı olmak; ne var ki köşemde edebiyat-sanat çevrelerinin kulisini, daha doğrusu dedikodularını yazmak...

Hilmi Yavuz teklifi iletirken, “Elçiye zeval yok...” diyordu. Bugünün -ne yazık ki- çok rağbet gören bu soy köşe yazılarına, “Ortalık” adı altında başladım. Aylık belirli bir kazanç.

“Her Gece Bodrum”un getirdiği ün de işin içine girmiş, birtakım şımarık yazılar yazmaya koyulmuştum. Böylece yaşadığım toplumun asıl sancısını romanlarımda yazmak isterken kendime “Ortalık” yazılarıyla ihanet eder hâle geldim. Bir yandan toplumun siyasal, düzensel geleceğine ilişkin kaygılar sezinlerken, bir yandan da sanat-kültür çevrelerini iğnelemeye yelteniyordum. Basbayağı bir us yanılmasıydı, kişiliğim basbayağı ikiye bölünmüştü ve en korkuncu, “Ortalık”taki kişi herhâlde “ben” değildim. Yaradılışında olmayan bir tavır, varmışçasına yaşamaya çalışıyordum.

Bu sütunda şimdi yüzümü kızartacak abuk sabuk yazılar yazdım. Hiçbiri bende yoktur. Hiçbiri kitaplarımda yoktur. Onları anımsamak istemem. Ama anımsıyorsunuz, yanaklarınıza al basarak anımsıyorsunuz.

Bir tanesi aklımdan çıkmaz: Bodrum'da Oğuz Atay'a rastlamıştım. Eşi Pakize'yle birlikteydi. Bodrum Kalesi'nde karşılaşmıştık. Rahmetli Oğuz Atay Bodrum'dan, bir şeylerden, galiba sabah kahvaltısından falan yakınmıştı. İçten, dostça bir konuşmaydı. Bu konuşmadan sinsice, çirkin bir yazı çıkardım ortaya ve yayımladım. Oğuz'u herhâlde kırdım. Sonra, çok sonra, ölümünden önce bir mektup yazdı ve beni sevdiğini, bana hiçbir zaman kırılmadığını belirtti.

“Ortalık”ın sırtıkan çizgisini ancak Dünya gazetesinde, üç dört yıl sonra, yine ama daha farklı “Ortalık” yazıları yazarken değiştirebilecektim.

Ben bu ismi Kani Kıpçak'ın yönettiği bir filmden aşırımtım

Komik ya da düşündürücü olan şuydu: o sıralar imza günlerine gelen ve Selim İleri'yi pek tanımayan okurlar, özellikle genç kızlar hemen “Ölünceye Kadar Seninim”i imzalıyorlardı. İsim çekici geliyor. Oysa ben bu ismi Kani Kıpçak'ın yönettiği eski bir filmde aşırımtım. Aşırdığım yetmiyormuş

gibi, modası geçmiş aşk romanlarının adlarına bir çağrıştırmaya sayıyordum.

O adların etki gücü ne kadar yüksek olmalı ki, okur hemen bu romanımı seçiyordu.

Bazı şeylerin hiç olmamış olmasını istersiniz, bu da onlardan biriydi.

Gençliğimin ateşli yıllarında bir sinema dergisinde -Ne yazık ki adını anımsamıyorum- Nezihe Coş adlı ve genç yaşta yitirdiğimiz bir sinema yazarı çıkarırdı. Kerime Nadir'in bir eserinden filme alınmış "Dert Bende"yle ve doğrudan doğruya Kerime Nadir'in romancılığıyla alay eden, kaba, haksız, hislerime yenik düştüğüm bir yazı yayımlamıştım.

Aradan yıllar geçti, bu yazı -Derginin de adını hatırladım şimdi: Yedinci Sanat- 1970'lerde yayımlanmıştı. On yıl falan geçti. Ankara Yokuşu'ndan iniyordum, İnkılap Kitabevi'nin vitrininde "Romancının Dünyası" diye bir kitap. Ulu bir ağaç gövdesi kapakta, dallardan yemyeşil çınar yaprakları fışkırmış. Kerime Nadir adı. Kerime Nadir anılarını yayımlamış.

İlgimi çekti. Çünkü aşk ve karasevda romanları yazmış yazarların anılarını yayımlamaları pek adetten değildir. Kitabı satın aldım ve Sirkeci'den dolmuşa bindim. Şöyle tanyorum sayfaları, gözlerime inanamıyorum, her beş on sayfada bir "Selim İleri" ismi! Yedinci Sanat'taki yazıyı bütün bunaklığım ile tabii çoktan unutmuşum. Ve Kerime Nadir'le hiç tanışmamışım. Bu kadın ne yazıyor acaba?

Eve gelip Romancının Dünyası'nı apar topar okuyunca hanyayı konyayı iyice anladım: Kerime Nadir yıllar önceki yazıma öylesine üzölmüş, öylesine alınmış ki, yazarlık yaşamının handiye bir onur konusu yapmış. O öfkeyle beni yerin dibine sokup çıkarıyor, daha doğrusu pek çıkarmıyor, yerin dibinde bırakıyor.

Üzölmek sırası bendeydi. Üstelik anılar üşüşmüştü. Yeniyetmelik yıllarımda Kerime Nadir Maçka Palas'ta otururdu.

Ona bir kez telefon etmiş, “Ruh Gurbetinde” adlı romanı çok severek okuduğumu söylemişim. Söylemişim de, Yedinci Sanat'taki o “küstah” yazıyı -Kerime Nadir'in niteleyişi ve haklı- neden yazmışım?

Güç bela romancının telefon numarasını buldum. Hatırlıyorum'da ayrıntılarıyla anlatmışım. Telefona kendisi çıktı. “Ben Selim İleri...” dedim. Adım önce bir anlam ifade etmedi. Ama sonra, hemen buz kesti Kerime Nadir. Hele “Romancının Dünyası'nı şimdi bitirdim....” deyince neredeyse telefonu kapatacaktı.

Özür diledim, defalarca özür diledim. Yedinci Sanat'taki yazı için pişmanlık duyduğumu söyledim. Rahmetli Kerime Nadir'in sesi değişti, yumuşadı, kırılganlaştı ve merhamet kazandı. “O zaman niçin böyle yaptınız?” diyordu.

İçimden acılar geçiyordu. Bazı şeylerin hiç olmamış olmasını istersiniz, bu da onlardan biriydi. İnsanlara güzel duygular aşılamış bir yazarı boş yere gücendirmişim. Üstelik bunu “ilericilik” adına yapmışım.

Tabii pancar gibi kızarmışım

Temmuz başıydı. Avcı Er Eğitim Taburu'na bir binbaşı atandı, şimdi aziz dostum olan Tuğgeneral Sami Demirel. Binbaşı, tıpkı yarbayımız gibi, benden bir iki yaş küçük. Yüzbaşımızın postası Latif telaş içinde geldi. Binbaşı Sami Demirel'in beni görmek istediğini söyledi. Acaba niye?

Bin bir endişeyle hemen gittim. Sami Komutan odasında, masasındaki birtakım kağıtlara kapanmış. Başını kaldırıp bana baktı.

“Ali Selim İleri. İstanbul, emret komutanım!”

Sami Komutan'ın yüzü hiçbir ifade yansıtmıyor, ciddi, donuk. “Askerliğini kısa dönem bedelli mi yapıyorsun?” dedi. Evet-mevet. Bir iki şey daha sordu. Sami Komutan'da bir

şaşımsılık var ama ser veriyor sır vermiyor. “Rahat mısın?” diye sordu, “Peki git!” dedi. Tekrar bölüğe döndüm.

Kendi kendime, bir komutanın şimdi er konumunda olan bir yazara askerce ilgisi, inceliği diyorum. Meselenin içyüzü çok sonra anlaşıldı, er konumundan çıktığım gün:

Sami Beyle Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan eşi Nesrin Hanım, 1970'lerde, henüz nişanlıyken bir gün Akademi Kitabevi'ndeki imza gününe gelmişler. Dostlukların Son Günü ya da Ölüm ilişkileri, ikisinden biri yeni yayımlanmış. Biraz konuşmuşuz. Sami Binbaşı, “Askerliğinizi nerde yaptınız?” diye sormuş. “Tuzla'da kısa dönem yaptım.” demişim. Bende yalan çok. 1970'lerde öyle bir kısa dönem bedelsiz askerlik çıkmıştı. Ahmet Cemal, Murat Belge falan gitmişlerdi, onlardan biliyorum ya; aradan on küsur yıl geçiyor. Binbaşı Sami Demirel bizim tabura ataniyor. Kendisine yazar Selim İleri'nin de kışlada olduğu söyleniyor. Sami Bey anlam veremiyor, o yüzden beni görmek istemiş. Yalanımı yüzüme vurmadı. Gerçekten büyük bir incelikli, terhisten sonra şakaya vurarak anlatması. Tabii pancar gibi kızarmıştım.

Necef'i öldürmeyi düşünüyorken...

Argos'tan yorgun argın dönmüştüm, Necef aradı. “Şen Dullar”ın o haftaki bölümünde bir yazarın imza günü sahnesi varmış.

Necef, “Figüranla olmuyor. Çok iğreti kalıyor. Bir saatini lütfen bize ayır.” diyor.

Önce canım sıkıldı. Necef de nerden çıkardı bu işi diyorum. Ama birlikte güldüğümüz, birlikte üzüldüğümüz günlerimiz olmuş. Necef'e hayır diyemem, isteksiz isteksiz peki dedim. Çarşamba günü ekip beni Şakirpaşa İşhanı'ndan alacak. Hiç unutmam, sabah on bir buçukta.

Tek bir sahne, Tünel'de bir kitabevinde. Fakat Cihargir'de, Tavukuçmaz Yokuşu'nda bir eve gittik. Orada anlaşıldı ki üç

dört sahnelik bir iş: telefonla konuşuyorum, dizinin oyuncularından bir hanımla buluşuyorum, kitap imzalıyorum, hatıra fotoğrafı çektiriyorum. Necef'i öldürmeyi düşünüyorum.

Yönetmene “Bunları ben nasıl yaparım?” dedim. Heyecandan tıkanmış hâldeyim. Gelgelelim yapılacak bir şey yok artık. Titreye titreye telefon sahnesini oynadım. Şen Dullar sesli çekiliyor. Necef'in diyaloglarını ezberleyinceye kadar canım çıktı. Kısacık sahneyi üç beş kez çektiler. Artık hangisi idare ederse onu kullanacaklar.

Oradan Tünel'e gidildi, öğle sonrası. Buluşma sahnesi çekildi. Nihayet akşam üzeri oldu, bu kez de imza sahnesi. Hazırlanması falan, akşamı buldu. Günüm ziyan olup bitmiş. Otuz karış surat. Bir kadeh bir şey ikram ettiler, epey yatıştım.

Saat dokuza doğru çekim bitti. Yapım sorumlusu bir zarf tutuşturdu elime. “Bu nedir?” dedim. “Oyunculuğunuz için...” diyor adam. Teşekkür edip aldım; yolda takside zarfı açtım, benim Argos aylığının yarısı kadar bir para, beş altı, bilemedin yedi saatin karşılığı. Tabii bende tavır değişti.

Gece Necef telefon etti, “Yorulmadın değil mi?” diye soruyor. Ağzım kulaklarımda. “Yok canım, çok hoş bir gündü. Beni el üstünde tuttular.” dedim. Necef başka bölümlerde oynayıp oynamayacağımı sordu. Kendimi ağırdan satmaya çalışarak, “Olabilir...” falan diyorum, havaya bürünmüşüm.

(SELİM İLERİ, ANILAR; ISSIZ VE YAĞMURLU,
DOĞAN KİTAP, 2000)

Süleyman NAZİF

(1869-1927)

Sait Paşanın oğlu olan Süleyman Nazif, Servet-i Fünun dönemi şair ve yazarlarımızdandır. Fransızca ve Arapça'yı özel eğitim alarak öğrenmiş, basın hayatına Diyarbakır'da girmiştir. II. Abdülhamit yönetimine karşı çıktığı için Paris'e kaçmıştır. Değişik illerde valilik yapmıştır.

ESERLERİ:

Gizli Figanlar, Batarya ile Ateş (şiir); Fuzulî, Mehmet Akif, Namık Kemal (inceleme); Fırak-ı Irak, El Cezine Mektupları, Çal Çoban Çal (makale-anı).

İTİRAF

Hasret olduk eski istibdade biz

Padişahım gelmemişken yade biz,
İşte geldik senden istimdade biz,
Öldürürler başlasak feryade biz,
Hasret olduk eski istibdade biz.

Dembedem coşmakta fakr-ü ihtiyaç,
Her ocak sönmüş ve susmuş millet aç,
Memleket matemde, öksüz taht ü taç,
Hasret olduk eski istibdade biz.

(ŞAİR EŞREF, HİLMİ YÜCEBAŞ, DİLEK YAYINEVİ, 1984)

Tarık BUĞRA

(1918-1994)

Akşehir'de doğmuş, ilk ve ortaokulu Akşehir'de okumuştur. İstanbul Lisesine devam etmiş, Konya Lisesini bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp ve Hukuk Fakültelerinde bir süre okuduktan sonra kaydolduğu Edebiyat Fakültesi Türk Dil Edebiyatı Bölümünün son sınıfından ayrılmıştır. Şişli Terakki Lisesinde öğretmenlik yapmıştır. Milliyet, Vatan, Yeni İstanbul, Tercüman, Türkiye gazeteleri; Hisar, Yol dergilerinde fıkralar yazmış, yazı işleri müdürlüğü yapmıştır.

ESERLERİ:

Yarın Diye Bir Şey Yoktur, İki Uykunun Arasında (hikâye); Siyah Kehribar, Küçük Ağa, Küçük Ağa Ankara'da, İbiş'in Rüyası, Firavun İmanı, Dönemeçte, Gençliğim Eyvah, Yağmur Beklerken, Yalnızlar, Oscancık (roman); Düşman Kazanma Sanatı, Politika Dışı, Bu Çağın Adı (deneme)

İTİRAF

Şükür Allah'a, bana deve inadı vermiş

Ortaokul enerji kaynamaları, kaldırıp kaldırıp havalandırmaları çağıyla başladı. Koşmalar, Sultan dağlarına tırmanmalar, öğretmenlere baş kaldırmalar ve yarışmalar, maçlar, maçlar. Zaten beşinci sınıfa arkadaşları isyana ve dağa çıkmaya

teşvikten bir hafta tard almıştım. Yedinci sınıfın ilk haftalarında da, belki âşık olduğum Tabiye öğretmenini -ne kadar güzel ve şık, aynı zamanda genç bir kızdı- sınıfta ağılattım. Belki o da beni iyi bir öğrencisi olarak hususi şekilde benimsiyordu ve bir hafta tard da bunun için aldım. Konya Lisesi son sınıfında da aynı şey olacaktı.

Kıscacası tipik haylaz çocuk olmanın tadına kapılıp gitmek üzere idim. Ki, bir Türkçe öğretmeni geldi: Şâir ve araştırmacı Rıfkı Melûl Meriç merhum. Okuma kitabımızda da bir şiiri bulunuyordu. Bunu keşfetmiştik. Bir derste ben yanımdaki arkadaşla sırtıtırken okumamı istedi. Açtım arkalarındaki şiirini -Havuz idi adı- okudum. Sen akıllı bir şeye benziyorsun dedi, babamı sordu, söyledim. Hemen ikindi gidip konuşmuş ve Anatol France'ın Tais'ini vermiş, okusun demiş. Bu da benim yeniden kitaplara dönüşüm oldu. Rahmetli benden şiir yazmamı istemişti. Önemsenmek güzel şey. Başladım mısralar döktürmeye, parmak saymalara ve kafiye aramalara. Bir de şiir döktürdüm, götürüp verdim. Teneffüste dünyanın en büyük hükmünü, bekler gibi etrafında dolaşıyordum. Çağırdı ve “berbat” dedi. Dünya yıkıldı. Ama kısa bir zaman için.

Şükür Allah'a, bana deve inadı vermiş. Nitekim hikâyeciliğim, Mehmet Kaplan Beyin böyle bir tavrıyla ortaya çıkmıştır. Başladım yeni bir şaheser yaratmak için çalışmaya. Beğenildi. Bu denemeler sürüp gitti. Ne çare ki, şiir nedir bilmiyordum. Rahmetli hocaya gelince, o da geleneğin ve durgun bir estetiğin şairi idi. Onun bana büyük yardımı dünyaya metelik vermeyen, biraz filozof, daha çok aforizmacı kafa yapısından gelmiştir.

Yeni yıla ve bayrama beş parasız giren aile babası

Yeni İstanbul iki defa el değiştirdi. Ben de üç defa kovulup alındım. Hele birisi... Unutamam. Yılbaşı ile bayram bir araya gelmişti. Maaşımın yerine bir zarf... Teşekkür ve

ilerideki çalışmalarım da başarılar dileği. Ücret? Tazminat? Mahkemeye saygıları vardı. Başvurabilirdim. Yeni yıla ve bayrama beş parasız giren aile babası! Patronumuz, kibar, zarif, nazik biriydi. En uzun süren işsizliğim bu olmuştur.

Daha bunları doğru dürüst yazamazken

“Gençliğim Eyvah”ı da, çıkışından yedi ay sonra öyle okudum. Ve, gece saat iki buçuk idi, karıma: “En önemli romanım bu.” dedim. Ama hak da verdim eleştirmeci Fethi Naci’ye: Romanda, gerçekten, Jan Jak Ruso’nun adı da, Taranacı’nın mısraı da yanlıştı. Daha bunları doğru dürüst yazamazken Marks’tan söz etmeye kalkışıyordum.

Alnı şakıma bir yumruk yedim, uyandım

Yıllardan beri masamın üzerinde sekiz maddelik bir “iç tüzük” durur, iyi hatırlıyorum; onu, kendimden başka herkesi ve her şeyi engelim olarak gördüğüm, suçladığım delikanlılık çağlarımda, mutlu bir uyanışla, kendi kendimle dalga geçmek için yazmıştım.

Her şeye bir kulp takıyor, armutu saptan, üzümü çöpten ibaret görüyordum. Dünya sanki benim elimi kolumu bağlamak için yaratılmıştı. Hâlbuki bir bıraksalar neler ve neler yapmazdım. Bırakmıyorlardı ki...

Yalnız bırakmamak da değil, kıymetimi bilmiyor, hakkımı vermiyorlardı. Bu hava içinde dır dır dırlanmaktan başka ne yapabiliirdim? Ben de öyle yapıyor, dırlayıp duruyordum.

Belki bir gün o hâdiseyi de anlatırım; fakat şimdi gereği yok, on dört yıl kadar önce alnı şakıma bir yumruk yedim, uyandım ve kendimi alaya alarak harekete geçirebilirim ümi-diyle o sekiz maddelik iç tüzüğümü yaptım:

Madde bir; Yazmaya başlamadan önce yazamıyorum.

Madde iki; Başkalarını hor görmek, kötülemek sana zırnık kazandıramaz. Olsa olsa zamanını çürütür.

Madde üç; Zamanın sana çalışması için bir şeyler yapman veya yapmaya başlaman şarttır.

Madde dört; Başarın ancak yaptıklarına göre ve o kıratla olacaktır.

Madde beş; El elden üstündür: Senden iyileri, senden üstünleri daima çıkacak, senin yaptıklarını geliştiren, mükemmele ulaştıran daima bulunacaktır.

Madde altı; Deveküşuna dönmen işe yaramaz, inkârın, sırt çevirişin metelik etmez. Yapan yapmıştır, kimsenin başarısını elinden alamazsın.

Madde yedi; Sen kendi en güzelini, kendi en başarılını ara. Onu da kimse senin elinden alamaz.

Madde sekiz; Senin tek engelin kendinsin: Kendi ukalâlıkların, kendi kıskançlıkların ve tembelliğindir. Anladın mı dalgalak?

Dayak Cennetten Çıkmadır

Kimse telaşlanmasın ve alınmasın. Gerçi yazım dayağa bir övgü olacak; ama onun genel savunması değil. Yediğim bir tokatın hikâyesidir bu. Çok yararını gördüm; belki uyaracak birkaç genç sanatçı bulur umuduyla yazıyorum:

Yıl 1947... Edebiyat Fakültesinin Türkoloji Bölümü bir dergi çıkarıyor, isim babası ben olmuşum: Zeytindalı. O zaman doçent olan Mehmet Kaplan Bey ilgileniyor; ikinci sayı için, “Sen bir hikâye yaz.” dedi.

Fakülte Fındıklı'da, şimdi Kız Lisesinin bulunduğu bina da. Hiç unutmam; bir kış gününün öğle üzeri. Ve hikâye yazmak da bir şey mi? Geçiyorum denize bakan bir boş odaya... ve... başlıyorum arpacı kumrusu gibi düşünmeye!

Anlıyorum ki, daha hikâyenin ne olduğundan bile haberm yok: Eserim meserim bulunmasa da, ben romancıyım, tiyatro yazarıyım ben! Kafamda, hülyalarım da öyleyim ben. Ve ne kadar vızıltı saysam da, hikâye nanay! Dan diye anlıyorum

bunu; yediremiyorum ama: İkiniyor, sıkınıyor ve üç saat sonra “Kekik Kokusu” diye bir şaheser yumurtluyorum. Güzel mi, çirkin mi; saçma mı, sapan mı bakmadan, bitti ya, koşturuyorum Kaplan Beye. Tablo hâlâ gözümün önündedir:

Kış ikindisinin loşluğundan, tepedeki ampulle pek kurtulamayan odada, daha o günlerde bana karşı arkadaşça davranan Kaplan, şaheserimi kendisine has sabırla okuyor, bitirince de; “lıh” diyor ve ekliyor. “Sen hikâye yazamazsın.”

(Allah razı olsun, bu olayı her anlatışımda ters yorumlar o; aslında ise, o sözleri için kendisine teşekkürün en hasını duyuyorum. Hikâyeciliğimi harekete geçirmiş, kırbaçlamıştı. Başka hikâyesi olmadığı için, o şaheseri nasıl olsa koyacaktı. Pekâlâ, bir şey söylemeden, bir burun kıvrmasıyla geçiştirebilirdi işi. O zaman, hikâyeci Tarık Buğra'ya da nanay!)

(POLİTİKA DIŞI, TARIK BUĞRA, ÖTÜKEN, 1992)

Tevfık FİKRET

(1867-1915)

HAYATI

Asıl adı Mehmed Tevfık olan Tevfık Fikret, 26 Aralık 1867'de İstanbul'da doğmuştur. On iki yaşında öksüz kalan Fikret, Mahmudiye Rüştîyesinde okumuş, daha sonra girdiği Mekteb-i Sultaniyi (Galatasaray Lisesi) birincilikle bitirmiştir. Mezun olduğu bu okula daha sonra Türkçe öğretmeni (1892) ve müdür olmuştur. Mirsad dergisinin 1891'de açtığı şiir yarışmasında birincilik kazanmış ve edebiyat çevrelerinde adını duyurmuştur.

1896'da Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğüne getirilmiş ve dergi onun yönetiminde Edebiyat-ı Cedide akımının yayın organı hâline gelmiştir. Aynı yıl Türkçe öğretmeni olarak Robert Kolej'e girmiş ve 1906'da Robert Kolej'in hemen yakınında bir ev yaptırarak oraya Aşîyan adını vermiştir. Meşrutiyet'ten sonra Hüseyin Kazım Kadri ve Hüseyin Cahit Yalçın'la birlikte Tanin gazetesini kurmuştur. İlerleyen yıllarda değişik nedenlerden dolayı İttihat ve Terakki iktidarına kızarak Aşîyan'a çekilmiştir. Kolundan olduğu bir ameliyat sonrası hayata gözlerini yumuştur.

ESERLERİ:

Rûbab-ı Şikeste, Haluk'un Defteri, Tarih-i Kadim, Son Şiirler, Rubab'ın Cevabı, Doksanbeşe Doğru (şiir).

İTİRAF**Ben kendimi beyhude öldürüp duruyormuşum**

Arnavutköyü'nde ikamet ettiğim için sık sık ziyaretine geliyordum. Bir gün bana dedi ki “Ekrem, vallahi senin de, hepinizin de hakkınız varmış: Ben kendimi beyhude öldürüp duruyormuşum. Sanki ben vatan, vatan diye bağırıp duruyorum da ne oluyor. Vatan Yerebatan olup gidiyor. Ben de arada mahvoluyorum.” Derhâl kendisini tasdik ve fikrinin isabetini en kat’î delillerle teyîd ettim: “Şübhe mi var? Senin burada çırpınıp durmandan ne çıkar? Hükümet mesleğini mi değiştirir? Yoksa millet gözlerini mi açar? Ah Fikretçğim, bu bedbaht milleti Kemal bile bihakkın ikaz edememiş. Hem sen millete de hitab etmiyorsun, dört duvar arasında iki üç arkadaşına ıztırab-ı ruhunu haykırmaktan başka bir şey yaptığın yok. Lakin haykıra haykıra sesin kısıldı, birgün nefesin dola-cak! Asabını o kadar tehyîc ediyorsun ki seni bir bilmeyen görse çıldırmağa başladığına hükmeder. Vatanına, milletine hizmet mi etmek istiyorsun? Yazı yaz Fikretçğim, sen daha birkaç Rûbab-ı Şikeste yazabilirsin. Yaz bize o nefis, o mest-i ilham şiirlerini yaz.”

(ALİ EKREM BOLAYIRIN ANILARI, KÜLTÜR BAKANLIĞI
YAYINLARI, METİN KAYAHAN ÖZGÜL, 1991, ANKARA)

Evvela benim şiirleri okuyacağım, seninkilerden sonra bunlar yutulmaz

Fikret, önündeki küçük masaya şiirlerini açmış sıra ile birleştirmiş, beni bekliyordu. Dedi ki “Evvela benim şiirleri okuyacağım. Seninkilerden sonra bunlar yutulmaz!”

– Ne garip adamsın sen, daha görmediğin şiirleri mücerret benim olduğu için kendi şiirlerine gözü kapalı tercih ediyorsun!

– Ben dediğimi bilirim, hele dinle bakalım. Dinle ama, dal-kavukluk istemem ha! Vicdanî takdirlerini beklerim.

Bütün kuvve-i maneviyyemi tatbik ve imal ederek dimağında kalbimin saltanatını temîn ettim: şiirleri Fikret'in eserleri olduğu için sevmeye, beğenmeye karar vermiştim. İtiraf ederim ki böyle bir karar ittihazı bana bir günün içinde belki hayatımda en ağır mücadele-i nefsiyyeyi yaptırmıştır!

Fikret okumağa başladı. Şermin'in mini mini münderecatı birer birer şairin lisanından benim vicdanıma aksetti. Bunları dinlerken hepsini, bilaistisna beğeniyor, seviyordum. Kendi samîmiyetime kendim de hayret ettim ve o kadar kendimden geçtim ki şimdi şiirlerin benim şiirlerimden yüksek olduğuna kanaat getirmiştim. Endişelerim ne kadar beyhude imiş: Hiç bu sîması ruh kadar sevimli, ruhu ilham-ı sübhanî (ilahî ilham) kadar yüksek şair, hiç Tevfık Fikret adî şiirler yazabilir mi? İşte birbirinden nefis dürrer-i sünûhatını bilürün (akla gelmiş incilerini billur gibi) sadayı ahengiyle ruhuma îsar ediyor. Sürurlar, şaşaalar içinde aldım. Fikret avaze-i takdîratıma boğuldu, samîmî heyecanlarım onu derya-yı hayrete ilka etmişti (atmıştı) Muttasıl soruyordu: "Sahi mi Ekrem? Bu şiircikler, bu kötü, bu adî zannettiğim şeyler bu kadar güzel mi?" Onu en samîmî lisan-ı vicdanımla temîn ediyordum. Nasıl temîn etmeyeyim ki, umkına (derinine) infaz-ı nazar kabil olamayan ruh-ı beşerin bir ilahî dalaletiyle kendim rüşd-i idraki zayi etmiş bir kalb-i sırf olmuş: Şermin benim nazarımda o dakika bir şaheser-i bidaat (yaratıcılık şaheseri) idi. Bedbaht Fikret, arkadaşının bu samîmî gafletiyle bir an-ı tesellî hatta bir lahzai gurur yaşadı!

Eyvah, şimdi benim şiirlerim okunacak. Fikret "Ey şimdi nöbet seninkilere geldi, ver bakalım" deyince gözlerime enini hicab sıyrılıverdi. Bîçare şairin zeban-ı mübahat (öğünme dili) olan sîmasında gurup renkleri görmeğe başladım. Âdeta başımı arkaya döndürerek şiir paketini ona uzattım.

Fikret okumağa başladı. Birinci şiirden itibaren meserreti hüzne inkılab etti. Okuduğu şiir "Nedimeciğin Tevhîdi" idi.

“Ooh, dedi, bu ne güzel eser? Ben böyle bir tevhidi bütün ömrümü sarf etsem yazamam.” Sonra diğer şiirleri okudu, dudakları titreye titreye, gözleri süzüle süzüle hepsini ikişer, üçer defa okudu. Nihayet “Küçük Mezarı Ziyaret” şiirine gelince ağlamağa başladı. “Aman Ekremciğim. Senden rica ederim, sakın böyle ikinci bir şiir yazma. Çocukları teessüründen hasta edersin.” dedi ve “Şermin” in masada duran müsveddelerini bir el darbesiyle yere fırlatarak ayağa kalktı, geldi beni kucakladı, sonra yanıma oturdu.

– İşte şiir buna derler. Çocuklar için de, büyükler için de şiir böyle yazılır. Seni tebrik ederim Ekrem. Tahminim ne kadar doğru çıktı: Bizim şiirler senin şiirlere kıyas kabul etmez. Bilmem nasıl bu maskaralıkları yazabilmişim.

– Amma yaptın hal

– Bırak kardeşim, bırak rica ederim. Emînim ki Şermin'i dinlerken pek samîmî surette takdir ediyordun. Lakin beni de aldatacak kadar ciddî ve kalbî olan bu takdîrinin şiirlerden değil, hasta kardeşin Fıkret'e olan muhabbetinden ileriye geldiği anlaşıldı.

Şermin'i, bu kadar adî bir eseri hasta hasta niçin yazdığımı anlatayım

Hissinden çok müteşekkirim Ekrem, şimdi sana Şermin'i, bu kadar adî bir eseri hasta hasta niçin yazdığımı anlatayım: Hastalık beni çok masrafa soktu. Hekime, ilaca para yetiştiremez oldum. Bir gün Satı Bey beni görmeğe geldi. Satı Beyi tanırmısın?

– Yuva isimli hususi bir mektep açan zat değil mi?

– Ta kendisi. Satı Bey beni düşünceli görmüş ve sebebini de keşfetmiş olacak ki “Yuva”sındaki çocuklara okutmak için bu çocuk şiirlerini benden istedi, iki üç küçük formalık bir kitap yazarsanız size kırk lira veririm, kitabı da kendi hesabıma tabettiririm dedi. Daha ben muvafakat cevabını bile vermeden, ertesi gün kırk lirayı da getirdi, işte Şermin'i bunun üzerine mecburen

yazdım. Ekrem, bir gün gelir de Tefvık Fikret Şermin kadar adı bir eseri nasıl yazmış derlerse öleceğime yakın hekim, ilaç parası tedariki için hasta hasta, icbar-ı tabiatle yazdığımı söylersin ve biçare kardeşin Fikret'i sen müdafaa edersin!

(ALİ EKREM BOLAYIRIN HATIRALARI, KÜLTÜR BAKANLIĞI
YAYINLARI, METİN KAYAHAN ÖZGÜL, 1991.)

Yahya Kemal Beyatlı

(1884-1958)

Asıl adı Ahmed Agâh olan Yahya Kemal, Üsküp'te doğmuştur. İlk öğrenimini Üsküp'te, liseyi İstanbul Vefa Lisesinde tamamlamıştır. Fransa'da Siyasal Bilgiler'de okumuş, hocaları Albert Sorrel'den etkilenecek Türk kültürünü incelemeye başlamıştır. Darüşşafaka, Medresetü'l-Vâizin ve Darülfünûn'da Tarih ve Edebiyat dersleri okutmuş, Lozan Konferansı'na katılmıştır.

Urfa, Yozgat, Tekirdağ ve İstanbul milletvekillikleri yapmıştır. Pakistan büyükelçiliği görevindeyken emekli olmuştur.

ESERLERİ:

Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgârıyla, Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş, Bitmemiş Şiirler (şiir); Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Siyasi Hikâyeler, Siyasi ve Edebi Portreler, Edebiyata Dair, Çocukluğum Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım, Tarih Muhasebeleri, Mektuplar-Makaleler (fikir, hatıra)

İTİRAF

Ne şiir, ne kitap ve ne dostlarım beni bu korkunç yalnızlıktan çekip alabilirler

Büyük şair, büyük edip olmaktan daha önemli üç şey var: Birincisi evlenip bir yuva kurmak, ikincisi bir ev sahibi olmak,

üçüncüsü bir tarafta kimseye muhtaç olmayacak kadar parası bulunmak. Ben bunların üçünü de yapamadım. Akşam oldu mu dostlar dağılır, evlerine gider. Ben şu otel odasında yalnızlığı bütün dehşetiyle duyarım. Ne şiir, ne kitap ve ne dostlarım beni bu korkunç yalnızlıktan çekip alabilirler.

(ESKİ DOSTLAR, SADUN TANJU, TÜRKİYE İŞ BANKASI YAYINLARI, 2000)

Sonunda anladım ki, İstanbul'a Niş'ten değil Paris'ten gelmek lazım

Niş'ten İstanbul'a geldim. Babam önleyemedi. Cebimde epeyce altın var. Ama İstanbul'un paşazadeleri yerli halkı yanında ben pek acayip duruyorum. Giyimleri, oturup kalkmaları, konuşmaları, şakalaşmaları başka. Onlar gibi Bother'de elbise yaptırıyorum, Kolaro'dan gömlekler alıyorum, bir türlü onlar gibi olamıyorum. Sonunda anladım ki, İstanbul'a Niş'ten değil Paris'ten gelmek lazım. Ben de kalktım Paris'e gittim.

(ESKİ DOSTLAR, SADUN TANJU, TÜRKİYE İŞ BANKASI YAYINLARI, 2000)

Akınlr'ımdan birkaç parçayı Abdülhak Hâmid'in yeni bir eseri olarak gösterdim

Bruxselles'e gittim; orada Hüseyin Siyret'le Kemal Midhat'ı buldum. Beni Cambre ormanında çaya götürdüler. Onlara yeni şiirimi kendi eserim olarak okumağı münâsip görmedim, çünkü Hüseyin Siyret, o zaman, şiir tarafımı çekemezdi.

Leyâl-i Girîzan şâiri, Abdülhak Hâmid'in Londra'da ne yaptığını, yeni bir şeyler yazıp yazmadığını sordu. Ben de benim Akınlr'ımdan birkaç parçayı Abdülhak Hâmid'in yeni bir eseri olarak gösterdim. Hüseyin Siyret gaşyoldu; Hâmid'in dehâsına hayran olmağa hazır olduğu için hayranlığını bütün bir gün tekrar etti, durdu.

İçimden seviniyordum.

İlk tecrübemin bu tesiri hâsıl etmesi şiirdeki kudretime verdiğim ehemmiyeti kendi gözümde meşru gösterdikten başka beni fazla hayâlâta da saptırıyordu.

(HATIRALARIM, YAHYA KEMAL,
İSTANBUL FETİH CEMİYETİ, 1986)

Onlara, kendilerinin hoşlanacağı karşılığı verdim

Bir gün Orhan Seyfi ile Yusuf Ziya beni ziyarete geldiler. Önce Fransız edebiyatı üzerinde konuştuk. Sonra, benim yurttan bulunmadığım yıllardaki Türk kültürü, Türk şiirinden açtık. Daha sonra,

“Sana bir soru soracağız, üstad.” dediler. “Şiir salt ilhamla mı yazılır, yoksa bu konuda kültür gerekli midir? “ ve eklediler:

“Öyle ümmi ozanlar yaşamış ki, hiç kültürden nasiplerini almadıkları hâlde güzel şiirler yapmışlar.”

Biraz durdum, düşündüm. Her ikisi de kültür yanlısı görünmüyordu. Öyle oturup ciddi ciddi kitap okumaya alışmamışlardı. Kulaktan dolma, çok sığ bilgileri vardı. Söz gelişi bir Odiseus'u bir İlyada'yı okumaya kalksalar, bırakın onları, çağdaş Fransız ozanlarının şiirlerini anlayacak yetenekleri yoktu. Onlara, kendilerinin hoşlanacağı karşılığı verdim :

“Şiir, ilham perisi ile başbaşa kalınınca yazılır. Kültür istemez. Batılı ozanlar da öyle.” Yanımdan memnun ayrıldılar. Bundan dolayı yüzeyde kalan manzumeleri daha kendileri hayatta iken unutulacaktır.

(AH BEYOĞLU VAH BEYOĞLU, SALAH BİRSEL,
TÜRKİYE İŞ BANKASI YAYINLARI, 1983)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

(1889-1974)

1889'da Kahire'de doğan yazar İzmir İdadisinde, İskenderiye'deki bir Fransız okulunda okumuştur. İstanbul Hukuk Mektebine girmiş; fakat bitirememiştir. Fecr-i Âti topluluğuna katılmış, İkdâm gazetesinde yazmıştır.

Mardin ve Manisa milletvekillikleri yapmıştır. Tiran, Prag, La Haye, Bern ve Tahran elçiliklerinde bulunmuştur.

ESERLERİ:

Kıralık Konak, Nur Baba, Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore, Yaban, Ankara, Bir Sürgün, Panaroma, Hep O Şarkı (roman); Bir Serencam, Rahmet, Milli Savaş Hikâyeleri (hikâye); Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Vatan Yolunda, Politikada 45 Yıl, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları (anı)

İTİRAF

Asıl maksadım Mevlâna ocağına kapılanmanın yolunu bulmaktır

Bizim Mevlevîhane'nin her şeyi nasıl gözümde tüterdi. O sık ve yakışıklı genç Çelebi, elvan elvan tennureleriyle o nazlı nazlı dervişler, o ney ve tanbur sesleri bana ne kadar tatlı, ne kadar cazibeli gelirdi, bu korkunç ve haşın kargaşa-

lığın içinden! Bir kuş olsam da uçup gitsem oraya derdim kendi kendime. Sanki birdenbire kabuslu bir rüyadan uyanmış, sanki birdenbire gözlerimi bir sevgi ve şefkat kucacağında açmış gibi olacaktım o zaman... Hem, Ramazan gecelerinde, bön Cemal ağabeyimle beraber, o dervişler arasına karışmak ve semahaneye girip oturmak imkanını da buluyordum. Gerçi, ne devran olur, ne saz sesi duyulur, ne de Çelebinin yüzü görülürdü böyle gecelerde. Hatta, aklımda kaldığına göre, teravi namazı dahi kılınmazdı. Yalnız, dedelerden birinin hüccesinde toplanılıp tatlı tatlı sohbetler edilir ve ara sıra da yine bunlardan biriyle semahaneye gidilerek geniş bir halka hâlinde diz çökülüp oturulur ve saatlerce sessiz sessiz tesbih çekilirdi.

Tesbih ama ne tesbih! Her biri iki ceviz iriliğinde beş yüz ve belki bin taneli öyle kocaman, öyle dev gibi bir tesbih ki, yere yayıldığı vakit zincirleme bir daire şeklinde semahanenin bütün kutrunu çepçevre dolanırdı ve avuçtan avuca, kucaktan kucağa her devri en az on beş yirmi dakika sürerdi. Onun içindir ki, başlangıçta pek hoşuma giden ve bana, uzaktan uzağa o kadar imrenerek seyrettiğim Semahaneye girip dervişler sırasında yer almak gururunu veren bu “Elbirliği tesbih çekme” işinden en sonunda bir hayli yorulmuş, kolum kanadım kırılmış olarak çıkardım. Çıkardım ama, ilk fırsatta tekrar etmekten yine kendimi alamazdım.

Beni böyle bir gayrete, böyle bir şevke sevkeden işin yalnız Mevlevî tekkesindeki tatlılık ve samimîlik havasından doğduğunu sanmıyorum. Kimbilir belki o bin taneli dev tesbihi çekmek cefasına bir ikbale ermek hırsıyla katılıyordum. Geçmiş gün şimdi, niye saklıyayım? Evet, belki de bu gayreti, bu şevki göstermekten, asıl maksadım dedelerden birinin gözüne girerek Mevlana ocağına kapılanma-

nın yolunu bulmak ve günün birinde bu meydana böyle manasız bir iş için, böyle adsız bir sığıntı gibi değil, Çelebi efendinin dervişleri etrafında adlı sanlı bir derviş olarak sikkem ve tennuremle, ellerim göklerde, başım havalarda girebilmektir.

(ANAMIN KİTABI, YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU,
VARLIK YAYINLARI, 1957)

Yaşar KEMAL

(1922 -)

Asıl adı Kemal Sadık Göğceli olan Yaşar Kemal, 1922 yılında Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite/Göğceli köyünde doğmuştur. Henüz ortaokuldayken folklor derlemeleri yapmaya başlamıştır. İlk şiirleri Adana Halkevi'nin yayını olan “Görüşler” dergisinde yayımlanmıştır. Ortaokulu bitiremeden bırakmış; ırgatlık, amelebaşılık, pirinç tarlalarında su bekçiliği, arzuhâlcilik, öğretmenlik, kütüphane memurluğu gibi işlerde çalışmıştır. Ülke, Kovan, Millet, Beşpınar dergilerinde şiirleri yayımlanmıştır. 1951 yılında İstanbul'a yerleşmiş, Cumhuriyet gazetesinde fıkra ile röportaj yazarlığı yapmaya başlamıştır. “Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün” başlıklı röportajıyla Gazeteciler Cemiyeti Özel Başarı Armağanı'nı kazanmıştır. İlk romanı “İnce Memed” ile 1955 yılında Varlık Roman Armağanı'nı kazanmış, 1974 yılında “Demirciler Çarşısı Cinayeti” adlı yapıtı ile, Madaralı Roman Ödülü'nü almıştır. Kitapları 29 dilde yayımlanmıştır.

ESERLERİ:

İnce Memed, Yılanı Öldürseler, Gökyüzü Mavi Kaldı, Üç Anadolu Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Denizler Kurudu, Ölmez Otu, Yusufçuk Yusuf, Kanın Sesi (roman, hikâye), Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor (anıt)

İTİRAF

İnsanlara yalan söyledim, adımlı değiştirerek kendimi sakladım

Düşüncelerimden, davranışlarımdan dolayı bir insanın başına gelebilecek her şey benim başıma geldi. İşkence gördüm, aç, işsiz kaldım. Ailemden birçok kişi yoksulluk içinde öldü. Oysa ben başka bir yol seçebilseydim, onların yaşamlarını iyileştirebilirdim. Onlara hiçbir zaman yük olmadım ya, onlara da bir yardımım dokunmadı. Bir de, en büyük acım, insanlara yalan söyledim, adımlı değiştirerek kendimi sakladım. Yaşamımda bunun kadar ağırıma giden hiçbir şey olmadı. Benim Kemal Sadık Gökçeli olduğumu bir Abidin Dino, Bir Arif Dino, bir de romancı arkadaşım Orhan Kemal biliyordu. Ortaokuldaki Türkçe öğretmenimle karşılaştım bir gün Adana'da. "Yahu Kemal," dedi bana, "...çok iyi bir yazar var Cumhuriyette kimdir acaba?" Yaşar Kemal'i övdü. Ona bile o yazarın ben olduğumu söyleyemedim. Öğretmenin adı Enver Mücendi. Sonra İstanbul'a geldi. Ondan o kadar utanmıştım ki, onu nerede görsem kaçıyordum. Bir daha yüzüne bakmadım. Oysa onu ne kadar çok seviyordum. Ama yolumu ben seçmiştim. Fazla ağırıma gitmiyordu bana yapılanlar.

(YAŞAR KEMAL KENDİNİ ANLATIYOR, YAŞAR KEMAL, TOROS YAYINLARI, 1993)

Tembel adamım

Şimdi anacağım bizim yazarların en büyük hastalığı tembellik. Bu yüzden Aziz Nesin'e hayranım. En çalışkanımız o... Hâlâ üretiyor. Yetmiş iki kitap yazmış. Ben de daha çalışkan olmak isterdim. Bana "çok yazıyorsun" diyorlar. Çok yazmıyorum. Yılda üç roman yazmam gerek benim. Altmışıma geliyorum. Yirmi altı kitap işte. Hepsisi roman da değil. Derleme var, makaleler var. Bir romancı için çok az. Tembel işi... Dünyanın belki de en tembel yazarıyım. Elin adamı bak. Örneğin

Faulkner günün yirmi dört saatinde yirmi dört saat roman yazıyor. Başka türlü olmaz be! Kafamda onbeş-yirmi tane roman konum var. Sadece konu değil. Çünkü roman sadece konu değildir. Atmosferi de var içimde. Ne yapacağımı da gayet iyi biliyorum ama yazmıyorum. Tembel adamım.

(DİLİN KEMİĞİ YOK, YALÇIN PEKŞEN,
CEP KİTAPLARI, 1986)

KAYNAKÇA

- Dilin Kemiği Yok, Yalçın PEKŞAN, Cep Kitapları, 1986
- Yahya KEMAL'in Bir Aşk Macerası, Şevket Rado, Hayat Tarih Mecmuası, 1969
- Tanık BUĞRA, Hüseyin TUNCER, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1998
- Türkiye'de Yazarın Kazancı, Alpay KABACALI, Cem Yayınevi, 1981
- Yaşar KEMAL Kendini Anlatıyor, Yaşar KEMAL, Toros Yayınları, 1993
- Anamın Kitabı, Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, Varlık Yayınları, 1957
- Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Salah BİRSEL, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1983
- Hatırlarım, Yahya KEMAL, İstanbul Fetih Cemiyeti, 1986
- Eski Dostlar, Sadun TANJU, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2000
- Eve Dönen Adam, Beşir AYVAZOĞLU, Ötüken Yayınları, 1995
- Ali Ekrem BOLAYIR'ın Anıları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Metin Kayahan ÖZGÜL, 1991, Ankara
- Politika Dışı, Tanık BUĞRA, Ötüken, 1992
- Şair EŞREF, Hilmi YÜCEBAŞ, Dilek Yayınevi, 1984
- Anılar Issız ve Yağmurlu, Selim İLERİ, Doğan Kitap
- Ay Hâlâ Güzel, Selim İLERİ, Kaf Yayınları, 1999
- Hatırlıyorum, Selim İLERİ, Altın Kitaplar Yayınevi, 1985
- Anılarda Kalan Portreler, Salim ŞENGİL, Cem Yayınevi, 1991
- Gece Mavisi, Salah BİRSEL, Varlık Yayınları, 1994

Kardeş Mektupları, Bedri Rahmi EYÜBOĞLU, Bilgi Yayınevi, 1985

Filozof Rıza TEVFİK, Hilmi YÜCEBAŞ, Dizerkonca Matbaası, 1957

Gülerek, Refik DURBAŞ, Cem Yayınevi

Objektif, Peyami SAFA, Ötüken Yayınevi, 1976

Gülden AYDIN, Hürriyet Gazetesi, 02 Haziran 2002

Şebnem İYİNAM, Radikal Gazetesi, 17 Kasım 2001

Lale TAYLA, Radikal Gazetesi, 25 Mayıs 2002

Feridun ANDAÇ, Cumhuriyet Gazetesi Kültür Eki, 16 Haziran 2002

İstanbul, Hatıralar ve Şehir, Orhan PAMUK, Yapı Kredi Yayınları, 2003

Öteki Renkler, Orhan PAMUK, İletişim Yayınları, 1990

Arkadaşım Orhan KEMAL ve Mektupları, E Yayınları, 1975

Şair Dostlarım, Oktay AKBAL, Yılmaz Yayınları, 1990

Anılarda Görmek, Oktay AKBAL, Sinan Yayınevi, 1972

Şiir Her Zaman, Cahit KÜLEBİ, Başak Yayınları, 1985

Babıali, Necip Fazıl KISAKÜREK, Büyük Doğu Yayınları, 1985

Peyami SAFA Nazım HİKMET Kavgası, Ergun GÖZE, Yağmur Yayınları, 1975

Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı, 1979

Nazım Dosyası, Ahmet SELİM, Zaman Kitap, 2002

Vala NUREDDİN, Bu Dünyadan Nazım Geçti, 1975

Sabiha SERTEL, Roman Gibi, 1969

Kemal TAHİR'e Mektuplar, Nazım HİKMET, Adam Yayınları, 1991

100. Doğum Yıl Dönümünde Nazım Hikmet'e Armağan, Alpay KABACALI, Kültür Bakanlığı, 2002

Bir Dinozorun Anıları, Mina URGAN, Yapı Kredi Yayınları, 1998

Bir Dinozorun Gezileri, Mina URGAN, Yapı Kredi Yayınları, 1999

Anılarda Görmek, Oktay AKBAL, Sinan Yayınları, 1972

Mehmet AKİF, Mithat Cemal KUNTAY, Timaş Yayınları, 1997

Japon Gülü, İlhan SELÇUK, Çağdaş Yayınları, 1994

Serveti Fünun Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi, Şemsettin KUTLU, Bateş Yayınları, 1972

Edebiyat Anıları, Hüseyin Cahit YALÇIN, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1999

Ceviz Sandıktan Anılar, Hilmi YAVUZ, Can Yayınları, 2001

Eski Dostlar, Hıfzı TOPUZ, Remzi Kitabevi, 2000

Bir Devrin Romanı, Halide Nusret ZORLUTUNA, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1978

Arkadaşım Orhan KEMAL ve Mektupları, E Yayınları, 1975

Semanur ÖZEL, E Dergisi, Nisan 2000 Entelektüel

Saaatsız Maarif Takvimi, Enis BATUR, Ark Yayınevi, 1985

Jurnal-1, Cemil MERİÇ, İletişim Yayınları, 1998

Jurnal-2, Cemil MERİÇ, İletişim Yayınları, 2002

Bu Ülke, Cemil MERİÇ, İletişim Yayınları

Konuşmalar, Cahit ZARİFOĞLU, Beyan Yayınları

Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Salah BİRSEL, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1983

Ziyaya Mektuplar, Cahit Sıtkı TARANCI, Varlık Yayınları, 1957

Delifışek, Bedri Rahmi EYÜBOĞLU, Bilgi Yayınevi, 1975

Bizim Kuşak Ve Ötekiler, Baki Süha EDİBOĞLU, Varlık Yayınevi, 1968

Çağımızın Nasrettin Hocası, Demirtaş CEYHUN, Milliyet Yayınları, 1984

Şebnem İYİNAM, Radikal Gazetesi, 26 Mayıs 2001

Feridun ANDAÇ, Hürriyet Gösteri Dergisi, Eylül 2001

Ahmet HAŞİM, Asım BEZİRCİ, İnkılap Kitabevi, 1986

Ahmet Mithat EFENDİ, Menfa, İstanbul

Diıyorlar ki, Ruşen Eşref ÜNAYDIN, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1985

Tanık BUĞRA, Hüseyin TUNCER, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1998

Güzel Yazılar Röportajlar, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997

Türkiye'de Yazarın Kazancı, Alpay KABACALI, Cem Yayınevi, 1981

Ah Biz Ödlek Aydınlar, Aziz NESİN, Adam Yayınları, 1986

Ötekiler, Baki Süha EDİBOĞLU, Varlık Yayınevi, 1968

Çağımızın Nasrettin Hocası, Demirtaş CEYHUN, Milliyet Yayınları, 1984

Şebnem İYİNAM , Radikal Gazetesi, 26 Mayıs 2001

Feridun ANDAÇ, Hürriyet Gösteri Dergisi, Eylül 2001

Ahmet HAŞİM, Asım BEZİRCİ, İnkılap Kitabevi, 1986

Ahmet Mithat EFENDİ, Menfa, İstanbul

Diyorlar Ki, Ruşen Eşref ÜNAYDIN, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1985

Tarık BUĞRA, Hüseyin TUNCER, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1998

Güzel Yazılar Röportajlar, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997

Türkiye'de Yazarın Kazancı, Alpay KABACALI, Cem Yayınevi, 1981

Ah Biz Ödlek Aydınlar, Aziz NESİN, Adam Yayınları, 1986